

Rad je zahajal v Slovenijo in vedno smo se veselili njegovih obiskov

LEGENDA, VELIKA IN SVETLA, KI JE POSTALA ŽIVLJENJE, NIKOLI NE UMRE

Iz življenja je odšel človek, ki je za življenja bil legenda in del življenja, tako tega našega nemirnega velikega stoletja kot del našega življenja. Tako je odšel, da bi ostal v nas, v našem času, ki mu je vtisnil svoj pečat: Titovo obdobje, Titov čas, Titova pot, Titova Jugoslavija, Titov socializem. To je njegova dediščina. Za naš danes in za prihodnost. V trenutku velike tišine, ki je nenadoma nastala povsod pri nas in na tem našem planetu Zemlji, v tem trenutku odhoda, se k žalosti naslanjata ponos nanj in zahvala njemu za veliko in z velikim izpolnjeno življenje in za še večjo dediščino: za bratstvo in enotnost, ki ju bo treba vedno znova osmišljati s spoštovanjem drugih in razumevanjem povezanosti sveta; za humanistični obraz socializma, našega, samoupravnega, ki izpisuje človeka z veliko začetnico.

Ob tej veliki dediščini moramo in smemo reči: pospremili smo ob tem odhodu iz življenja Tita manjši delček — telo, posmrtno ostanke njegove, vse drugo, vse znatno večje in silnejše ostaja živo z nami in z vsemi naprednimi ljudmi sveta, s tistim od danes in s tistim od jutri, kot delo, ki ostaja, kot življenje, ki se nadaljuje, kot pot, ki vodi tja, kamor je on hotel, videl, pokazal. Ta misel je v nas vseh, izgovorjena je bila in še bo v teh dneh, a ni ne čisto nova in ne čisto naša: podobno je zapel Majakovski ob smrti Lenina: Lenin je živel, Lenin živi, Lenin ne umre. Prav isto z enako upravičenostjo in s ponosom lahko ponavljamo zdaj mi, Titovi dediči; to pa poleg vsega drugega pomeni tudi to, da sta se zgodovinska veličina Titove osebnosti in pomen njegovega dela za svet tako tesno približala tvorcu oktobrske revolucije, Leninu, da stopa Tito ob bok najpomembnejšim možem zgodovine ne le tega našega stoletja. In ko to trdimo, vemo, da je to res, da bo to resnico o velikem človeku, revolucionarju in državniku sveta, zgodovina v prihodnje potrjevala in utrjevala ne le v analizah časa, marveč tudi v srcih ljudi. Kajti zgodilo se je resnično veliko: odprle so se prvič po oktobrski revoluciji nove velike strani zgodovine delavskih gibanj in revolucije — svoboda in demokracija v samoupravnem socializmu, socializmu humanizma in razvoja človeške osebnosti, odprle so se čisto nove strani v odnosih med narodi in partijami, nove perspektive miru in napredka človeštva. Tudi to je Titovo delo, Titova dediščina. Misel o tej in taki dediščini je kajpak blizu, in več kot le blizu, je del vsakega, ki so mu tuje nasilje, podrejenost, ozkost in majhnost, ki mu želi misel prebiti obroče lastne in zunanje nemoči in biti klena, ustvarjalna, močna, del prihodnosti. Se pravi, ta dediščina je zato prav tako naša, pisateljev, saj so ustvarjalnost, svoboda ustvarjanja, kritika slabega in iskanje smisla, osmišljanje življenja med vrednotami dediščine velikana zgodovine, ki odhaja iz življenja v zgodovino za zmeraj. Zato ne govorimo: umrl nam je Tito. Tito živi in bo živel. Zato ta smrt ni smrt do kraja. Ni tista, ki zanikuje življenje. Ta ga z bogatim polnim življenjem in veliko dediščino potrjuje. Saj legende, velike in svetle, še zlasti pa ne tiste, ki so postale in ostale življenje samo, ne umirajo. V minuti tišine te smrti je zato čuti Titov glas, ki gre skozi vekove. In svet in mi ga slišimo in gremo za njim.

Tone Pavček

UMRL JE JOSIP BROZ TITO

Predsedstvo Socialistične federativne republike Jugoslavije in predsedstvo centralnega komiteja Zveze komunistov Jugoslavije je 4. maja 1980 objavilo naslednji razglas, ki ga objavljamo v nekoliko skrajšani obliki:

Dne 4. maja 1980 je ob 15.05 v Ljubljani prenehalo bítí veliko srce predsednika naše Socialistične federativne republike Jugoslavije in predsednika predsedstva SFRJ, predsednika Zveze komunistov Jugoslavije, maršala Jugoslavije ter vrhovnega komandanta oboroženih sil Socialistične federativne republike Jugoslavije Josipa Broza Tita.

Bolečina in globoka žalost pretresata delavski razred, narode in narodnosti naše države, slehernega našega človeka, delavca, vojaka in vojnega tovariša, kmeta, intelektualca, slehernega ustvarjalca, pionirja in mladince, sleherno dekle in mater.

V najbolj usodnih obdobjih našega obstoja in razvoja je Tito smelo in dostojno nosil proletarsko zastavo naše revolucije, vztrajno in dosledno povezan z usodo ljudstva in človeka. Z vsem svojim življenjem in delom se je boril, z zanosom in humanizmom je živel življenje velikega revolucionarnega človeka dejanj in ljudskega vodje.

Tito ni bil samo vizionar, kritik in razlagalec sveta. Dumeval je objektivne pogoje in zakonitosti družbenih gibanj, spreminjal velike ideale in misli v akcijo milijonskih ljudskih množic, ki so z njim na čelu uresničile epohalne napredne družbene spremembe.

Njegovo revolucionarno delo bo za vse čase vpisano v zgodovino narodov in narodnosti Jugoslavije in v zgodovino svobodoljubnega človeštva.

V najtežjih razmerah stare Jugoslavije, preganjan in zapiran, je bil Tito primer neuklonljivega revolucionarja. Šel je skozi vse težave razvoja naše partije. Organiziral je partijske vrste in množične organizacije, vodil štrajke, politične boje in akcije. Boril se je proti sektaštvu, frakcionaštvu in oportunistu. Usposabljal je komuniste za delo med množico. Posebno skrb je posvečal mladini in delu komunistične mladine Jugoslavije.

Ko je fašistični imperalizem postal neposredna nevarnost, ko je bila naša dežela

zaslužjena, ko ni šlo samo za usodo Jugoslavije, temveč tudi za usodo in bodočnost človeštva, ni tovariš Tito niti za trenutke omahoval. Pod njegovim vodstvom je CK KP Jugoslavije povedel narode in narodnosti naše države v boj proti močnejšemu in do zob oboroženemu sovražniku. Naša partija se je kot razredna in nacionalna sila tudi v tem boju poistovetila s težnjami in interesi narodov, pripravljena, da tudi v teh najtežjih trenutkih do konca deli usodo ljudstva.

Medtem ko je bila vsa Evropa podjarmljena in fašizem na vrhuncu svoje moči, ko so armade Hitlerjeve Nemčije prodirale vse globlje na vzhod, je narodnoosvobodilna vojska s Titom na čelu ustvarila svobodno ozemlje sredi zaslužjene Evrope. Narodnoosvobodilna vojska in partizanski odredi Jugoslavije so s tem zvezali roke desetim fašističnim divizij ter s svojim bojem postali močan sestavni del splošne fronte antifašističnih zavezniških sil.

V tem boju je zrasla naša slavna narodnoosvobodilna vojska, ki je v zaključnih operacijah za osvoboditev domovine štela že 800.000 borcev. Svet je občudoval podvig Titove prekaljene armade, svet se je spraševal, kako je mogoče, da lahko nekaj deset tisoč komunistov in revolucionarne mladine pritegne tako široke množice jugoslovanskih narodov v njihovo največjo — v njihovo zgodovinsko bitko.

V narodnoosvobodilni vojni so se vsi naši narodi in narodnosti bojevali za svojo lastno nacionalno osvoboditev ter za novo Jugoslavijo, svobodno skupnost bratskih in enakopravnih narodov in narodnosti. Niti sedanje niti prihodnje generacije ne bodo pozabile, da sta bratstvo in enotnost naših narodov in narodnosti zavestna opredelitev naše revolucije in tovariša Tita. Tito se je boril proti politiki nacionalnega tlačenja v bivši Jugoslaviji. Nasprotoval je poskusom, da bi razbili državo. Vedno je bil trdno prepričan, da lahko naši narodi in narodnosti ohranijo svojo bit in neodvisnost, da lahko svobodno gradijo socialistične samoupravne odnose) samo če se naslonijo na socialistično enotnost, solidarnost in vzajemnost.

Naša trdna socialistična skupnost se je uresničila v

boju in revoluciji in je trajno jamstvo naše prihodnosti. Tito je vedno poudarjal usoden pomen bratstva in enotnosti kot največje revolucionarne pridobitve, ki jo je treba čuvati kot zenico očesa.

Tovariš Tito je bil vrhovni komandant in borec armade, rojene v krvavem boju in z velikimi človeškimi žrtvami. Začel je narodnoosvobodilno vojno, čeprav brez orožja, brez vojaških šol, brez zaledja in tovarn. Obstajala pa je jasna linija Zveze komunistov, trdna volja in odločnost, patriotizem širokih ljudskih množic, da ne sprejme okupacije, suženjstva in razkosavanja naše dežele.

Tito je tvorec strategije in taktike naših oboroženih sil, vodja, pobudnik in neposredni vodja vseh njenih bitk in zmag. Z zedinjenjem težnje po svobodi in revolucionarnih stremeljenj ljudskih množic je Tito v NOV ustvaril koncept in doktrino splošne ljudske revolucionarne obrambne vojne, v kateri je vsak občan vojak in vsak vojak občan. Pod neposrednim Titovim vodstvom so naše oborožene sile v povojnem obdobju postale del socialističnega samoupravljanja ter zanesljiva opora zaščite svobode in celovitosti Socialistične federativne republike Jugoslavije. Tito je dal temelje in smeri razvoja splošnega ljudskega odpora in vojaške znanosti, katere osnova je njegova misel: »Tujega nočemo, svojega ne damo.«

S tovarišem Titom smo v treh desetletjih pridobili samoupravljalne izkušnje. Praksa je pokazala, da je socialistično samoupravljanje pripomoglo k ukinitju vseh oblik razredne vladavine, k osvoboditvi dela in k polni uveljavitvi človekove osebnosti. Samoupravljanje je spodbudilo ustvarjalnost in pobudo ljudstva ter omogočilo hiter družbenoekonomski ter kulturni razvoj naše skupnosti, pospešilo je širjenje socialistične demokracije ter odpravljanje birokratsko-etatsističnih odnosov na vseh področjih družbenega življenja.

Zunanja politika Titove Jugoslavije je sestavni del najnaprednejših političnih opredelitev sodobnega sveta. Tovariš Tito se nikoli ni izmikal pred pritiski in kakršnikoli mednarodnim nasiljem zasnovanim na pravici močnejšega. Jugoslavija je bila vedno odločna v boju proti imperikalizmu, nacionalnemu tlačenju,

prevladi in hegemoniji vsake vrste.

Tito se je močno uprl razdelitvi sveta na bloke kot eden od ustanoviteljev politike in gibanja neuvrščenosti. Miroljubni svet je sprejel politiko neuvrščenosti kot edino alternativo blokovski razdelitvi in tekmovanju okrog interesnih in vplivnih sfer. Tovariš Tito je vedno mislil, da je z neuvrščenostjo v pogojih miru dosežena najzanesljivejša osnova za uspešen boj narodov in držav za narodno neodvisnost, samostojnost in splošni družbeni napredek v svetu.

Tovariš Tito je dal izreden prispevek mednarodni uveljavitvi socialistične Jugoslavije. Bil je neutrujen graditelj enakopravnih političnih in gospodarskih odnosov med narodi in državami. Zahvaljujoč njegovemu zavzetju ima Jugoslavija prijateljske odnose in razvito sodelovanje z narodi in državami na vseh kontinentih. Ugledni državniki so počastili Tita z vzdevkom »državljan sveta«. Voditelji držav in vlad neuvrščenih držav so na šestem vrhunskem srečanju v Havi v posebni resoluciji soglasno izrazili veliko hvaležnost tovarišu Titu za njegovo dvajsetletno neutrudno delo pri uveljavitvi in razvoju politike in gibanja neuvrščenosti. Ta miroljubna mednarodna javnost je nenehno izražala priznanje tovarišu Titu za njegovo odločnost in doslednost pri razvijanju neuvrščenosti in ohranitvi njenih izvornih načel.

Tito je postal simbol naše dobe, dobe nacionalne ljudske osvoboditve, ko na svetovno sceno vedno pogosteje stopajo novoosvojene in neodvisne države in narodi, saj je bil zanesljiv prijatelj vsem narodom in narodnoosvobodilnim gibanjem, ki so se bojevali za lastno nacionalno osvoboditev. Inspirirani s Titom smo dosledno pomagali in pomagamo ter podpiramo narodnoosvobodilna in druga napredna gibanja povsod v svetu. Jugoslavija bo še naprej odločno sledila tej Titovi poti.

Tovariš Tito je bil odločen branilec pravic vsakega naroda in revolucionarnega gibanja do lastne, originalne, neodvisne poti pri izgradnji socializma. Odločno se je zavzemal za to, da vsaka partija svojo politično linijo gradi v skladu z lastnimi nacionalnimi razmerami. Sočasno je poudarjal, da je internacionalistična preobrazba lahko

zasnovana samo na temeljih popolne enakopravnosti in neodvisnosti in samostojne odgovornosti vsake partije svojemu delavskemu razredu in svojemu ljudstvu.

Narodi in narodnosti Jugoslavije, delavci, delovni ljudje in občani, pripadniki oboroženih sil, mladina:

v vsem, kar Jugoslavija danes je, na kar smo lahko ponosni, kar razvijamo in kar smo pripravljene z vsemi silami braniti — je Titovo delo: socialistična federativna skupnost enakopravnih narodov in narodnosti, bratstvo in enotnost, socialistično samoupravljanje, neuvrščenost, naša neodvisnost, napredek in izgradnja naše dežele, trdnost naše vojske, splošni ljudski odpor in družbena samozaščita — v vsem tem je revolucionarni in ustvarjalni Titov genij.

Bil je pogumen, vztrajen, pravičen in človeški. Vsi smo ponosni na Titov zgodovinski lik. Tito ni samo heroj osvobodilne vojne ter arhitekt socialistične izgradnje, je še mnogo več — simbol, inspiracija, zgled, ki spodbuja in daje pogum. Tito je in ostaja neusahljiv vir revolucionarnih navdihov.

Občani Jugoslavije,

Josip Broz Tito, delavski borec, vojak revolucije, sin ljudstva, državljani sveta, je v polni revolucionarni in človeški zavesti nosil v srcu delavski razred, ljudstvo in človeka.

V tem trenutku svečane tišine v naši domovini bijejo srca, ki jih je imel rad in ki ga imajo rada, utripajo z njegovim zanosom in njegovo splošno človeško plemenitostjo.

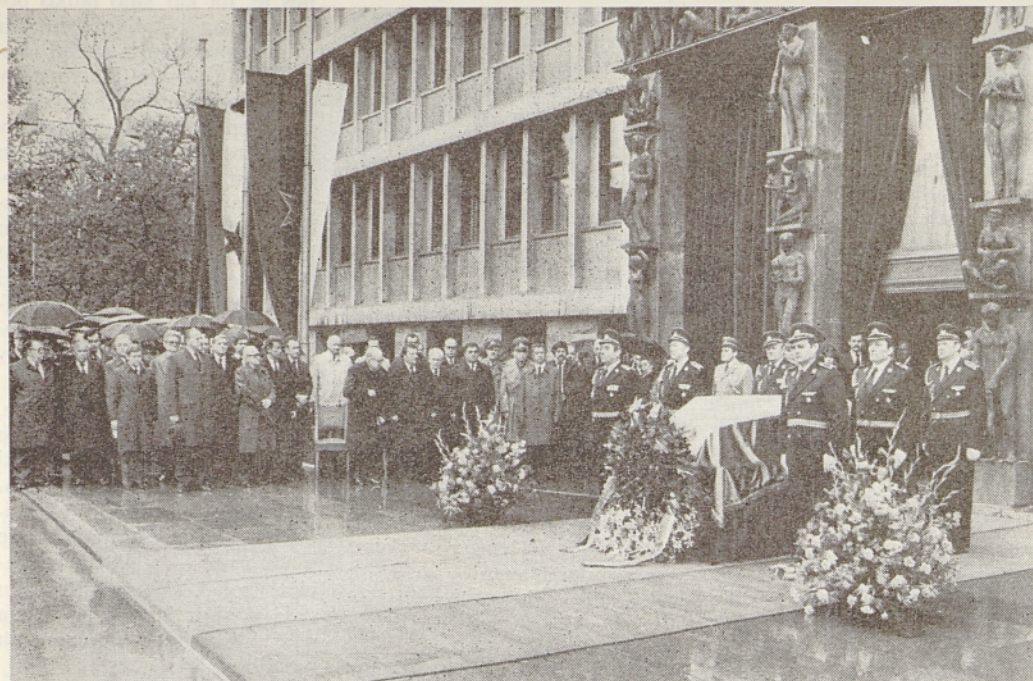
Čast je pripadati revoluciji in času, v katerem je deloval tovariš Tito, pripadati skupnosti, ki smo jo z njim uresničili na bojnem polju in gradili v miru. Čast je pripadati državi, ki jo je Tito tako sijajno predstavljal. Čast in ponos je imeti v svoji zgodovini Tita.

Častno je bilo boriti se in živeti s Titom.

Današnje in bodoče generacije, globoko hvaležne tovarišu Titu, bodo nadaljevale njegovo neminljivo delo.

Centralni komite Zveze komunistov Jugoslavije, predsedstvo Socialistične federativne republike Jugoslavije

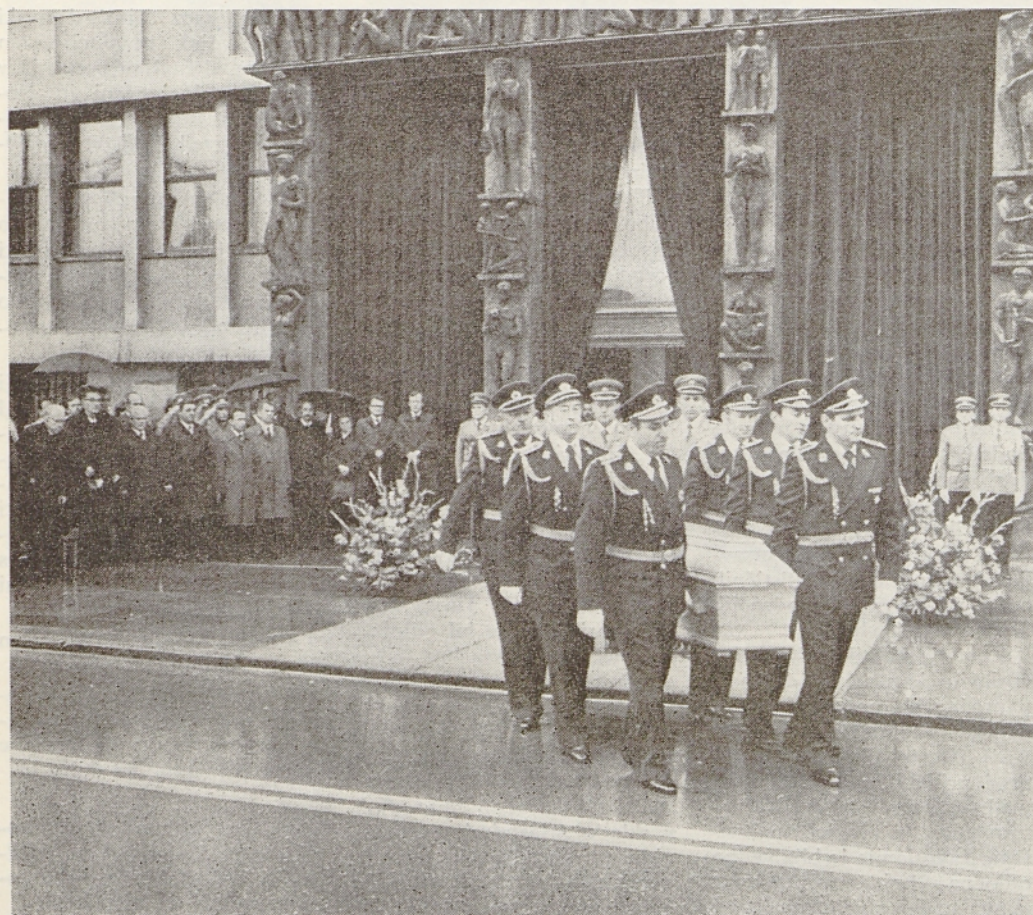
ZADNJE SLOVO OD LJUBLJANE

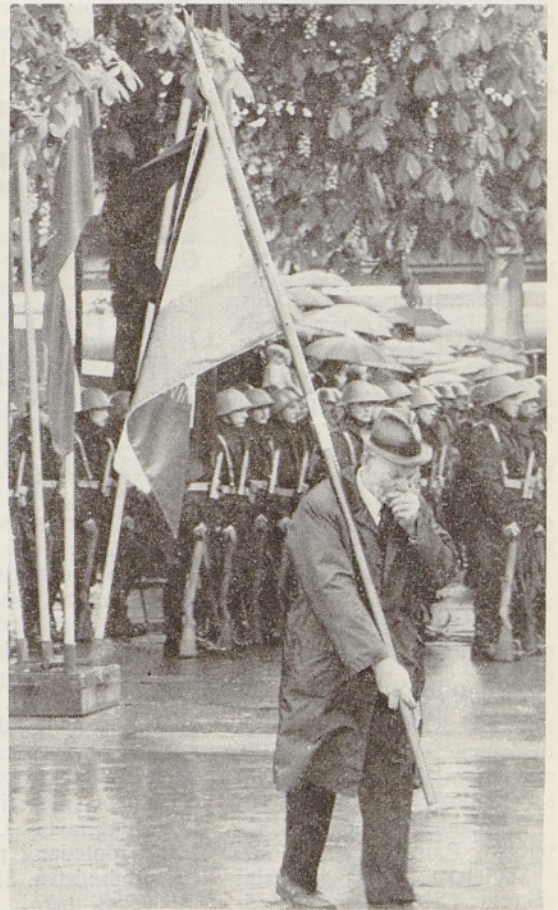
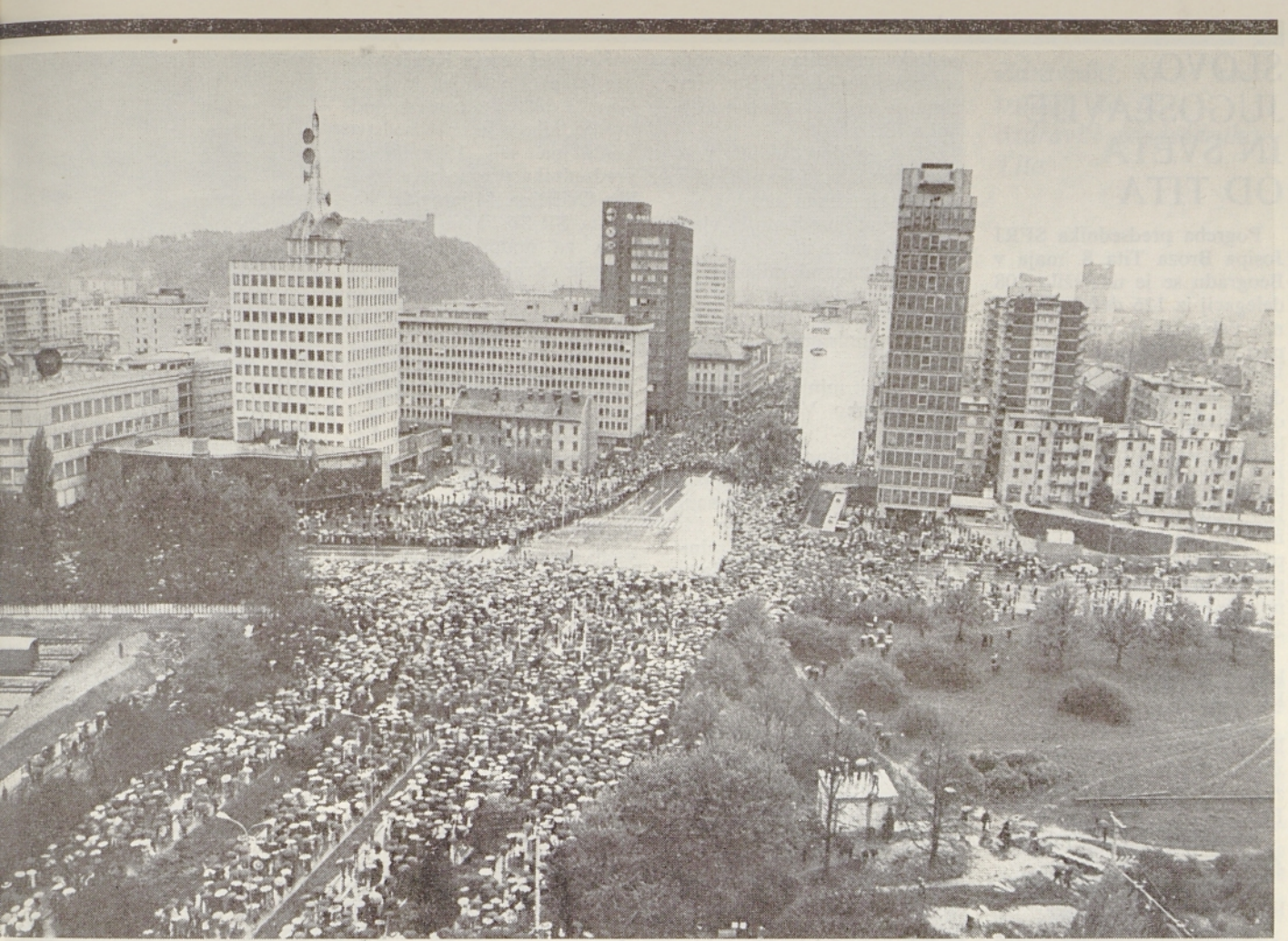

*Zadnje slovo pred
skupščino
SR Slovenije
(na sliki levo)*

*Ljubljančani so se
od Tita poslovili
tiho, dostojanstveno,
utrnila se je
marsikatera solza*

*Središče Ljubljane
so napolnili njeni
užaloščeni prebivalci
in pospremili na
železniško postajo
svojega častnega
meščana
(slika desno)*

SLOVO JUGOSLAVIJE IN SVETA OD TITA

Pogreb predsednika SFRJ Josipa Broza Tita 8. maja v Beogradu se je udeležilo 208 delegacij iz 126 dežel. Državnih delegacij je bilo 121, 68 partijskih delegacij, štiri delegacije osvobodilnih gibanj, devet delegacij mednarodnih organizacij in šest drugih delegacij. Državne delegacije je vodilo 38 šefov držav, pet princev, sedem podpredsednikov republik, šest šefov nacionalnih parlamentov, deset predsednikov vlad, trije podpredsedniki vlad, 11 zunanjih ministrov, 20 članov vlad in 21 državnih funkcionarjev.

Vodje in člani nekaterih delegacij na pogrebu predsednika Tita:

Avstrija: predsednik republike Rudolf Kirchschläger, zvezni kancler Bruno Kreisky, zunanji minister Wilibald Pahr idr.

Avstralija: zunanji minister Andrew Peacock idr.

Alžirija: predsednik republike Šadi Bendžedid idr.

Argentina: pravosodni minister Alberto Rodriguez Varela idr.

Belgija: kralj Baudouin I, predsednik vlade V. Martens, P. Simonet, zunanji minister idr.

Braziliija: armadni general José Feraz da Rocha idr.

Francija: predsednik vlade Raymond Barre, zunanji minister Jean François-Poncet idr.

Nizozemska: princ Klaus, princ Bernhard, predsednik vlade Andries van Agt idr.

Italija: predsednik republike Sandro Pertini, premier Francesco Cossiga idr.

Indija: predsednica vlade Indira Gandhi idr.

LR Kitajska: predsednik CK KP Kitajske in premier Hua Guofeng idr.

Kanada: generalni guverner Edward Schreyer idr.

Norveška: kralj Olav V., predsednik vlade Odvar Nordly idr.

ZR Nemčija: predsednik republike Karl Carstens, zvezni kancler Helmut Schmidt, zunanji minister H. D. Genscher, Willy Brandt idr.

Portugalska: predsednik republike Ramalho Eanes idr.

Sovjetska zveza: generalni sekretar CK KP SZ in pred-

sednik prezidija vrhovnega sovjeta Leonid Iljič Brežnjev, zunanji minister Andrej Gromiko idr.

ZDA: podpredsednik Walter Mondale, Lilian Carter, Averel Harriman idr.

Španija: predsednik vlade Adolfo Suarez idr.

Švica: zunanji minister Pierre Albert idr.

Švedska: kralj Gustav XVI, zunanji minister Ulla Ullsten idr.

Urugvaj: minister za državno obrambo Valter Ravena idr.

Velika Britanija: princ Filip, ministrska predsednica Margareth Thatcher, zunanji minister lord Carrington idr.

Venezuela: zunanji minister Jose Zambrano Velasco idr.

PLO: predsednik izvršnega komiteja Jaser Arafat idr.

Pogreba so se udeležile tudi številne delegacije mednarodnih organizacij, izmed katerih naj omenimo, da je delegacijo OZN vodil generalni sekretar dr. Kurt Waldheim, navzoče so bile delegacije zamejskih Slovencev in Hrvatov, delegacija Evropskega parlamenta, ki jo je vodila predsednica Simone Veil, idr.

Jugoslovanske izseljence so zastopali predstavniki izseljenskih organizacij iz Združenih držav Amerike, med katerimi je bil tudi Peter Elish, predsednik SNPJ, Bernard Lukeitch, predsednik HBZ, bivši član ameriškega kongresa John Blatnik, kongresman Ray Kogovsek, publicistka in društvena delavka Vida Poničkar, senator iz Kalifornije George Zaninovic idr.

CVIJETIN MIJATOVIĆ PREDESEDNIK PREDESDTVA JUGOSLAVIJE

Po 328. členu Ustave SFRJ je predsedstvo Socialistične federativne republike Jugoslavije na svoji seji dne 4. maja sprejelo sklep o prevzemu funkcije predsednika predsedstva SFRJ. S prenehanjem funkcije predsednika republike prevzema funkcijo predsednika predsedstva Socialistične federativne republike Jugoslavije Lazar Koliševski, dotedanji podpredsednik predsedstva. Sklep je pričel veljati takoj.

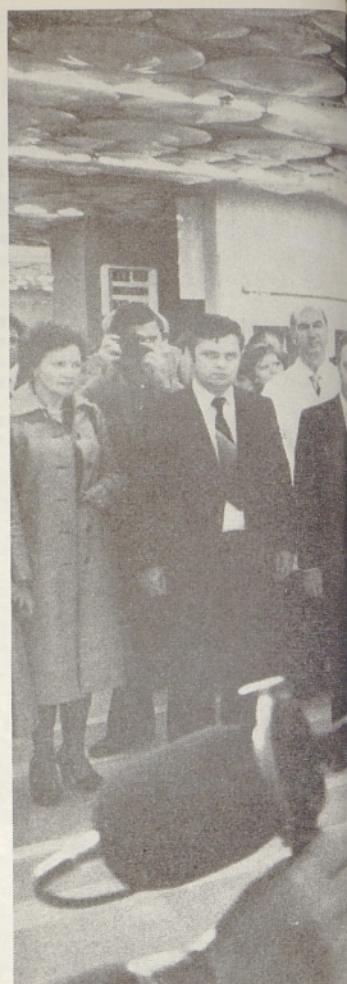
Ker je Lazarju Koliševskemu potekel mandat, v katerem je bil izvoljen za podpredsednika, je predsedstvo SFRJ na seji 15. maja za predsednika predsedstva izvolilo Cvijetina Mijatovića, delegata SR Bosne in Hercegovine, za podpredsednika pa Sergeja Kraigherja, delegata iz SR Slovenije. Njun mandat bo trajal do 15. maja 1981.

PONOSNI SO DA SO DOMA IZ JUGOSLAVIJE

Boleče je odjeknila novica o smrti predsednika Tita po vsem svetu in še posebej tam, kjer so se za stalno ali začasno naselili naši izseljenci. Dopolnili jugoslovanskih dnevnih listov, radia in televizije so poročali o številnih komemorativnih slovesnostih v društvih in klubih naših državljanov v Avstriji, ZR Nemčiji, Švici, Švedski, državah Beneluxa, v Združenih državah Amerike, Kanadi, Avstraliji, Braziliji, Argentini, Venezueli, v Libanonu, Libiji, Iraku in še kje. Razstavili so Titove slike s črnimi trakovi, vpisovali so se v žalne knjige na naših diplomatsko-konzularnih predstavništvih in v društvih. Številni naši ljudje na tujem so izražali svoja čustva v pismih v domovino, v telefonskih klicih na jugoslovanska predstavništva. Na komemorativnih slovesnostih so izražali ponos, da so Jugoslovani, potrjevali so spoznanje, da so brez Tita osamljeni, v mislih na vse njegovo delo pa še močnejši in še bolj vdani svoji domovini. Številne izseljenske radijske in televizijske oddaje so celotne svoje sporede posvetile predsedniku Titu.

SOŽALNE BRZOJAVKE SLOVENSKI IZSELJENSKI MATICI

Nekaj ur po tem, ko je svet obkrožila novica o smrti predsednika Tita, je tudi Slovenska izseljenska matica sprejela vrsto sožalnih brzojavk, ki so nam jih poslala slovenska izseljenska društva, ter s tem izrazila sočustvovanje z vsemi

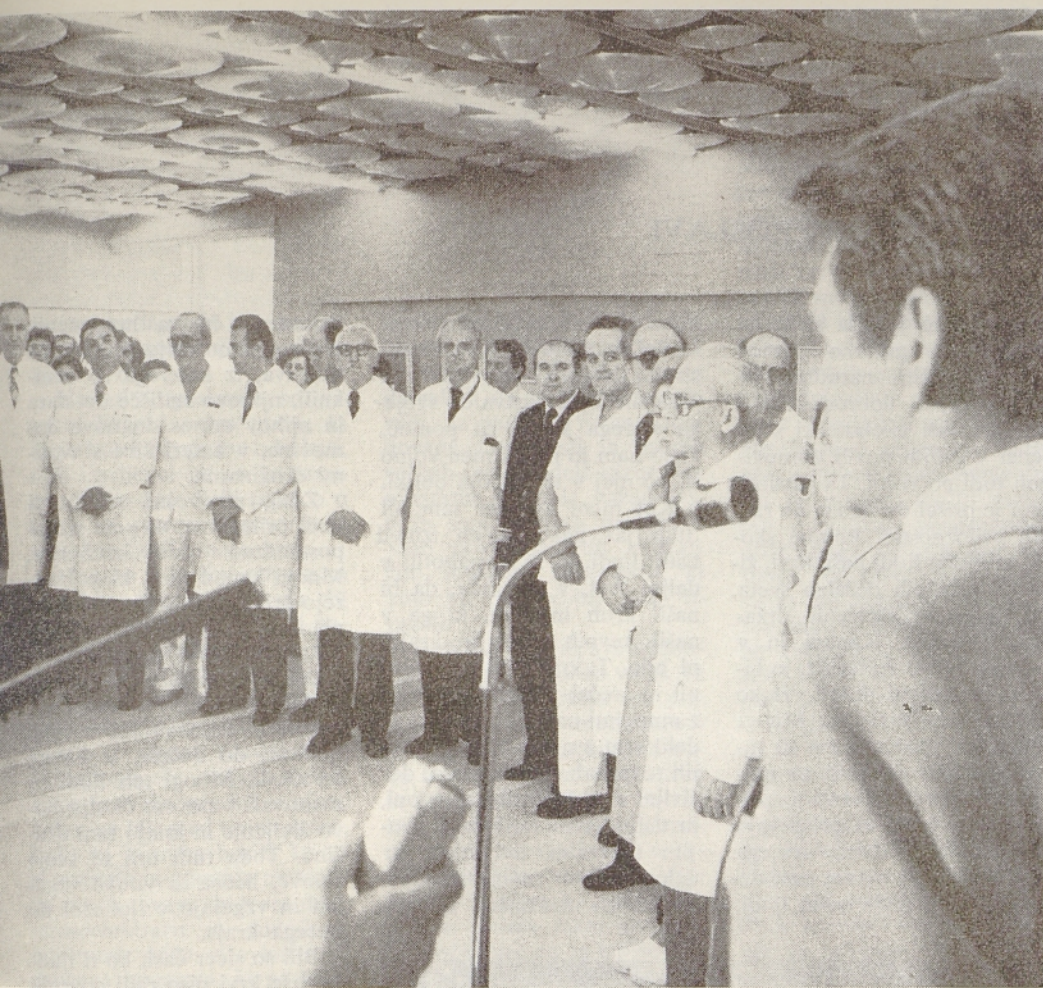
prebivalci Jugoslavije. Nekatere od teh brzojavk se glase:

»Ob veliki izgubi predsednika SFR Jugoslavije izražamo ljudstvu in vladi SR Slovenije in SFR Jugoslavije naše globoko sožalje. Čast in slava njegovemu spominu. Kanadsko-slovenska skupina za kulturne izmenjave, Toronto, Kanada.«

»V teh težkih trenutkih, ki jih doživlja jugoslovansko ljudstvo ob smrti predsednika Tita tudi slovenski izseljenci v Torontu, vključeni v radijski klub »Slovenski večer«, čutimo vašo bolečino. Tito nam bo ostal v spominu kot velik državnik, svetovni borec za mir in neutrujen graditelj naše stare domovine. Slovene Evening, Toronto.«

»Vodstvu Slovenske izseljenske matice in vsemu narodu Jugoslavije iskreno sožalje ob izgubi tovariša Tita. Slovensko društvo Planina, Mt. Isa, Avstralija.«

»Globoko nas je presunila vest o smrti našega dragega Tita. Iskreno sožalje Slovenski izseljenski matici, vodstvu Jugoslavije in njenemu ljudstvu. Slovenian Club Jadran, Melbourne, Avstralija.«

Zdravniki, ki so se trudili, da bi ozdravili predsednika Tita

»Jugoslovanskim narodom izrekamo naše globoko sožalje ob izgubi velikega voditelja maršala Tita. Slovenska radijska skupina 4EB, urednik H. Milner, Brisbane, Avstralija.«

Brzobjavna sožalja so matici poslali tudi posamezniki Danica in Ivan Dolenc iz Toronta v Kanadi, ter Frans in Ivo Sibret iz Heerlena v Holandiji.

Sožalno brzobjavko, s katero so sporočili svojo globoko prizadetost ob smrti predsednika Tita, je poslal tudi Slovenski pevski zbor Jadran iz Clevelanda in predsednica zbora Florence Unetich.

Številni slovenski izseljenci so se skupaj z drugimi jugoslovanskimi rojaki, ki živijo v tujini, vpisovali tudi v žalne knjige, ki so jih odprli na vseh jugoslovanskih diplomatskih in konzularnih predstavništvi v tujini.

Slovensko kulturno društvo Ivan Cankar iz Halmstada na Švedskem je poslalo sožalno brzobjavko skupščini občine Ravne na Koroškem, s katero je društvo navezalo prijateljske stike.

SPOROČILO ZDRAVNIŠKEGA KONZILJA

Ljubljana, 4. maja — Danes, 4. maja 1980. leta, se je v zgodnjih popoldanskih urah še bolj poslabšalo težko splošno zdravstveno stanje predsednika republike Josipa Broza Tita. Kljub temu da so storili vse nujne medicinske ukrepe, so počasi ugašale vse življenjske funkcije ter je predsednik Socialistične federativne republike Jugoslavije, predsednik zveze komunistov Jugoslavije in vrhovni poveljnik oboroženih sil SFRJ maršal Jugoslavije Josip Broz Tito umrl ob 15.05.

Tovariš Tito je bolehal vrsto let za sladkorno boleznijo. Kot posledica tega obolenja so se pojavile težje arteriosklerotične spremembe na ožilju nog, živčnomišične okvare nog z motnjami pri hoji ter okvara ledvice.

Prvi znaki motenj v pretoku krvi na ožilju leve noge so se pojavili konec decembra 1979.

Ker se je kljub intenzivnemu konservativnemu zdravljenju stanje poslabševalo, so opravili arteriografijo leve noge, ki je pokazala, da je zamašena stegnenična arterija in končni del podkolenske arterije.

Zaradi neugodnih možnosti za uspeh rekonstruktivnega operacijskega posega so se odločili, da bodo nadaljevali intenzivno konservativno terapijo. O tem so se posvetovali tudi z uglednima strokovnjakoma iz tujine.

Kljub intenzivnemu zdravljenju pa so se pojavili znaki preteče gangrene.

V tem položaju, ko je postala amputacija noge neizbežna, je bilo odločeno v popolnem soglasju s predsednikom Titom, da bodo poskusili rešiti ogroženo nogo z operacijo.

Sredi januarja 1980. leta je bila opravljena načrtovana operacija, ki je dala zelo dober neposredni rezultat; vendar so se kmalu pojavile splošne komplikacije pri cirkulaciji, ki so v tolikšni meri ovirale učinek operacije, da so morali po sedmih dneh ob

privolitvi tovariša Tita opraviti amputacijo leve noge.

Tovariš predsednik je operaciji prenesel zelo dobro. Takoj po drugi operaciji so začeli rehabilitacijo in tovariš predsednik je začel delno opravljati svoje predsedniške funkcije.

Pozneje so popolnoma prenehale delovati ledvice, kar je bila posledica že prej omenjene okvare ledvic in infekcije.

Ker ledvice kljub storjenim ukrepom niso pričele delovati, so uporabili umetno ledvico (hemodializo), ki jo je bilo treba uporabljati vsak dan.

V nadaljnjem poteku bolezni so se pojavile številne komplikacije, ki so čedalje bolj slabšale zdravstveno stanje tovariša Tita: sepsa, večkrat ponovljena pljučnica, motnje v krvnem toku, strjevanje krvi, občasne hude krvavitve, predvsem v želodcu, črevesju in pljučih, nazadnje pa težka okvara jeter, ki jo je spremljala huda zlatenica in stanje kome.

Večkrat se ponavljajoče težke infekcije ter dolgotrajna visoka temperatura ob insuficienci ledvic, okvare jeter, slabosti srca in krvnega obtoka — vse to je kljub vsem terapevtskim ukrepom privedlo do napredujoče izčrpanosti predsednika, do postopnega ugašanja življenjskih funkcij in do usodnega konca.

Pri zdravljenju so ves čas sodelovali osebni zdravniki tovariša Tita.

Prav tako so angažirali večje število strokovnjakov različnih specializacij ali se z njimi občasno posvetovali.

Zdravniški konzilij: prof. dr. Bogdan Brecelj, dr. Mio-ljub Kičič, dr. Miro Košak, dr. Predrag Lalević, dr. Stanislav Mahkota, dr. Đorđe Popović, dr. Jovan Ristić.

Osebni zdravniki: dr. Zvonimir Dittrih, dr. Radosav Đorđević, dr. Svetislav Čelikić, dr. Damir Hranilović, dr. Miladen Radmilović, dr. Milomir Stanković.

IZSELJENCI NAJ BODO TISTO, KAR POVEZUJE

POSLANICA PREDSEDNIKA TITA OB PROSLAVI
IZSELJENSKEGA TEDNA 1955

Dragi prijatelji in tovariši!
V dneh, ko v okviru proslave desete obletnice osvoboditve naše države pri nas radostno in svečano praznujemo tudi teden izseljencev, bi rad predvsem izrekel toplo dobrodošlico vsem ljudem naše krvi, ki so ob tej priložnosti krenili na pot, da bi obiskali svoj »stari kraj«. Vsem udeležencem proslave, vsem članom naših izseljenskih matic in vsem ljudem jugoslovanskega porekla, ki žive v raznih deželah sveta in ki so ohranili ljubezen do svoje stare domovine, bi rad poslal najtoplejšo pozdrave in najboljše želje.

Patriotizem, izražen do naše dežele v narodnoosvobodilni vojni, ko je resnica o borbi narodov Jugoslavije prodirala

v svet in ko je bila sleherna moralna in gmotna pomoč našim trpečim narodom in ljudski vojski dobrodošla, so ohranili naši ekonomski izseljenci v svojih novih domovinah tudi po vojni. Ta partiotizem je prišel do izraza ob raznih priložnostih. Pomoč skoraj milijona ljudi naše krvi, živčih v raznih deželah sveta, največ pa v Združenih državah Amerike, Kanadi in v deželah Južne Amerike, je bila v opustošeni deželi visoko cenjena in koristna. Mnogi izmed teh mož in žena so razen moralne pomoči in največje osebne dejavnosti prispevali in često še prispevajo tudi največji delež svojega imetja za nagli razvoj naše dežele in za zdravje naših ljudi.

Zato smo bili in bomo zmeraj hvaležni našim bratom in sestram, tistim, ki goje v daljnih deželah topla čustva do svojega starega kraja, za pomoč, ki so nam jo nudili med vojno in po njej v tej ali oni obliki.

Kot mlad kovinar sem bil tudi jaz nekoč eden izmed tistih ljudi, ki so se napotili v daljni svet, v »fremd«, da bi našli kruh in delo, ki ga v naših revnih vaseh in krajih ni bilo. Takrat sem se seznanil in srečal v raznih deželah z mnogimi našimi izseljenci in delil sem z njimi v velikih tujih tovarnah zlo in dobro, doživljal sem in čutil kakor oni, in ti ljudje so mi blizu s svojim težavnim življenjem in delom. Zato zmeraj mislim, da dobro razumem njihova

zamotana čustva hrepenenja po rodnem kraju in okolju ljudstva, iz katerega so vzniknili, njihovo stališče do stare in njihov odnos do nove domovine, v kateri žive s svojimi družinami.

Zdaj, po vojni, sem tudi imel priložnost, da sem srečal posamezne naše izseljence. Mnogi izmed njih, ki ne morejo priti, ki pa goje enako topla čustva do svoje rodne grude ali do kraja svojih staršev in dedov, mi pišejo o sebi in svojem življenju, o svojih radostih in tegobah ter o svoji ljubezni do dežele, iz katere so zrasli. Mnogi teh ljudi so zasnovali v novem okolju novo življenje in imajo tam družine. Toda tudi oni so svoje sinove, hčere in vnuke vzgajali in vzgajajo v ljubezni do starega kraja.

Bili so sicer časi, ko ti ljudje naše krvi niso radi govorili o svojem poreklu in o deželi, iz katere so prišli, ker politiki versajske Jugoslavije niso dovolj skrbeli za njen ugled, pa tudi ne za boljše življenje njenih narodov. In ko je zaradi tega in takšnega dela, izpodjedena z izdajstvom in peto kolono v aprilskih dneh leta 1941 razpadla, so lahko naši izseljenci samo klonili glave in molčali celo o tisti stari slavi, ki so si jo pridobili naši narodi z junaškim bojem v vsej svoji zgodovini, o tisti večni in do te vojne neuresničeni težnji po svobodi in resnični enotnosti.

Na srečo ta čas ni trajal dolgo. Bile so sile, ki se niso sprijaznile s suženjstvom in iztreljenjem, kakor se pred vojno v boju za pravice delovnih ljudi niso sprijaznile z zatiranjem in brezpravjem. Te napredne sile so popeljale ljudstvo Jugoslavije v vstajo in revolucijo — in o tem boju največkrat lačnih in bosih borcev je šel glas po vsem svetu. Boj narodov Jugoslavije je postal zgled v okupirani Evropi, kako se lahko tudi mali narodi vzlic vsem težavam, grožnjam in terorju postavijo po robu desetina in desetina divizij sovražne vojske,

Sprejem slovenskih izseljencev pri predsedniku Titu 28. julija 1952. Z leve proti desni: Tone Seliškar, tedaj predsednik Slovenske izseljenske matice, Vida Ponikvar iz Chisholma, Minn., Josie Zakrajšek, pokojna glavna tajnica progresivnih Slovenk Amerike, predsednik Tito, Helen Kapla iz New Yorka, Vera Levec, Etbina Kristan in drugi

če se zavedajo, da je v svobodi in enotnosti njihov cilj in njihova moč.

Narodi Jugoslavije so visoko dvignili svojo glavo, ki jo je hotel okupator odsekati, naši izseljenci pa so ponosno podprli ta boj, širili resnico o njem in ponosno govorili o sebi kot ljudeh naše krvi.

Mi smo si tudi v povojnem obdobju prizadevali, da bi ugled, ki so si ga pridobili naši narodi s svojim bojem, ohranili tudi v miru. S skrajnimi naporci za izgradnjo razdejane, opustošene in zaostale dežele so postali narodi nove Jugoslavije še enkrat zgled, kako je treba graditi v miru, kakor so bili med vojno zgled, kako se je treba boriti. Iz tal je pognalo in poganja na stotine novih tovarn, hidrocentral, termoelektrarn in rudnikov, odpiramo nove vire nafte in drugega bogastva, ki ga krije v sebi naša zemlja, gradimo nove ladje, nove ceste in nove železnice. Res zahtevajo tako ogromna dela tudi žrtve, požrtvovalnost in največje napore. Res pa je tudi, da korakamo uspešno naprej, da naši ljudje v nobenem kraju dežele zdaj ne umirajo od lakote. V svoji deželi si grade novo življenje.

Zato smo prepričani, da nas razumejo tisti ljudje naše narodnosti, ki se na krilih ljubezni do svojega starega kraja vračajo k nam, pa morda tu ne najdejo takoj in zmeraj razmer, v kakršnih so živeli v deželi, iz katere so prišli. Mi smo si prizadevali, da bi predvsem ustvarili pogoje, da bi ostala vrednost presežka dela naših ljudi v naši deželi, da bi sami predelovali večino svojih surovin. Bližamo se koncu naše osnovne kapitalne izgradnje. Mnoga naša podjetja že obratujejo in znatno prispevajo k splošnemu narodnemu dohodku. Zdaj postopoma in čedalje bolj posvečamo pozornost hitrejšemu dviganju življenjskega standarda naših delovnih ljudi in izdelovanju proizvodov za široko potrošnjo. Dejstvo je, da je življenjski standard naših

ljudi, gledano v celoti, že znatno višji kakor pred vojno, da se bo zdaj čedalje hitreje dvigal in da bi bil že mnogo višji, da nas niso razen podezdovane zaostalosti in drugih velikih težav zadele razne elementarne nezgode, zaradi katerih smo morali malone v vseh povojnih letih uvažati žito, maščobe in sladkor, ki smo jih pred vojno sami izvažali.

Če bosta zdaj na svetu zmagala razum in dobro volja, če bo perspektiva miru ter prijateljskih stikov med narodi in deželami povzročila, da bodo tesno sodelovali med seboj in živeli brez pohlepa po tujem, da bodo ubirali svoja pota, ne pa se vmešavali v zadeve drugih, bo lahko človeštvo, z njim pa tudi naša dežela, dajala manj sredstev za orožje, več pa za boljše življenje. Če se bo to zgodilo, bo boljše življenje hitreje uresničeno. Narodi imajo pravico do miru, zato ga tako vztrajno zahtevajo, posamezniki, ki iz kakršnikoli razlogov žele drugače, pa se morajo umakniti pred to splošno močno voljo.

Naša dežela bo ostala tudi v prihodnje borec za miroljubno sodelovanje in aktivno koeksistenco, v čemer je skupaj z ostalimi velikimi in malimi narodi, ki imajo iste težnje, že dosegla lepe uspehe. Mir se prikazuje zdaj izmučenemu človeštvu ne kot neuresničljiva želja, marveč kot pravica, o kateri odločajo narodi, ne pa posamezniki.

Mar je treba podrobneje govoriti o tem, kaj pomeni perspektiva trajnega miru za vse narode sveta v sedanjih atomski dobi? Seveda ni treba, saj vsak človek pozna vrednost življenja v nasprotju z možnostjo uničenja. Če pa je volja po okrepitevi tega miru tista vez, ki naj v prihodnje veže vse narode sveta ne glede na njihov notranji sistem, je treba govoriti in ne samo govoriti, marveč vztrajno in nenehoma iskati nove načine spoznavanja, zблиževanja in sodelovanja med narodi raznih dežel.

To poudarjam tudi zato, ker vidim v naših ekonomskih izseljencih takšno možnost glede vzpostavitve čvrstih medsebojnih vezi med našimi narodi in narodi dežel, v katerih žive. Naši izseljenci naj bodo tisto, kar povezuje, tisto, kar bo pripomoglo k boljšemu medsebojnemu spoznavanju naših narodov in dežel. Da bi mogli to biti, morajo biti na eni strani zgled lojalnosti in spoštovanja do dežele, v kateri žive, biti morajo zavedni in dobri njeni državljani, na drugi strani pa morajo biti tudi pravilno obveščeni o sedanjem življenju v njihovi stari domovini. Tu ne mislim, da bi morali biti nekakšni propagandisti družbenega sistema, ker menimo, da ima vsaka dežela svojo pot razvoja. Mislim na vse tisto, iz česar je sestavljeno življenje ljudstva, v katerem imajo ti naši ljudje v daljnih deželah svoje poreklo.

Kakšne so oblike in možnosti za krepitev teh vezi in za dejavnost naših izseljencev v smeri, ki sem jo omenil? Gre v glavnem za tisto, kar je bilo že doslej, samo širše vzeto, globlje zajeto, bolje organizirano in trajno vzdrževano. Prek korespondence s sorodniki in prijatelji v naši deželi, s pravilnim pisanjem v izseljenškem tisku in informiranjem naše javnosti o življenju izseljencev, prek knjig, brošur in radia, s predavanji ali učenjem našega jezika v mešanih družinah, z medsebojnimi gostovanji folklornih skupin, zlasti pa prek izseljenških matic ter posameznih in skupinskih obiskov naše dežele se bodo vsi dobro misleči ljudje naše krvi na tujem še boljše seznanili z našim življenjem in našimi težnjami, da bodo lahko tako še bolj delali za zблиžanje med nami in deželami, v katerih žive. Tako bodo tudi trajno in izraziteje ohranili tiste posebne lastnosti, ki odlikujejo naše narode in lahko bodo ob očitnejši stvarnosti vzgajali svoje otroke v ljubezni do domovine in ljudstva, v katerem imajo svoje poreklo. Vse to je potrebno, dragi moji tovariši, prijatelji izseljenci, zaradi vas in zaradi naše dežele. Naša dežela je po številu svojega prebivalstva majhna in milijon ljudi naše krvi zunaj nje je njen znaten del. Velika dežela morda ne bi posvečala pozornosti takšni skupini svojih ekonomskih izseljencev ali pa bi si prizadevala izkoristiti jih v druge namene. Mi pa želimo, da bi

bili vsi naši izseljenci, pa naj bodo v naši ali drugih deželah, zmeraj nosilci tistih najvišjih idealov — miru, mirnega dela in sodelovanja med vsemi narodi sveta.

Mi smo v tem pogledu doslej bili in hočemo tudi v prihodnje biti zgled drugim. Vzlic tem težavam so naši narodi lahko to dosegli predvsem spričo svoje enotnosti, zaradi katere so odstranjevali in odstranjujejo vse, kar jih je v minulosti razdvajalo. Narodnega vprašanja, narodne mržnje, verske nestrpnosti in raznih drugih razlogov za medsebojne prepire pri nas ni več. Složno delo in enaka skrb za vse kraje in ljudi pa sta podlaga našega napredka in bodočnosti. Mi bi želeli, da bi tudi naši ekonomski izseljenci v malem vzpostavili takšne medsebojne stike in da bi bili, ob izločitvi iz svojih vrst tistih, ki so iz osebnih in sebičnih razlogov sovražno razpoloženi do naše dežele in narodov, kot javni delavci zgled ustvarjalnega dela za krepitev medsebojnih stikov, kot osebnosti pa zgled zavesti o sebi, o svojem poreklu in vrlinah, ki krase naše narode.

Če bomo tako delali in živeli za takšne cilje, bomo še več prispevali k ugledu, ki ga uživa naša dežela v tujini. Naše ljudstvo, majhno po številu, bo ostalo veliko po idealih, za katere se bori, a to so ideali, ki jih je sprejelo vse človeštvo. Mi tu si bomo prizadevali, da bi bili tudi ljudje naše krvi, državljani drugih dežel, ponosni na naše delo in naša dejanja za blaginjo naših narodov in vsega sveta, in želeli bi, da bi bili tudi mi ponosni na dejavnost in uspehe teh ljudi jugoslovskega porekla. Prav tako bi želeli, da bi v vrstah naših ekonomskih izseljencev, ker novega dotoka ne bo kakor prej, zrasli v ponos naše dežele še mnogi slavni ljudje, kakor so Tesla in Pupin, kakor so ugledni književniki in umetniki Adamič, Kristan, Baloković, Kunčeva in drugi, ki so svoje življenje posvetili blaginji človeštva in ponesli ime Jugoslavije in Jugoslovanov širom po svetu.

V imenu ljudi v domovini vam še enkrat želim mnogo uspehov in osebne sreče v delu za blaginjo naše dežele in dežel, v katerih živite, za blaginjo naših narodov ter vas in vaših družin.

JOSIP BROZ TITO

1892

Josip Broz se je rodil 7. maja 1892 kot sedmi od petnajstih otrok kmeta Franje Broza in gospodinje Marije. V poznejših Titovih in drugih dokumentih je datum njegovega rojstva zapisan različno (od 5. marca do 25. maja). Med NOB so nekateri Titovi soborci začeli praznovati 25. maj kot njegov rojstni dan. Zato proslavljamo ta dan kot Titov rojstni dan in Dan mladosti.

1907

Po končani osnovni šoli v Kumrovcu in dveh razredih meščanske šole se je odšel učiti v Sisak za natarjarja, vendar se je kmalu odločil, da se izučiti za ključavničarja pri mojstru Karasu.

1910

Jeseni se je zaposlil v Zagrebu kot kovinarski delavec in postal član Zveze kovinarskih delavcev in Hrvaške socialdemokratske stranke. Sodeloval je v političnih demonstracijah in v raznih drugih oblikah revolucionarnega boja.

1911

Julija se je zaposlil v Kamniku v tovarni Titan; tu je sodeloval v sindikalnem delu in pristopil k Sokolu. Maja 1912 je odšel s skupino delavcev iz Kamnika na Češko, kjer je delal tudi v Plznu pri Škodi. Nato se je zaposlil v Münchnu in Mannheimu v tovarni Benz, konec 1912. leta pa je prišel v Dunajsko Novo mesto v tovarno avtomobilov. Povsod se je povezoval s sindikalno organiziranimi delavci in z organizacijami socialistične mladine.

1913

Jeseni 1913 je odšel služiti rok v dunajski arzenal. Potem so ga premestili v Zagreb, kjer je končal podoficirsko šolo in postal vodnik.

1914

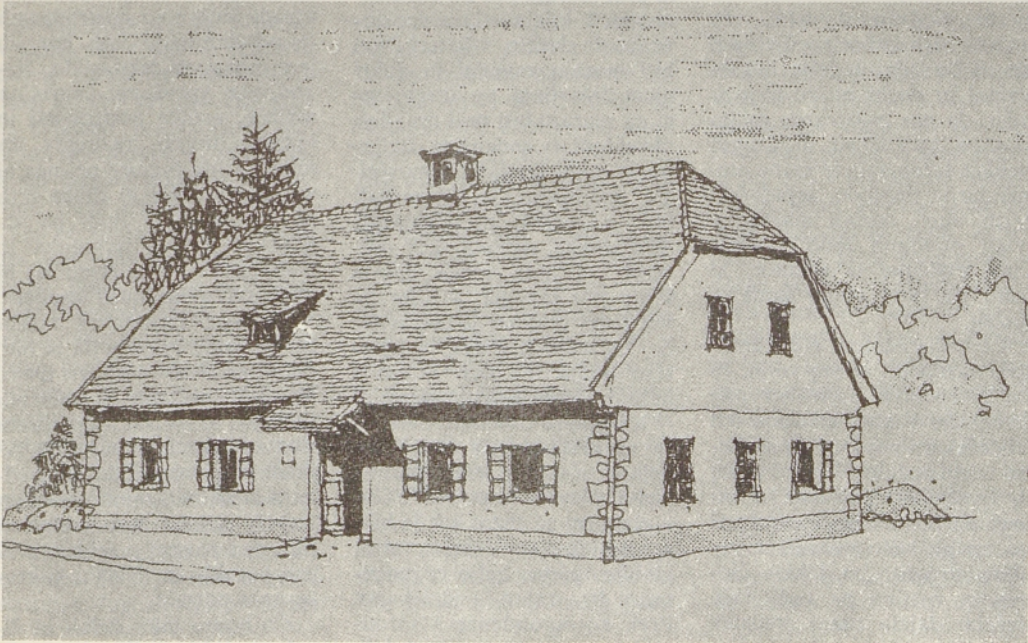
Ko se je začela prva svetovna vojna, so ga zaradi protivojne propagande aretirali in zaprli v Petrovaradinsko trdnjavo. Od tam so ga poslali na rusko fronto.

1917

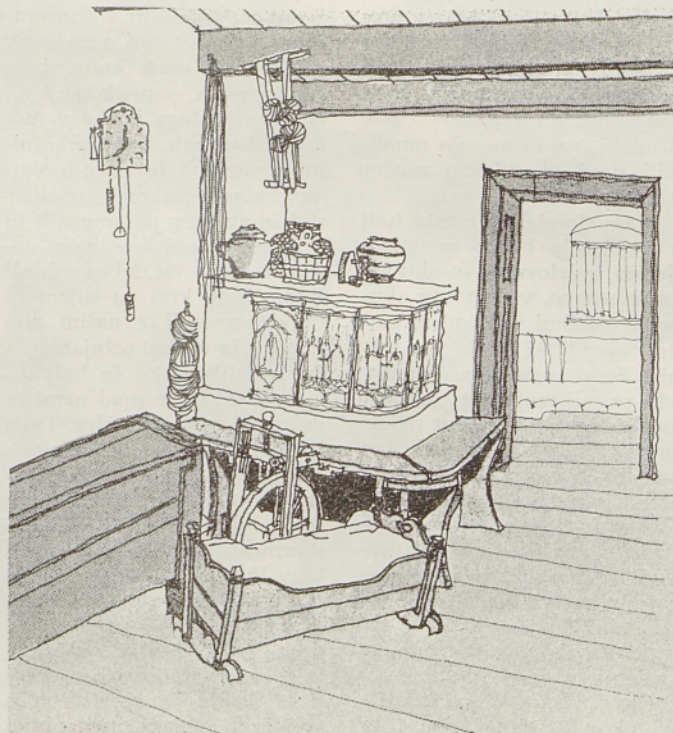
Po zmagi oktobrske revolucije je v Omsku vstopil v internacionalni odred Rdeče garde. Maja 1918 se je po razbitju enot Rdeče garde v Omsku umaknil v kirgiško vas v okolici, kjer je delal v mlinu.

1920

V začetku leta je postal član komunistične partije, jugoslovanske sekcije pri oblastnem komiteju RKP (boljševi-

Rojstna hiša
Josipa Broza Tita
v Kumrovcu

Detalj notranjosti
Titove rojstne hiše

kov) v Omsku. — Istega leta so ga s skupino jugoslovan-
skih ujetnikov poslali nazaj v
Jugoslavijo, kamor je prispel
oktobra 1920. Nastanil se je
v Zagrebu in nadaljeval poli-
tično delo v Zvezi kovinarskih
delavcev in v organizacijah
KPJ.

1921

Po razglasitvi Obznane in
zakona o zaščiti države je mo-
ral zapustiti Zagreb in je od-
šel v Veliko Trojstvo pri Bje-
lovaru, kjer je delal do 1925
kot strojnik v mlinu. V začetu
1924 je postal član okrož-
nega komiteja KPJ za križe-
vačko-bjelovarsko županijo.
Zaradi agitacijskega dela med
delavstvom je bil takrat prvič
v domovini zaprt (med vojno
je bil že v Petropavlovski trdn-
javi v tedanjem Petrogradu).

1925

Po prestanem zaporu se je
avgusta 1925 zaposlil v ladje-
delnici v Kraljevici. Ker je
poleti 1926 organiziral stavko
ladjedelnških delavcev, je do-
bil odpoved.

1927

Januarja se je zaposlil v
Smederevski Palanki, toda že
marca so ga zaradi revolucio-
narnega delovanja odpustili.
— Po prihodu v Zagreb je
postal sekretar oblastnega od-
bora Zveze kovinarskih del-
avcev Hrvaške, jeseni pa tudi
sekretar Zveze usnjarskih del-
avcev. Od aprila 1927 je bil
član, od julija pa sekretar za-
grebškega mestnega komiteja
KPJ. — Sredi julija 1927 je
bil obsojen zaradi »proti-
državnega« delovanja v Kra-
ljevici na 7 mesecev zopora.

1928

Februarja je bil izvoljen za
političnega sekretarja mestne-
ga komiteja Zagreb. — 9. av-
gusta je bil aretiran in na
bombaškem procesu obsojen
na 5 let zopora. V zaporih v
Lepoglavi in Mariboru se je
seznanil z mnogimi komunisti,
se z njimi marksistično izo-
braževal in se boril za boljše
razmere političnih jetnikov.

1934

12. marca je prišel iz zapo-
ra. Vključil se je v partijsko
delo v Zagrebu. Julija 1934
je odšel na Dunaj, kjer je bil
sedež CK KPJ, ki ga je 11.
julija kooptiral v politbiro.
Takrat je začel uporabljati
pseudonim Tito. — Poleti in
jeseni 1934 je med bivanji v
domovini organiziral pokra-
jinski konferenci KPJ na Hr-
vaškem in v Sloveniji ter
sodeloval v pripravah za 4.
državno konferenco KPJ. Na

nje je bil izvoljen v CK in
nato v politbiro.

1935

Sredi februarja je odšel po
sklepu CK za dve leti v So-
vjetsko zvezo na delo v bal-
kanski sekretariatu Kominterne.
Kot sekretar delegacije KPJ
se je udeležil 7. kongresa Ko-
minterne (julij — avgust
1935).

1936

Od decembra 1936 do av-
gusta 1937 je nad sedem me-
secev ilegalno delal v domo-
vini, kamor je prihajal s
sedeža CK KPJ, to je iz Pa-
riza. Od avgusta 1937, ko je
bil Gorkič razrešen dolžnosti
generalnega sekretarja CK
KPJ, je partijo dejansko vodil
Tito.

1940

Od 19. do 20. oktobra je
bila v Dubravi pri Zagrebu
5. državna konferenca KPJ.
Organiziral in vodil jo je Tito.
Na njej so določili politično
usmeritev partije za zamere
v bližajoči se 2. svetovni vojni.

1941

10. aprila je CK KPJ spre-
jel stališče, da bo KPJ, ne
glede na usodo kraljevine Ju-
goslavije in njene vojske, na-
daljevala boj proti fašističnim
osvajalcem. Pri CK KPJ so
ustanovili vojni komite, ki ga
je vodil Tito. — 22. junija je
sklical sejo CK KPJ. Sklenje-
no je bilo, da začnejo komu-
nisti z neposrednimi pripra-
vami na oboroženi boj.
Objavljen je bil »Razglas ju-
goslovanskim narodom«. —
27. junija je bil ustanovljen
glavni štab narodnoosvobodil-
nih odredov Jugoslavije. Tito
je prevzel funkcijo poveljnika
in izdelal strateško koncepcijo
za začetek in razvoj oboro-
ženega boja.

1942

Med veliko pomladansko
okupatorsko-kvislinško ofen-
zivo na osvobojeno ozemlje
s središčem v Foči je Tito
ukazal pohod grupe proletar-
skih brigad v zahodno Bosno.
Nastalo je veliko osvobojeno
ozemlje s središčem v Bihaću,
kjer je bilo prvo zasedanje
AVNOJ, prvega najvišjega or-
gana ljudske oblasti.

1943

V prvi polovici leta je vodil
operacije glavnine NOV v
četrti in peti okupatorsko-kvi-
sliński ofenzivi. Vodil je dve
najbolj dramatični bitki med
NOB: na Neretvi in na Sutjeski.
— 29. novembra je bilo
v Jajcu drugo zasedanje
AVNOJ. Na osnovi Titove
analize razvoja NOB je za-

sedanje sprejelo sklepe, ki so
postavili temelje nove Ju-
goslavije. Predsedstvo AVNOJ
je na predlog slovenske dele-
gacije podelilo Titu naziv
maršala Jugoslavije. Titu je
bila zaupana funkcija pred-
sednika NKOJ — prve vlade
nove Jugoslavije.

1944

25. maja sta Hitler in nje-
govo vrhovno poveljstvo or-
ganizirala desant na Drvar,
da bi uničila vrhovni štab in
Tita. Desant zaradi hrabre
obrambe ni uspel. Vrhovni
štab in NKOJ je Tito nato
preselil na Vis. — 20. oktobra
je bilo osvobojeno glavno me-
sto Jugoslavije — Beograd.

1945

15. maja so enote JA pod
Titovim poveljstvom dokon-
čno razbile nemške balkanske
formacije in osvobodile vso
državo, vključno z deli, ki so
po 1918. letu pripadli Italiji.
— 7. marca je bila na osnovi
sporazuma Tito — Šubašič,
sklenjenega na Visu 16. junija
1944, ustanovljena pod Tito-
vim predsedstvom začasna vla-
da Demokratične federativne
Jugoslavije. Priznale so jo vse
zavezniške in nevtralne drža-
ve. — Avgusta 1945 je bil
Tito na 1. kongresu Ljudske
fronte Jugoslavije izvoljen za
njenega predsednika. Na no-
vembrskih volitvah v ustavo-
dajno skupščino je bil nosilec
liste Ljudske fronte.

1948

Informbiro je napadel KPJ,
ker se samostojni razvoj so-
cialistične Jugoslavije ni uje-
mal s Stalinovimi hegemoni-
stičnimi načrti. Začela se je
široka in ostra gonja proti
Jugoslaviji in njeni neodvis-
nosti. Propagandna ost je bila
uperjena na Titovo osebnost
in njegovo delo. — Junija je
Tito na 5. kongresu KPJ po-
dal referat o razvoju KPJ, o
njeni vlogi v osvobodilni vojni
in revoluciji ter o boju za gra-
ditev socializma. V referatu
je ovrgel obtožbe resolucije
Informbiroja. Pokazal je iz-
hod iz težkega položaja, v ka-
terem sta se znašli partija in
vsa država. Ogromno zaupa-
nje, ki si ga je Tito pridobil
med ljudstvom in v partiji, je
bilo močan činitelj odpora
Stalinovim pritiskom.

1950

26. junija je v zvezni ljudski
skupščini razložil temeljni za-
kon o upravljanju državnih
gospodarskih podjetij in višjih
gospodarskih združenj po de-
lovnih kolektivih. Poudaril je,
da je to eden najvažnejših za-

konov socialistične Jugoslavije
z globokim revolucionarnim
pomenom.

1952

Novembra je na 6. kongre-
su KPJ v glavnem referatu
(Boj jugoslovanskih komuni-
stov za socialistično demo-
kracijo) analiziral prve rezul-
tate in izkušnje delavskega
samoupravljanja, kritiziral
stalinistični dogmatizem v te-
oriji in birokratsko hegemo-
nistične metode v praksi ter
sprožil vprašanje nove vloge
KPJ v graditvi socialističnih
družbenih odnosov na teme-
ljih samoupravljanja. Na nje-
gov predlog je bila KPJ reor-
ganizirana v ZKJ, Ljudska
fronta Jugoslavije pa v Socia-
listično zvezo delovnega
ljudstva Jugoslavije.

1953

14. januarja je zvezna ljud-
ska skupščina zaupala Titu
funkcijo predsednika republike,
ki jo je uvedel ustavni zakon.
Od takrat je bil izvoljen na to
dolžnost na vseh sklicih zvez-
ne skupščine.

1956

Na Brionih je na sestanku
z indijskim premierom Nehru-
jem in egiptovskim predse-
dnikom Naserjem postavil teme-
lje neuvrščenosti.

1961

V Beogradu je bila prva
konferenca šefov držav in
vlad neuvrščenih držav. Ka-
sneje so ji sledile še konfe-
rence v Kairu (1964), Lusaki
(1970), Alžiru (1973), Co-
lombu (1976) in Havani
(1979). Tito je bil edini šef
države, ki se je udeležil vseh
šestih »vrhov« neuvrščenosti.

1966

1. julija je na 4. plenumu
CK ZKJ odločno zlomil od-
pore liberalno anarhičnih sil,
ki so hotele oslabiti, nato pa
likvidirati vlogo partije, kot
tudi birokratsko etatističnih
ter unitaristično konservativ-
nih sil.

1974

21. februarja je bila spre-
jeta nova ustava, na podlagi
katere je bil Tito 25. febru-
arja izvoljen za predsednika
republike brez časovno ome-
jenega mandata.

1979

Septembra na 6. »vrhu« ne-
uvrščenih z doslej največjim
številom zastopanih držav je
Tito z nekaterimi drugimi drž-
avniki pripomogel, da so
zmagala osnovna načela ne-
uvrščenosti.

1980

4. maja umrl v Kliničnem
centru v Ljubljani.

NAJVEČJA OSEBNOST NAŠEGA ČASA

Te Prešernove besede so nam tolažba in spodbuda ob kruti novici, da je prenehalo biti srce Tita, srce človeka in voditelja, po katerem je ljudstvo imenovalo svojo domovino Titova Jugoslavija. Prenehalo je biti srce človeka, ki je na čelu vseljidskega gibanja iz stare temne narodov, dežele narodnostnih, verskih in socialnih zapletov, siromaštva in brezpravnosti, materialne in duhovne zaostalosti in životarjenja, ustvaril in zgradil današnjo novo Jugoslavijo, gospodarsko in kulturno razvito deželo z najbolj naprednim političnim sistemom in visokim ugledom med narodi sveta.

Smrt nam je vzela človeka, ki so ga vsi kontinenti naše zemlje priznavali za največjo osebnost našega časa. Bil je legendaren junak, ki se je že pred vojno v najtežjih pogojih bojeval za srečo ponižanih, in nato — kot partizan — organiziral junaški narodno-osvobodilni boj narodov in

narodnosti Jugoslavije. Bil je legendaren poveljnik, ki ni — tako kot drugi vojskovodje — osvajal, ampak osvobajal, malim in zatiranim narodom sveta pa dokazal, kako je mogoče premagati najmočnejšega sovražnika. Bil je državnik, ki je svojo državniško modrost črpal iz najbolj vročega hrepenja po dostojnem življenju doslej zatiranega sveta na zemeljski obli. Zato je bil ustvarjalec svetovnega gibanja neuvrščenih, ki je, kot obet miru, najsvetlejši politični pojav sedanjosti. Bil je izjemna osebnost, ki ni odločilno vplivala samo na zgodovino naših narodov in narodnosti, ampak na zgodovino vsega človeštva. Njegove zasluge za srečo našega delovnega človeka, za socializem in mir na svetu so neizmerne.

Umrl je človek, ki smo ga imeli najrajši in ki so ga zaradi njegove človeške veličine morali spoštovati celo sovražniki. Umrl je človek, o katerem je mogoče reči, da je

*Človeka smrt požanje,
človeštva ne;
naprej z njim,
kar je storil zanje,
živelo bo vselēj.*

prvi državnik v zgodovini, ki ga je obkrožalo toliko resnične ljudske ljubezni kot doslej še nobenega. A ta ljubezen ni bila kult osebnosti, ampak izraz resnične sreče, povezane s Titovim imenom, Titovim delovanjem, Titovim zgodovinskim preoblikovanjem našega življenja in sveta.

Nekoč je dejal: »Plodov vsega doseženega dela ni treba pripisati samo meni, pač pa vsej generaciji in tovarišem, ki so šli za menoj in se z menoj borili. Samo en človek ne more mnogo napraviti, naši uspehi so plod nas vseh skupaj.«

Danes se moramo teh njegovih besed zavedati bolj kot kdajkoli. Vsi plodovi dela, ki ga je opravil Tito, so tukaj. Tukaj je njegova dediščina, njegov ugled in slava, z njima pa je nerazdružno povezano tudi ime Jugoslavije, naše socialistične revolucije, socialističnega samoupravljanja, neuvrščene svetovne politike narodov in ljudstev vsega sve-

ta. In ker je Tito ustvaril nov lik voditelja, nov način vodenja socialistične države, novo odgovornost ljudskega tribuna edinemu suverenu — delovnemu ljudstvu, nam bolečina ob Titovi smrti narekuje junaško voljo, da niti za hip ne bomo nevredni njegovih poti. Zavedati se namreč moramo, da je ob Titu zrastle nov rod revolucionarjev Kardeljevega kova, a njihova nepremagljiva sila raste iz istih korenin kot je rastle Titova.

Zato se motijo tisti, ki mislijo in celo želijo, da bomo krenili po Titu nazaj. Nasprotno! Še bolj se bomo trudili, da bomo imeli Titovo politiko — socialistično, ljudsko, napredno, samoupravno in neuvrščeno pogumno in zvesto.

Še bolj se bo poslej povečala odgovornost Zveze komunistov v široki ljudski fronti in delegatskem sistemu. Tudi vnaprej bodo delovala demokratično izvoljena kolektivna telesa na vseh ravneh. Predsedstvo SFRJ pa je v tem trenutku že prevzelo polno ustavno odgovornost za neodvisnost in varnost, za bratstvo in enotnost narodov in narodnosti Socialistične Jugoslavije, za njeno neuvrščeno politiko miru in sožitja. Tudi v tem je veličina Tita, da je že v času polne življenjske ustvarjalne moči vgrajeval v naš ustavni sistem institute skupnega vodenja, ki smo jih v sedemdesetih letih že tudi uspešno preizkusili v jugoslovanskem političnem in gospodarskem življenju.

Smrt izjemne osebnosti je nepopisna izguba. Zlasti smrt Tita, ki je kot zgodovinski pojav neponovljiv. Razlika med Titom in podobnimi zgodovinskimi osebnostmi je v tem, da Tito ni bil sam, ampak je bilo z njim naše ljudstvo, vsi narodi in narodnosti Jugoslavije, bila je nepregledna množica zatiranih in tlačanih po vsem svetu. In vsa ta sila ostaja »z njim, kar je storil zanje«. V vsej tej sili bo Titov duh živel naprej in nam bo porok, da bodo Titove vizije zmeraj lepše prihodnosti iz dneva v dan večja resnica.

Mitja Ribičič

*Veličasten obisk
predsednika Tita
na Kitajskem, 1978*

TITO

POPOTNIK MIRU

Redkokateri državnik sveta je potoval toliko kot predsednik Tito. Ne le zato, ker so ta potovanja nanizana skozi obdobje ene generacije; tudi predvsem zato, ker je malokateri državnik imel tako aktivno vlogo v mednarodnih odnosih in je tako temeljno povezoval suvereno in neodvisno politiko svoje države z njeno dejavnostjo v svetu. Ob Titovih potovanjih lahko spremljamo razvoj in razsežnosti jugoslovanske zunanje politike, razvoj neke državniške misli in neke ideje — ideje neuvrčenosti.

Če pregledujemo spisek Titovih potovanj — in ta spisek obsega nič manj kot 71 držav na petih celinah — se nam posamezni datumi in kraji sami od sebe strnejo v razumljivo, lahko razpoznavno podobo, v kateri eno sledi iz drugega. Njegova zadnja pot v Havano, na šesto konferenco neuvrčenih na vrhu, se logično navezuje na podobne obiske v Alžiru, Lusaki, Kairu

in Colombu, stopnicah na poti, ki jo je prav Tito začel že veliko pred beograjsko konferenco, sredi petdesetih let, med prvimi obiski v Indiji in Egiptu, na prvih srečanjih z Nehrujem in Naserjem. Ta trikotnik Beograd-Kairo-New Delhi z vsem, kar iz njega izhaja in je z njim povezano, je sicer pogosto uravnaval smer njegovih poti — samo v Egiptu je bil petnajtkrat in v Indiji šestkrat; potem pa se vrsti iz sveta neuvrčenih še dolg niz imen — Alžir, Afganistan, Bangladeš, Burma, Cejlon, Etiopija, pa Gana, Gvineja, Indonezija in še mnogo drugih. Toliko obiskov in prav toliko srečanj, pogovorov, izmenjav mnenj, dialoga, iskranja stičnih točk, prepričevanja... »Kjerkoli sem bil, na katerikoli celini in v katerikoli državi,« je nekoč rekel Tito, »povsod sem videl, da so težnje ljudi in njihovo vsakdanje življenje zelo podobni našim. Osnovne težnje vseh narodov na vseh celinah so enake. Ena

od največjih želja pa je ta, da bi se čimprej rešili zaostalosti in prišli v boljše življenje, kot tudi to, da ne bi bilo več pritiskov od zunaj in vojn. Ljudje so predvsem proti vojni. Ni bojeviti narodov, ki bi bili radi osvajalci, vsi bi radi živeli v miru.«

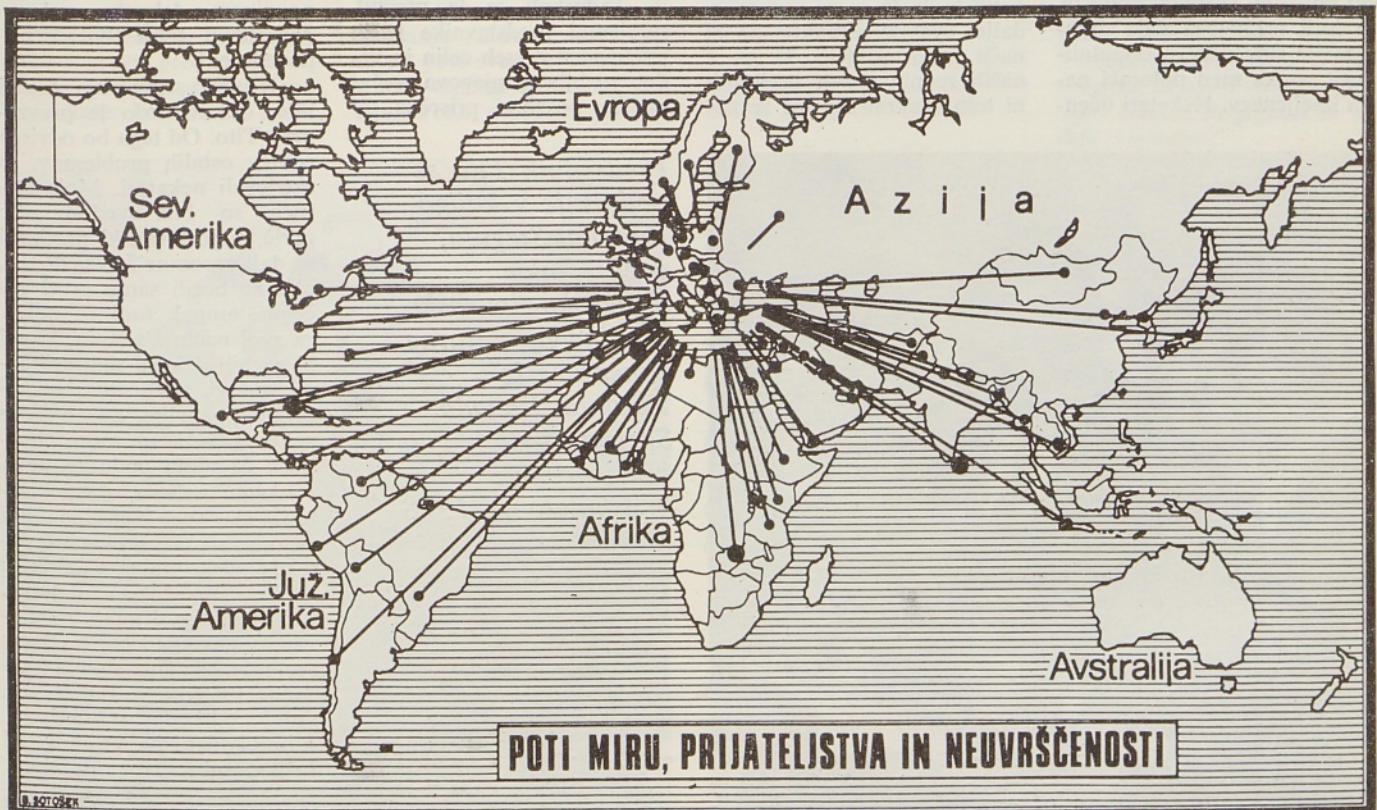
V duhu te misli je Tito gradil politiko neuvrčenosti, pričrčan, da je pri tem treba v korist skupnih ciljev zanemariti razlike v državni in družbeni ureditvi držav. Sestajal se je z izvoljenimi predsedniki, z vojaki, ki so prišli na oblast z udari, s princi, kralji in cesarji, z aristokrati in ljudmi iz ljudstva; nekateri od teh sobesednikov so padli kot žrtve nasprotnih udarov, nekatere je pometel družbeni razvoj... Toda ne glede na to, kdo je bil kje na oblasti in kako dolgo — problemi in hotenja narodov so ostali vedno enaki. Želja po razvoju, po mirnem sodelovanju, ki bi omogočilo kar najbolj plodno in koristno sožitje, je bila

močnejša od političnih razlik in osebnih interesov.

»Ta potovanja niso lahka,« je nekoč rekel Tito, »vendar so potrebna in koristna. Ne gre samo za nekakšne vladne obiske. Ljudje, šefi držav in vlad, vabijo na obisk, ker želijo, da bi izmenjali mnenja, nekatere od teh držav pa so tudi v precej težavnem položaju.«

Tito je kot državnik obiskal zares širok krog držav, v Evropi od Portugalske do Finske, v Ameriki od Čila do Kanade, v afriki od Zambije do Maroka in v Aziji od DLR Koreje do Sirije. In seveda od Moskve do Washingtona v svetovnem prostoru. Potovanja na tej relaciji so bila vedno naporena; jugoslovanska neodvisna politika ni bila nikdar pri srcu ne eni ne drugi velesili. Medtem ko so bili njegovi prvi, še medvojni obiski v znamenju prizadevanj za utrditev pozicij mlade države — tako kot tudi njegovo prvo državniško potovanje v tujino, na srečanje s Churchillom v Neaplju — poznejše letnice in praznina od leta 1946 do 1956 spominjajo na Informbiro in njegove posledice.

Titova potovanja so tako povezana z mnogimi mejniki v zgodovini nove Jugoslavije — zgodovini boja za mir v svetu, za suverenost in neodvisnost v družbi enakopravnih narodov.

NEPOZABNA SREČANJA Z IZSELJENCI

»To je bil največji dogodek mojega življenja!« pravi predsednik jugoslovanskega rudarskega društva Sveta Barbara iz Eisdna v Belgiji Avgust Tanjšek, ko ga vprašaš, kako se spominja sprejema pri predsedniku Titu med njegovim obiskom v Belgiji. Ponošen je, da je bil izbran v delegacijo jugoslovanskih izseljencev, ki so se takrat srečali z našim predsednikom. To je bil nepozaben dan. To je bil dogodek, ki ga nikoli ne pozabiš. Ko je bil Avgust Tanjšek predstavljen predsedniku Titu kot predsednik slovenskega rudarskega društva, ga je tovariš Tito takoj vprašal, kako živijo in kako poteka njihovo društveno delo. Avgust Tanjšek pa mu je takoj potožil, da bi radi imeli slovenskega učitelja, da bi se njihovi otroci lahko učili materinega jezika. »Ali ga še nimate?« se je za čutil predsednik Tito. Nekaj mesecev za tem je resnično prišel med slovenske izseljence v Belgiji prvi slovenski učitelj po drugi svetovni vojni in se lotil težavnega dela organizacije slovenskega dopolnilnega pouka med potomci naših izseljencev. Nekateri učen-

ci teh razkropljenih oddelkov so že iz tretjega izseljenskega rodu...

Tako ali podobno je bilo povsod drugod. Tovariš Tito nikoli ni pozabljal na naše ljudi, ki za stalno ali začasno živijo v državah, ki jih je obiskal na svojih poteh miru. Vedno je posebej zanje priredil sprejeme, se z njimi po domače pogovarjal in se zanimal za njihove življenjske in delovne pogoje. Še posebej živahen pogovor med njimi in našimi delavci, ki so tam na začasnem delu, se je razvil med Titovim obiskom v ZR Nemčiji leta 1974. Takrat je imel tovariš Tito za srečanja z našimi rojaki nekoliko več časa kot običajno, na bivanje v Nemčiji pa je imel tudi lastne »gastarbeitske« spomine. Leta 1912 je namreč peš prišel iz Avstroogrske na Bavarsko, da bi tam našel kos kruha, ki ga ni našel v domovini.

»Kot mlad kovinar sem bil nekoč tudi jaz eden izmed tistih ljudi, ki so se napotili v daljni svet, v »fremd«, da bi našli kruh in delo, ki ga v naših revnih vaseh in krajih ni bilo. Takrat sem se sezna-

nil in srečal v raznih deželah z mnogimi našimi izseljenci in v velikih tujih tovarnah sem delil z njimi zlo in dobro, doživljal sem in čutil kakor oni, in ti ljudje so mi blizu s svojim težavnim življenjem in delom. Zato zmeraj mislim, da dobro razumem njihova zamotana čustva hrepenenja po rodnem kraju in okolju ljudstva, iz katerega so vzniknili, njihovo stališče do stare in njihov odnos do nove domovine, v kateri žive s svojimi družinami.« Tako se je Tito spominjal svojih zgodnjih odhodov v svet.

Ko se je v Bonnu pogovarjal tudi s predstavnikom slovenskega društva Triglav iz Stuttgarta, ki mu je poročal o tem, kako je organizirano njihovo društvo, koliko podružnic ima in kaj še načrtujejo, mu je tovariš Tito odvrnil:

»Vi, Slovenci, ste dobro organizirani, vem to. Lepo pozdravite vse vaše!«

In ne le med državniki obiski na tujem, tudi doma je, kadarkoli je le utegnil, sprejemal predstavnike naših izseljencev z vseh celin in vedno so bila ta njegova srečanja še posebno prisrčna. V

Predsednik Tito se podpisuje v knjigo Ludviku Steguju, predsedniku Kanadsko-slovenske skupine za kulturne izmenjave iz Toronta, Kanada. Sprejem za izseljence v Washingtonu, 1978

prvih povojnih letih se je tovariš Tito sestal z našimi uglednimi izseljenci Louisom Adamičem, Etbinom Kristanom, z violinistom Zlatkom Balokovićem, z operno pevko Zinko Kunc, ki so ime Jugoslavije in Jugoslovanov ponešli v svet, pozneje pa je sprejel tudi nekatere izseljenske skupine, voditelje posameznih izseljenskih organizacij, vidnejše društvene delavce in druge.

Predsednik Tito je v vsem času po vojni v polni meri znal vračati našim izseljencem pomoč, ki so jo njemu in vsem jugoslovanskim narodom nudili v času vojne naši ljudje na vseh koncih sveta. Znana so prizadevanja Združenega odbora južnih Slovanov v Ameriki z Louisom Adamičem na čelu, hrvatskega odbora na čelu z violinistom Zlatkom Balokovićem in številnih drugih podobnih odborov v Kanadi, Argentini, Avstraliji, Novi Zelandiji, da bi tujo javnost že v času vojne seznanili z resničnim bojem jugoslovanskih partizanov pod vodstvom tovariša Tita.

Morda je bil eden od zadnjih slovenskih izseljencev, s katerim se je sestal predsednik Tito, nekdanji član ameriškega kongresa John Blatnik. Na sprejemu pri Titu je bil petkrat ali šestkrat in sprijateljila sta se kot stara partizanska tovariša. O svojem povojnem delu v podporo Jugoslaviji John Blatnik pripoveduje:

»Ključno vprašanje naj bi bilo, odkriti, kdo je pravzaprav Tito. Od tega bo odvisna rešitev ostalih problemov, so zatrjevali nekateri. Moja stališča so bila vedno ista: prvič, jugoslovanski partizani so dali ogromne žrtve; drugič, niso se borili samo proti nečemu, ampak tudi za nekaj, za svoj način življenja, ki naj bi ga bili deležni tudi prihodnji rodovi, tretjič pa sem nenehno ponavljal, da nobeno veliko gibanje ne more preživeti, če nima podpore podeželskega ljudstva, zlasti kmetov in vsekakor so bili jugoslovanski partizani te široke ljudske podpore deležni.«

Ne samo Johnu Blatniku, tudi številnim drugim jugoslovanskim izseljencem po vsem svetu je bil Tito simbol svobodne, miroljubne Jugoslavije, dežele, od koder so bili doma, ali od koder izhaja njihov rod. In ponosni so na to deželo.

Jože Prešeren

LA GUARDIA SLAVI TITA

Iz množice mojih beležk in zapisov včasih kaj izberem, kakor fotograf, ki devlje na stran svoje najpomembnejše slike, da bo nekega dne razstavil in bodo morda zamakale pogled publike.

Oko se mi ustavi na beležki: LA GUARDIA SLAVI TITA. To je iz dni zadnje vojne, iz leta 1943. Tedanji župan vele mesta New Yorka je imel radijski govor, ki ga je posvetil viteški borbi narodnoosvobodilne vojske maršala Tita. Govor sem na željo pisatelja Adamiča prevedla za ZOJSA.

Z županom so bili na radijski postaji Louis Adamič, Zlatko Baloković, Sava Kosanović in še drugi predstavniki južnoslovanskih Američanov.

Fiorello La Guardia, eden najboljših županov, kar jih je kdaj imel New York! Predstavnike narodnostnih skupin je večkrat povabil na sestanek v mestno hišo. Zanimal se je za naše dejavnosti, dajal nasvete v korist mestu, narodnostnim skupinam samim. Sedel je pred nami, ki smo sedeli v krogu pred njim, kakor da je predsednik ali pa tajnik katerekoli izmed naših

organizacij. Vsak izmed nas je moral povedati nekaj o delu in načrtih za prihodnje delo posameznih organizacij.

In tisti večer je dejal prek radia: »Danes imam tukaj nekaj spoštovanih gostov. Louis Adamič, znani ameriški pisatelj, je prišel semkaj z nekaterimi svojimi prijatelji, ki so tudi moji prijatelji, predstavljajo pa ljudstvo Hrvatske Srbije, Črne gore, Slovenije, Makedonije. Naj omenim, da so Jugoslovani dobri ljudje (just fine folks). To ljudstvo ima vzorno družinsko življenje. Živel sem med tem ljudstvom več kot tri leta, ko sem bil nekako pred 40 leti v konzularni ameriški službi na Reki. Takrat so bili Jugoslovani razcepljeni med seboj, mnogi pod vplivi Habsburžanov, ki so vladali po reku: Deli in vladaj! In vendar govore podobne jezike, so marljivi in pridni ljudje. Nikdar nisem mogel razumeti, da so jih intrige dinastij držale v neenotnosti.

Vsi smo upali, da bo to vprašanje razdvojenosti rešeno po prvi svetovni vojni, ko je bila vzpostavljena Jugoslavija. Toda evropski politiki

so to očitno preprečevali. Zdaj pa so jugoslovanski ljudje zedinjeni. Ti moji prijatelji, ki so me danes obiskali v mojem uradu, so prepričani, da je vprašanje Jugoslavije skupna stvar vseh narodov in narodnosti, ki tvorijo to deželo. Razdiralno politiko tistih, ki so zmerom stremeli za tem, da bi recimo Italijani in Jugoslovani vedno držali drug drugega za vrat, je treba spregledati. Ni ga spora na svetu, ki bi ga razumni ljudje ne mogli pametno izravnati in rešiti.

Povod za primero je človek, ki bo razvnel domišljijo vsakega ameriškega dečka, to je človek, ki mu pravijo Tito. Velik človek, o katerem še ne vemo mnogo in nismo sploh nič vedeli o njem, dokler ni poskušal storiti nekaj za delavskega človeka na Hrvaškem. Videl je izkoriščanje in bedo svojega naroda ter skušal pridobiti delavcu boljši obstanek. Sam je bil kovinarski delavec. Oblasti pa se seve niso strinjale z njim, zato je bil preganjan in zaprt.

In ta človek, Tito, se je odločil, ko se je ljudstvo uprlo podpisu pogodbe z

nacisti in fašisti, da sestavi vojsko za boj proti okupatorjem! To ni bila lahka stvar. Mi tukaj smo porabili milijone dolarjev za organiziranje naše vojske in izgubili smo mnogo časa. Tito pa je rekel, da mora imeti topove in puške in da jih bo dobil. Dobil jih je — od Nemcev. Najprej je šla peterica, da ujamemo pet Nemcev in jim vzamemo orožje in strelivo. Ko se je vrnila, so enako storili drugi. Titovi borci so jemali orožje Nemcem in tudi Italijanom. Potem so prešli v boj... Titova armada šteje danes (1943) 250.000 mož in žensk. Titovim silam sta se pridružili tudi dve diviziji Italijanov.

Mr. Adamič, mi vemo, da so se vaši ljudje borili in se še borijo v najtežjih okoliščinah. Ne moremo zadosti storiti za vaše ljudstvo. Ko bo minila vojna, vas pozdravljajo prebivalci New Yorka in prek vas pošiljamo naše pozdrave in izraze spoštovanja Titu in njegovim borcem, moškim in ženskam, saj predstavljajo resnični duh svobode in demokracije.«

Pogled mi bega po zapisih in listih, ugledam ime: Sava N. Kosanović. Nečak velikega izumitelja Tesle. V časih, ko je Jugoslavijo teptala nacifašistična peta, sem ga pogosto srečala v New Yorku. Takrat je bil minister, po vojni pa je bil nekaj časa jugoslovanski veleposlanik v Washingtonu. Beležka z njegovim imenom je prilepljena na naslovni strani njegovega članka. Pogledam in vidim zapisano:

»Ko sem v avgustu (leta 1944, na osvobojenem ozemlju Jugoslavije) sporočil maršalu Titu pozdrave župana La Guardie, mi je Tito izročil svoj revolver in svojo sliko s posvetilom: Velikemu prijatelju Jugoslavije La Guardiji. Danes (januarja 1945) ležita slika maršala Tita v trivrstnem okviru in njegovo pismo na pisalni mizi župana največjega mesta na svetu, New Yorka, Fiorella La Guardia. Ta mož je eden izmed najbolj vplivnih ljudi v Ameriki, zato ni potrebno naglašati, da je njegova pozornost Jugoslaviji zelo značilna.«

Slika je bila zares na županovi mizi. Videla sem jo, ko sem se udeležila sestanka predstavnikov narodnostnih skupin New Yorka v uradu La Guardie, ki je županoval New Yorku dvanajst let!

Anna Praček Krasna

Srečanje maršala Tita s predstavniki jugoslovanskih organizacij v New Yorku 2. oktobra 1960. Na levi poleg predsednika Anna Krasna, tedaj urednica slovenskega lista Glas naroda, ki je izhajal v New Yorku

TITOVO PISMO LOUISU ADAMIČU

29. marca 1944

Dragi gospod Louis Adamič,

v imenu naših trpinčenih narodov se vam toplo zahvaljujem za vaše zavzemanje in za delo v prid našemu težkemu osvobodilnemu boju. Prosim, da izrazite v mojem imenu hvaležnost vsem vašim sodelavcem in vsem drugim Jugoslovanom, ki na kakršenkoli način podpirajo naš narodnoosvobodilni boj.

Pomoč naših rojakov v Ameriki v najtežjih časih zgodovine naših narodov je velika in dragocena prav zato, ker je prišla takrat, ko je v zavezniških deželah še vladala laž in potvarjanje resnice o našem neenakem in težkem boju z okupatorji in domačimi izdajalci. Iz navadnega ciničnega izdajalca kot je Draža Mihajlovič so naredili legendarnega narodnega junaka. Iz njegovih krvoločnih četnikov, morilcev tisočerih nedolžnih otrok, žena in starcev so ustvarjali nepremagljive narodne bojevnike.

Zmage slavnih partizanov in Narodnoosvobodilne vojske Jugoslavije so se pripisovale četnikom, ki so se bojevali in se še danes bojujejo na strani okupatorjev. Vse to je navdajalo naše narode in bojevnike z nepremagljivim sovraštvom, ne le do Mihajloviča in njegovih četnikov, temveč še zlasti do tiste reakcionarne klike v emigraciji, ki se imenuje jugoslovanska vlada in katero predstavlja izdajalec Mihajlovič.

Naposled je resnica zmagala. Velika zasluga za to gre tudi vam, dragi naši bratje onstran morja.

Toda nam bo še nadalje potrebna vaša moralna in materialna pomoč. Boji bodo še težki. Z nemškimi okupatorji bomo sami obračunali. Vaša pomoč nam je najbolj potrebna proti notranjim sovražnikom, proti reakciji v deželi in zunaj nje, proti tistim, ki žele, da bi se vrnilo, kar je bilo, česar pa naši narodi ne bodo nikoli dovolili.

To moje pismo z najbolj preprostimi besedami označuje gigantski boj, ki smo ga vodili in ga še vodimo. Pripoveduje o tem, kako so se stvarno razvijali dogodki v Jugoslaviji v teku te vojne. Za vse, kar navajam, imamo dokumente in dokaze. Nič ni pretirano, nasprotno, mnogo stvari je omenjenih komaj površno. Nisem se dotaknil pete in šeste sovražnikove ofenzive, ker mislim, da je o tem že dovolj znanega tudi pri vas in se je nekaj o tem pisalo tudi v našem tisku.

Upam, da vam bo ta članek lahko služil kot dokument pred ameriško javnostjo, ker čutim zgodovinsko odgovornost za točno opisovanje dogodkov.

Prosim, sprejmite izraz mojega spoštovanja.

Vaš

J. B. Tito

Fotografija Louisa
Adamiča z
lastnoročnim
podpisom
in pripisom
»Živio Tito!«
Fotografija iz leta
1944

Pismo je na prvi redni konvenciji Slovenskega ameriškega narodnega sveta, bil je v dneh 2. in 3. septembra 1944 v Clevelandu, prebral častni predsednik SANS Louis Adamič.

TITOV

PRVI GOVOR V LJUBLJANI

V soboto, 26. maja 1945 se je že v zgodnjih jutranjih urah raznesla po Ljubljani novica, da jo bo obiskal maršal Tito. Življenje se je na mah spremenilo, vse je pričakovalo ljubljenskega voditelja. Ljudje skoraj niso mogli verjeti, da bodo zares lahko videli svojega legendarnega voditelja. Iz predmestij in okolice Ljubljane so začele prihajati množice s cvetjem. Kljub slabemu vremenu so bila okna in balkoni po Ljubljani kmalu polni cvetja, zelenja in zastav.

Ulice so bile polne in vse mesto je nestrpno pričakovalo gosta. Med cvetjem in vzkliki je prišel maršal na Kongresni trg. Stopil je na balkon Univerze. Tisoče in tisoče rok je zaploskalo, vzklikalo je tisoče in tisoče ust. Množica je vzvalovala in pozdravljala ljubljenskega predsednika...

Nebo se je stemnilo. Dež je lil, lilo je kot iz škafa, toda maršal se ni umaknil. Govoril je svoj prvi govor svobodni Ljubljanici po štirih letih krvavega boja. Prvi govor v svobodni Sloveniji... Tone Seliškar, prvi predsednik

Slovenske izseljenske matice in pisatelj, je tistega dne zapisal:

»Danes je med nami mož, ki ga je pozdravila vsa Ljubljana tako spontano kakor nikdar še nikoli nobenega. Danes je med nami mož, ki je vzplamtel iz ljudstva, kakor vzkali po dolgih stoletjih iz prsti čudovita roža...«

V svojem govoru z balkona slovenske Univerze je navdušenim Ljubljančanom maršal Tito dejal tudi tole:

»... Prepričani smo, da smo s svojo borbo, žrtvami in s svojimi napor ob boku zaveznikov dokazali, da smo zvesti splošni zavezniški stvari, da si ne želimo ničesar drugega kot živeti v miru in osvoboditi ujete brate. Strahotno bi ravnali tisti, ki bi nam hoteli to preprečiti. Bila bi velika tragedija, če bi se morali še enkrat boriti za tisto, kar smo si že priborili.

Naši narodi v Jugoslaviji, Slovenci, Srbi, Hrvati, Črnogorci, Makedonci, Bosanci in Hercegovci, so trpeli in družno ogromno žrtvovali v tej veliki borbi vseh svobodomiselnih narodov. In zakaj bi naj

prav trpeča in uničena Jugoslavija morala prva doživeti krivico? Ta vojna bi naj bila pravična vojna in imeli smo jo za takšno, vendar terjamo tudi njen pravični zaključek, terjamo, da naj bo vsakdo gospodar na svojem. Nočemo plačevati tujih računov, nočemo biti drobiž za podkupovanje, ne maramo, da nas vmešavajo v nekakšno politiko interesnih sfer. Zakaj bi naj našim narodom očitali željo po neodvisnosti in zakaj jim omejujejo to neodvisnost? Nočemo biti več odvisni od kogarkoli, ne oziraje se na to, kaj se je že doslej pisalo in govorilo; a piše se veliko, piše se nelepo, piše se krivično, piše se žaljivo, nedostojno ljudi, ki žive v naših zavezniških deželah. Krivico stori takšno pisanje naši domovini.

Tukaj ni Tito, tukaj je Jugoslavija, tukaj je Slovenija, tukaj je Hrvaška, tukaj je Srbija, tukaj so Makedonija, Bosna in Hercegovina, Črna gora, tukaj so narodi, ki so v tej vojni žrtvovali milijon in sedem sto tisoč življenj. In zato klevete, baje namenjene Titu, prizadenejo nas vse, prizadenejo tiste žrtve, ki leže v grobovih ali so njihove kosti razmetane širom naše domovine, po hribih in soteskah. Takšne žalitve ne morejo in nočejo trpeti naši narodi. Želimo živeti v miru, želimo po vojni katastrofi mirno obnavljati in graditi svojo domovino. Ne bomo storili nobenega nepremišljenega koraka. In kot smo bili ponosni za časa

trpljenja, tudi takrat ko je največji osvajalec zaslužnil našo domovino in smo se raje borili kot da bi bili pripognili glavo, tako bomo tudi sedaj, dosledni v svojem ponosu, dostojanstveno branili in ohranili svoje dosežke.

Prepričan sem, da je celotno napredno človeštvo na naši strani. Ne bomo dovolili, da bi nam storili zgodovinsko krivico, da bi nam vsilili tisto, kar se ni rodilo na naših tleh. Hočemo, da zve ves svet, da tista Jugoslavija, ki se je borila, ne terja ničesar drugega kot to, da naj bodo njeni narodi, narodi njene krvi, v okviru njenih meja. To je naša pravica. Če je bilo v prejšnji vojni kaj krivice, ko se je vojna končala, a Jugoslavije še ni bilo, marveč so jo ustvarjali v Versaillesu za zeleno mizo, in so nekateri politiki, ki so zastopali to Jugoslavijo, brez težav odtujevali dele naše zemlje, brez težav so tujemu jarmu žrtvovali sti tisoče naših bratov in sester, je danes ne bo. Danes je Jugoslavija, nova Jugoslavija, zrasla iz krvi in kosti sto tisočev najboljših sinov... Današnja Jugoslavija je dozorela v srcu slehernega prebivalca te dežele in z vso resnostjo skrbi za svoje pravice in svoje brate. Takšno Jugoslavijo ljubijo vsi jugoslovanski narodi. Ni našega naroda, ki bi ne hotel biti v tej skupnosti, kajti to je skupnost bratstva, tistega bratstva, ki se je kovalo v veličastni borbi. To je nova Jugoslavija in mi ne terjamo nič drugega kot takšno Jugoslavijo, ki jo bodo vsi priznavali in sprejeli. S takšno Jugoslavijo pa ni mešetaranja in ne trgovine...«

Tito se je tistega dne povzpel tudi na ljubljanski grad. Vesel je bil, ko je videl, da je ostala med vojno Ljubljana nepoškodovana. Odpeljal se je še na Bled, kjer si je ogledal ta biser slovenske zemlje. Pogovarjal se je z domačini, posebej z mladino, ki ga je navdušeno pozdravljala, v hotelu Toplice pa je obiskal ranjene vojake. Zvečer se je vrnil v Ljubljano, kjer ga je Opera pozdravila s predstavo Smetanove Prodane neveste. S tovarišem Titom sta bila tamkaj Boris Kidrič in Josip Vidmar.

Iz Ljubljane se je Tito odpeljal v Celje, kjer so ga navdušeno pozdravili, in potem v Maribor.

Maršal Tito, ves premočen od dežja, med svojim prvim govorom v Ljubljani na balkonu slovenske Univerze 26. maja 1945

SVET O TITU

VEST ČLOVEŠTVA

Tito, to je trenutek vesti človeštva. Tako občuti vsakdo, kdor se je enkrat srečal z njim in kdor je spoznal vaše narode.

Jean Cassou

JUNAK EPOHE

Tito je junak naše epohe. Kenijsko ljudstvo ga pozna kot takšnega. Kot takšnega ga poznata Afrika in tudi ves svet.

Jomo Kenyatta

ČLOVEK STOLETJA

Če je kdorkoli otrok tega stoletja, našega nemirnega in zavrelega dvajsetega stoletja, potem je to Josip Broz Tito.

Človeku lahko Tito ugaja ali pa ne.

Nekaterim ne ugaja.

Človeku lahko dvajseto stoletje ugaja ali pa ne.

Nekaterim ne ugaja.

Toda oba stopata skupaj, ta človek in stoletje.

Fitzroy MacLean

SOZVEZDJE STOLETIJ

Tito ni samo človek tega našega časa — preprosto, Tito je sozvezdje vseh časov in vseh stoletij, ki jih pomni in jih bo pomnilo človeštvo.

John Wendel

ZAZNAMOVAL ZGODOVINO

S predsednikom Titom nas je zapustil veliki evropski državnik, ki je s svojo močno osebnostjo zaznamoval zgodovino Evrope v zadnjih treh desetletjih in pol in ki je bil dolgo simbol neuvrčenosti.

*Avstrijski predsednik
Rudolf Kirchschläger*

VPLIV NA RAZVOJ

»Mi poudarjamo velike osebne zasluge tovariša Tita za revolucionarno gibanje. V zgodovini najdemo le malo primerov, da je osebnost voditelja toliko vplivala na razvoj svoje države, kot že nekaj desetletij vpliva na razvoj Jugoslavije dejavnost tovariša Tita.«

Leonid Brežnjev

DOMINANTNA OSEBNOST SVETA

Predsednik ZDA Jimmy Carter je dal v imenu ameriškega ljudstva in v svojem imenu naslednjo izjavo ob smrti predsednika Tita:

»Predsednik Josip Broz Tito je bil dominantna osebnost svetovne scene. Potem ko je skozi težko borbo pripeljal svoje partizanske enote do zmage v drugi svetovni vojni, je ustvaril in 35 let vodil povojno jugoslovansko državo. V tem času so bili on in njegovi narodi soočeni z mnogimi izzivi, vendar so jih premagali z veliko odločnostjo, da bi ohranili neodvisnost in enotnost Jugoslavije in svojo posebno notranjo in zunanjo politiko. Več kot tri desetletja, v času vodstva obeh naših strank, je bila politika ZDA usmerjena k podpori neodvisnosti, ozemeljski nedotakljivosti in enotnosti Jugoslavije. Smrt predsednika Tita nas je doletela v zelo težkem času, kar zadeva mednarodne odnose. Danes potrjujem, da bo Amerika še naprej vodila dolgoročno politiko podpore do Jugoslavije in storila to, kar mora, da bi to podpora v resnici dala. Še enkrat ponavljam, da ta vlada ne bo tolerirala nobenega terorističnega dejanja proti Jugoslaviji ali njenim tukajšnjim predstavnikom.«

POSLEDNJI POVOJNI VELIKAN

»S smrtjo maršala Tita odhaja poslednji velikan povojnega obdobja.« je izjavil španski premier Adolfo Suarez. »Tito je bil človek izjemnih kvalitiet in izredno močna osebnost. Človek, ki se je pogumno in odločno boril za svobodo in za to, da bi svojo domovino obvaroval pred kakršnokoli dominacijo. Obenem je bolj kot kdorkoli prispeval k opredelitvi in utrditvi idealov gibanja neuvrčenosti, katerega navdihovalec in vodja je bil.«

POSLEDNJI VODJA TEGA STOLETJA

Generalni sekretar KP Španije Santiago Carrillo je dejal: »Tito je na čelu jugoslovanskih komunistov in jugoslovanskih narodov napisal eno najlepših strani v zgodovini bojev za svobodo v Evropi. S Titom je umrl poslednji vodja tega stoletja, ki je užival splošno podporo in simpatije vsega sveta.«

POSLEDNJA VELIKA OSEBNOST NAŠEGA ČASA

»Smrt predsednika Tita je nenadomestljiva izguba za njegovo deželo in za svet. Bil je resničen heroj in z njim je odšla poslednja velikih svetovnih osebnosti našega časa.« je izjavil generalni sekretar OZN dr. Kurt Waldheim. »Vodstvo predsednika Tita simbolizira boj jugoslovanskih narodov za neodvisnost, svobodo in nacionalno suverenost. Ko je uspešno končal ta boj, se je lotil obnove svoje porušene dežele ter iz nje naredil pomembno in spoštovano članico svetovne skupnosti.«

VIZIONAR IN LEGENDA

Kanadski premier Pierre Elliott Trudeau je dejal, da ga je pretresla novica o smrti predsednika Tita, »vizionarja in legende svojega časa. Prepričan sem, da se bo močna in neuvrščena Jugoslavija, ki je nastala pod njegovim vodstvom, še naprej bojevala za mednarodni mir in stabilnost, čemur je predsednik Tito posvetil življenje.«

TRDEN ZAVEZNIK V VOJNI

Predsednica britanske vlade Margaret Thatcher je dejala, da je »z veliko žalostjo sprejela novico o smrti predsednika Tita, velikega državnika in nacionalnega voditelja, ki je ustvaril moderno Jugoslavijo in ji zagotovil trajno neodvisnost. Tito je bil trden zaveznik v vojni in naši dve deželi sta postali iskreni prijateljski v miru.«

BOREC ZA MIR IN SODELOVANJE

Predsednik nemške socialno demokratične stranke Willy Brandt: »S Titovo smrtjo ni odšel le vodilni človek moderne Jugoslavije. Vsi mi smo izgubili hrabrega borca za mir in sodelovanje. Skupaj z vami žalujemo za velikim človekom našega časa.«

KRUTA IZGUBA

Švedski kralj Karl Gustav: »Štetresen ob žalostni vesti želim izraziti svoje globoke simpatije in iskreno sožalje zaradi velike izgube, ki je tako kruto zadela Jugoslavijo.«

OHRANIL SVOBODO IN NEODVISNOST

Francoski predsednik Valéry Giscard d'Estaing: »Francija in francosko ljudstvo se pridružujeta veliki žalosti ki je zadela Jugoslavijo. V njunem imenu častim borca, ki je med drugo svetovno vojno vodil herojski boj svoje dežele za njeno osvoboditev, vodjo države, ki je 35 let posvetil oblikovanju originalnega modela organizacije, ki ustreza težnjam jugoslovanskih narodov, mednarodnemu voditelju, ki je znal ohraniti svobodo in neodvisnost svoje dežele in visoko dvignil avtentični glas neuvrčenosti v svetu.«

MOŽ POGUMA IN TRDNOSTI

Kraljica Elizabeta II: »Z veliko bridkostjo sem sprejela novico o smrti predsednika Tita. V moji deželi ga že dolgo občudujejo kot velikega patriota in kot moža izrednega poguma in trdnosti.«

SPOŠTOVAN PO VSEM SVETU

Iz brzozjavke predsednika CK KP Kitajske in predsednika državnega sveta LR Kitajske Hua Guofenga: »Z jekleno voljo je vodil tovariš Tito jugoslovanske narode skozi oboroženo vstajo in najhujše boje v izredno težkih pogojih do končne zmage nad fašističnimi agresorji in osvoboditve države. Tako je dodal še eno nesmrtno poglavje k zgodovini Jugoslavije in izreden prispevek k zmagi v svetovni vojni nad fašizmom. Ne le da je užival globoko ljubezen jugoslovanskih narodov, spoštovali so ga narodi po vsem svetu.«

SVET JE IZGUBIL VELIKEGA DRŽAVNIKA

Predsednik Zvezne republike Nemčije Karl Carstens: »Kot eden ustanoviteljev gibanja neuvrčenih je Tito vnesel v svetovno politiko novo prvino, ki je obrnjena v prihodnost. Niti občasni neugodni tokovi niti odpor ga niso mogli omajati; ves čas je zavračal vse oblike politične in gospodarske hegemonije in se zavzemal za pravico sleherne države do svobode, neodvisnosti in samostojnega razvoja. Z daljnovidnostjo in izkušnjami je postal državnik, čigav besedo so spoštovali po vsem svetu.«

SVET O TRDNOSTI JUGOSLAVIJE

Polni zaskrbljenosti smo v minulih tednih zasledovali vsakodnevna sporočila zdravniškega konzilija o zdravstvenem stanju predsednika Jugoslavije Tita, ki je s svojo silno življensko silo ob podpori sodobne medicinske znanosti bil svojo veliko bitko za življenje v kliničnem centru v Ljubljani. Številni tuji novinarji, dopisniki pomenbnih poročevalskih agencij, časopisov in radiotelevizijskih omrežij so hkrati z nami, domačimi novinarji in milijoni Jugoslovanov čakali novic, upali, komentirali, vpraševali.

Res, nekatera poročila, ki so odhajala v svet, niso bila objektivna, včasih celo zlonamerna, senzacionalistična in neokusna. Spominjam se še onega umazanega podlistka iz graškega časopisa Südost Tagespost, ki kot glasilo, v katerem se še danes zbirajo propadli spodnještajerski nacisti, ki niso uspeli ponemčiti Maribora, pač ni moglo ravnati v tej situaciji drugače, kot da se je porogalo Titovi lasulji, korsetu in bolniški paličici pred sledečo težko operacijo. Ugledni dunajski časopis »Die Presse« je v svojem uredniškem uvodniku nasprotno odgovoril takim in podobnim šušmarjem in »prodajalcem historije« in sam avstrijski kancler Bruno Kreisky, ki se je v tem času odločil tudi za obisk v Jugoslaviji, je nekajkrat v javnih novinarskih intervjujih pred avstrijsko televizijo povdaril: »Ne morem razumeti, zakaj nastaja tak mednarodni hrup okrog Jugoslavije. Jugoslavija je prav tako stabilna kot vsaka druga država. Tudi gospodarski pogoji se izboljšujejo. Vse zgodbe o globokih konfliktih v Jugoslaviji so navadna natolcevanja. Mi smo sosedi in prav je, če to vemo.« A čeravno je Kreisky tako govoril in nekajkrat — podobno kot mnogi vodilni državniki iz sveta — zaželel Titu ozdravljenja, so se vendar spet oglasili zakotni sovražni prišepetovalci, ki bi radi izkoristili trenutek za to, da bi vrgli kamen čez Karavanke: Gospod dr. Egon Linortner, komentator klerikalne meščanskega »VZ« iz Celovca, se je kar iz zapečka »Heimat« obregnil ob »dolgo umiranje« in jel bobnati, češ, da v takih pogojih letos pač v Jugoslavijo ne bo nič tujih turistov.

Jasno, da tudi na drugem koncu Jugoslavije, čeprav na Vzhodu v Tisku sedanjega dogajanja v Jugoslaviji veliko ne komentirajo, v Bolgariji ne mislijo ravno najbolj zares s prakso dobrega sosedstva, saj od časa do časa znova potegnejo na dan kak za lase privlečen dokument o bolgarskem značaju Makedonije. Velike sile in njihovi voditelji so ob Titovi bolezni poslali poslanice z

najboljšimi željami, poudarjajoč vzajemne prijateljske odnose. To velja tako za poslanice Carterja, Brežnjeva in Guo fenga, kot Thatcherjeve Giscarda, Schmidta in drugih. Toda v ozadju teh slovesnih besed seveda tečejo reke, take in drugačne, Titovi Jugoslaviji bolj ali manj naklonjenih stališč, bolj ali manj naklonjenih iz takih ali drugačnih razlogov. Ne bi posegali vanje, ker vsi vemo, za kaj gre, in sami nenehno ponavljamo: Jugoslavija se k nikomur ne zateka po pokroviteljstvo in pomoč; svojo neodvisnost smo pripravljene braniti sami; seveda pa nam je sleherni, ki nam to našo svobodo in neodvisnost, našo samoupravno socialistično pot priznava, naš prijatelj in zaveznik, toliko bolj dragocen v tem trenutku, ko smo, čeravno povsem mirni in trdni, vendar objektivno na eni izmed prelomnic naše novejšje zgodovine.

In če se je naduti nemški »Spiegel«, ki običajno vse najboljše ve, vendar v svojem pisanju o Jugoslaviji malce preveč poenostavljeno zaletel, ko je ugotavljal, da ostajajo v Jugoslaviji poslej ob Titu »samo še generali« in da je le fotografija turističnih nagev dokaz »blagega socializma«, je cela vrsta časopisov, revij in oddaj po vsem svetu v tem času objavila toliko pozitivnega, poštenega in spodbudnega o Jugoslaviji, da smo lahko tega zares veseli.

Veseli in ponosni ob tem so lahko tudi naši rojaki v tujini, naši delavci na začasnem delu v tujih deželah, naši zvesti izseljenci po vseh kontinentih. Jugoslavija, dežela njihovih dedov, ki so jo zapustili kot otroci, ali jo poznajo samo iz sramežljivega, skromnega pripovedovanja staršev, je kar naenkrat zrastle kot eden prvih problemov v svetu, kot vzor za marsikatera nova prizadevanja, kot dežela trdnih ustanov, blaginje in pove-zane skupnosti.

PONOS NA STARO DOMOVINO

Pred mnogimi leti sem bil v Urugvaju in takrat tam našel izseljence precej razcepljene. Nasprotno pa so na primer zdaj jugoslovanski izseljenci iz Urugvaja, zbrani na uspešnem umetniškem večeru v »Hrvatskem domu«, družno poslali v domovino pozdravno pismo, v katerem so zapisali, da »se z najglobljimi čustvi pridružujejo željam Jugoslovanov doma in po svetu, da bi predsednik Tito čim prej ozdravel in spet prevzel krmilo naše ljube in drage domovine.« V tem pismu združene jugoslovanske kolonije v Urugvaju, ki povezuje izseljenska društva

»Hrvatski dom«, »Bratstvo«, »Prekmur-sko slovensko društvo« in »Makedonsko društvo«, so, kot je prenesel Tanjug, tudi poudarili, da danes s ponosom gledajo na Jugoslavijo, »saj uživa povsod velik ugled, predsednik Tito pa je eden izmed voditeljev in utemeljiteljev gibanja neuvrščenih.«

»Priznavanje neodvisnosti Jugoslavije je sestavni del ravnotežja med Vzhodom in Zahodom«, je zapisal znani ameriški časopis »New York Times«. Francoski »Paris-Match« je svoji ilustrirani reportaži dal naslov: »Tito, zadnji izmed velikanov.« Z velikimi črkami je na svoji prvi strani, temelječ na intervjuju s predsednikom avstrijske republike Kirschlagerjem socialistična »Neue Zeit« iz Gradca pribila: »Jugoslavije z Afganistanom sploh ni mogoče primerjati.« Zahodnonemški »Die Welt« je menil, da je za Jugoslovane najboljše, če se tudi za naprej držijo one že znane anekdote: »Šest republik, pet narodov, 4 jeziki, 3 vere, 2 pisavi in ena partija.« Romunska »Scantea« je značilno poudarila strnjeno jugoslovanskega ljudstva, njegovo trdno usmeritev v obrambo nacionalne suverenosti, razvoj gospodarstva in krepitev ZKJ. Nemški kancler Helmut Schmidt je, kot so poročali iz Bonna, v svojem zunanjepolitičnem orisu pred parlamentom omenjal pomembno vlogo neuvrščenih držav v našem času, pri čemer je posebej govoril o Jugoslaviji in vlogi predsednika Tita, ki ga šteje za enega največjih državnikov našega časa. »Na prihodnost Jugoslavije gledamo z optimizmom in njena varnost se nam ne zdi ogrožena.« Portugalski časopis »Diario« je ugotavljal, da je Jugoslavija v ospredju pozornosti in da Tito že dolgo brani mir in sožitje narodov. Grški časopis »Elefrotipie« je naglasil, da imata Tito in Jugoslavija v rokah večjo moč od orožja velesil, ker simbolizirata voljo vsega gibanja neuvrščenih in željo človeštva po miru.

Iz Firenc v Italiji pa so sporočili, da so letošnjo mirovno nagrado Giorgio La Pira, s komunističnim in krščanskim zaledjem, podelili jugoslovanskemu predsedniku Titu. Veliki brazilski časopis »Folia de Sao Paulo« pa je izpod peresa čilskega književnika in bivšega profesorja katoliške univerze v Čilu Gerarda Mella objavil dolgo razpravo z naslovom »Tito — največja osebnost stoletja.«

JUGOSLAVIJA KOT BODEČ JEŽ

Razumljivo, da se je ob Titovi bolezni in ob splošnem pisanju svetovnega tiska

*V minulih mesecih
je ves svetovni
tisk več kot
kdajkoli prej
pisal o Jugoslaviji.
Večina poročil je
bila objektivna...*

o Jugoslaviji še posebej dvignil kot mogočen val ves neuvrščeni svet, vsa občila dežel v razvoju, saj je bil Tito vsem znan kot najdoslednejši borec za svobodo in enakopravnost. Ta odmev je bil še toliko konkretnejši, ker je Predsedstvo Jugoslavije v Titovem imenu zdaj, v času bolezni, razposlalo državnikom v svetu še en poziv k miru, sporazumevanju, sožitju in krepitvi enotnosti v vrstah neuvrščenih. Predsednik Tanzanije v Afriki Julius Nierere je znova poudaril Titovo modrost in državniško sposobnost. Mehiški časopis »El Dia« je postavil, da je predsednik Tito danes osebnost, ki je za svet pomembnejša kot kdajkoli prej. Perujski dnevnik »Espresso« je v daljšem članku, posvečenem Jugoslaviji, poudaril, da je »legendarni Tito ustvaril iz Jugoslavije avtonomno državo — neodvisno v zunanji politiki in samoupravno v notranji politiki«. Afriška revija »Jeune Afrique« je posvetila Jugoslaviji in Titu kar šest strani: »Jugoslavija je vzgled vsem malim narodom, kaj lahko doseže politična volja, združena s pogumom.« Časopis »Indonesian Observer« je podobno kot številni časopisi v Aziji in na Daljnem Vzhodu naglasil, da ves svet gleda na Jugoslavijo z največjimi simpatijami in dobrimi željami; Tita je predlagal za Nobelovo nagrado. Časopis »Desatija« v Šri Lanki, nekdanjem Ceilonu, je posvetil Titu in Jugoslaviji uvodnik, v katerem je bilo rečeno, da je Tito ustvaril »enotno in trdno Jugoslavijo, katere narodi so že doslej pokazali in dokazali svojo neuklonljivo privrženost neodvisnosti.« Predsednica indijske vlade Indira Gandhi je kot eno svojih prvih dolžnosti, ko je znova prevzela krmilo te velike države, poslala poslanico z dobrimi željami predsedniku Titu. Iz Alžira, kjer je nekoč Tito tako modro in odločno govoril s tribune tamkajšnje vrhunske konference neuvrščenih, je ob 25-letnici alžirske revolucije sedanjí predsednik Alžirije šadli Bendžedid poslal Titu plaketo alžirske revolucije, najvišje alžirsko priznanje.

Poročila o Titovem zdravljenju, o ljublianski kliniki in splošni atmosferi v Ljubljani in Jugoslaviji so te dni krožila širom sveta. Japonski dnevnik »Tokio Šinbun« je objavil reportažo iz kliničnega centra v Ljubljani ter zapisal: »Tito se hlabro bori v poslednji bitki svojega življenja,« obenem pa je obudil spomine na njegove zmage proti Hitlerju v drugi svetovni vojni in pozneje proti Informbiroju. V Avstraliji je na primer »The Australian« šele zdaj izpod peresa britanskega vojaškega zastopnika med vojno

the Province
The amazing Tito and his many lives
Background

„Jugoslawien ist mit Afghanistan nicht vergleichbar“

SOLIDITÉ DES INSTITUTIONS YOUGOSLAVES, UNITÉ DU PAYS
LE MONDE DIPLOMATIQUE — MARS

L'exceptionnel héritage de Tito

Euroforum

Community signs new trade pact with Yugoslavia. See page 3.

€5/80
 14-3-1980

pri partizanih Deakina do kraja razgrnil resnico o tem, da se je proti okupatorjem boril le Tito, ne pa Mihajlović. Drugi zelo razširjeni avstralski časopis »Daily Telegraph« pa se je ustavil še posebej pri najnovejši jugoslovanski poslanici v Titovem imenu v zvezi z mirom in neuvrščenostjo, češ da »je to poizkus, kako doseči, da bi postalo popuščanje napetosti univerzalen proces.«

V svetovnih občilih tudi niso pozabljali omeniti, kako se je ob Titovi boleznii izkazala strnjjenost vseh Jugoslovancev in odločenost to neodvisnost braniti tudi v prihodnje. Afriški časopis »Gana Times« je razmišljal: »Stalna prisotnost članov predsedstva, to je novega jugoslovanskega kolektivnega vodstva, v bližini Tita, na kliniki, simbolizira nacionalno enotnost okrog velikana v bolniški postelji.« Komentator v španskem radiu v Madridu pa je povedal: »Medtem ko se nadaljuje težko stanje boleznii predsednika Tita, Jugoslavija krepi svoj obrambni sistem, prizadevajoč si, da bi bila za vsako morebitnost povsem pripravljena.« Časopis »Eleferos Kipros« na Cipru, kjer ljudje dobro vedo, kaj se pravi nenehno boriti za svojo neodvisnost in svojo svobodo, pa je, govoreč o Jugoslaviji te dni, dal prispodobno, češ da se »Jugoslavija s svojo ljudsko obrambo organizira kot bodeč jež.«

Najbolj resni in privzdignjeni francoski časopis, ki se ukvarja s problemi zunanje politike, Le Monde Diplomatique iz Pariza je posvetil v marcu Jugoslaviji celo svojo stran. Izredno poglobljenemu in pozitivnemu razmišljanju Victorja Faya so dali naslov »Trdnost jugoslovanskih ustanov, enotnost dežele — izjemna dediščina predsednika Tita.«

Članek se začne z ugotovitvijo, da je »Tito že dolgo naprej pripravil svoj odhod. Vse je tu: ustanove in ljudje, tako da je kontinuiteta režima zagotovljena. Toda številni primeri drugod v preteklosti so pokazali, da nasledstva niso toliko odvisna od teh, ki odhajajo, kot od razmerja sil, ki so se ustalila po njihovem odhodu. Tako je bilo z Leninom, Stalinom in Maom. Kaj bo v tej Jugoslaviji, ki je v sebi tako raznolika, v kateri še nedavna preteklost ni jamčila za stabilnost? Toda ugotavljamo lahko, da način, kako se zdaj ta prehod kaže, daje vtis velike jasnosti in trdnosti.« Zatem pisec poudarja, »da je v Jugoslaviji ohranjena enotnost kljub raznolikosti po zaslugi temeljne izvirnosti federalne države in večnacionalne samoupravne družbe. »Veliko prispeva tudi prožnost

ustanov, ki so odprte za ljudske pobude.« Avtor veliko govori o mozaiku republik in pokrajin v Jugoslaviji, ki jih pa med seboj povezujejo skupni interesi in politična zavest. »Jugoslovanski režim je dvotiren — po eni strani počiva na sožitju samoupravnih ustanov na vseh ravneh in v vseh področjih javnega življenja, po drugi pa na enotni usmeritvi Zveze komunistov...« »Monde« tudi piše o premagovanju gospodarskih težav. »Življenjska raven ljudi se zvišuje; čeprav cene rastejo, je vendar preskrba s širokim izborom potrošnega blaga zagotovljena. Včasih se govori, da Jugoslovani živijo nad ravnijo svojih dejanskih zmogljivosti, kljub temu pa to ne zavre še vedno velikih investicij v manj razvite predele federacije«. Avtor meni, da se »odnosi med samoupravnimi organizmi in ZKJ vse bolj razvijajo in sproščajo. Tudi gospodarsko načrtovanje postaja vse bolj prožno... Dejansko, zaključuje »Monde«, Jugoslavija, ki je nedvomno izvirna stvaritev Tita, že zdaj svojega ustvarjalca preživlja in nadaljuje svojo pot.«

ŠTIRJE TRDNI TEMELJI

Tudi revija »Euroforum«, ki jo izdaja generalna direkcija za informacije Komisije Evropskih skupnosti (EGS) v Bruxellesu, je eno letošnjo številko posvetila Jugoslaviji glede na to, da sta EGS in Jugoslavija sklenili nov, za Jugoslavijo zelo koristen trgovinski sporazum. Že na ovitku so objavili sliko z jugoslovansko zastavo in zemljevidom Jugoslavije, ki je povezana z Zahodno Evropo v okviru poživljene gospodarske menjave. »Jugoslavija je nenavadna dežela. Komunistična federacija 22 milijonov različnih in često med seboj sprtih prebivalcev oziroma narodov, ki pa je kljub temu kljubujoče in trdno združena ter neodvisna dežela,« so zapisali in naglasili, da bo novi trgovinski sporazum nedvomno »še bolj okrepil že obstoječe zveze med EGS in Jugoslavijo ter pripomogel k njeni nadaljnji gospodarski in politični stabilizaciji v prihodnjih letih.«

So pa tudi gospodarski krogi posameznih držav podobno izrazili svojo pripravljenost, da še bolj sodelujejo z Jugoslavijo. V tem pogledu je na primer torinska »Stampa« posvetila kar šest strani svoje priloge novim možnostim gospodarskega sodelovanja med Italijo in Jugoslavijo. »Cambio« iz Madrida je spregovoril o štirih zelo trdnih stebrih Jugoslavije: »Sodobna Jugoslavija, delo predsednika Tita, počiva na štirih temeljnih načelih, ki so tudi zaščitni znak jugoslovanske poti v socializem. To so enakopravnost in enakost vseh jugoslovanskih narodov in narodnosti, brez hegemonističnega položaja enega nad drugim, drugič samoupravni socializem, nato neuvrščena zunanja politika in končno — sistem jugoslovanske splošne ljudske obrambe.«

Vsak je razumljivo gledal na dogajanje v Jugoslaviji predvsem s svojih vidikov. Nemški »Frankfurter Allgemeine

Zeitung« se je na primer v dveh zaporednih komentarjih svojega poročevalca Viktorja Mayerja dotaknil predvsem gospodarskega položaja Jugoslavije. V enem je izrazil spoznanje, da je »Jugoslavija zelo občutljiva na dvome o njeni stabilnosti«, v drugem pa je priznal, da je »Jugoslavija tudi ob podpisovanju novega trgovinskega sporazuma z EGS nastopala kot enakopraven partner.« »Neue Zürcher Zeitung« iz Švice pa je razgrnila vtis, da »je trenutno v Jugoslaviji osnovna naloga boj proti inflaciji, to pa je predvsem prizadevanje za zmanjšanje velikega primanjkljaja v plačilni bilanci s tujino.«

Reportaža v nemški ilustrirani reviji »Quick« je v živahni reportaži prikazala življenje povprečnih Jugoslovancev te dni z osnovno oceno: Čeprav jih je bolezen predsednika Tita zelo prizadela, ostajajo dostojanstveni in mirni; z nezmanjšanim poletom in njim lastnim optimizmom opravljajo svoje dnevne delovne dolžnosti.« Tudi švicarska televizija je imela obširno oddajo o Jugoslaviji, v kateri je avtor ugotovil, da vsi politični, gospodarski in drugi mehanizmi v Jugoslaviji ne glede na težave, skoz katere se dežela danes prebija, normalno delujejo in da so trgovine dobro založene.

V Ljubljani se je zbralo zaradi poročanja o poteku Titove boleznii precej tujih novinarjev, ki so seveda čas izkoristili tudi za to, da so spoznali te ali one siceršnje zanimivosti naše dežele. Sprejel jih je predsednik skupščine mesta Ljubljane Marjan Rožič in govoril o mestu; seznanili so se s Kliničnim centrom v Ljubljani; obiskali so Cerkno, tamkajšnjo tovarno Eta in nekdanjo partizansko bolnišnico Franjo; ogledali so si Postojnsko jamo; nad Gameljnamo so se povzpeli v vas Rašica, prvi kraj, ki so ga med vojno zažgali Nemci... Kot sem lahko razbral iz člankov dunajskega kolega iz lista »Die Presse«, je prisostvoval celo mednarodnemu hokejskemu turnirju, kjer je odkril, da smo Jugoslovani kot igralci in kot navijači, zelo »nacionalno zagreti«. Bil je tudi v Operi med gostovanjem italijanskega pevca Gedde; glede arhitekture operne stavbe in sosednjega Narodnega muzeja pa je celo kar malo preveč smatral, da — ga vse spominja na Dunaj, ker pač tudi to ali ono na Dunaju lahko spominja — na Ljubljano... Razgledani dopisnik ameriške agencije AP Barry James se je poleg solidnega obveščanja zanimal tudi za slovensko literaturo... O vsem smo se pogovarjali, saj bistvo je v tem, da smo — samosvoji in hkrati na vse strani odprti. Tujci so se strinjali in menili, da je Ljubljana ravno pravšno mesto, da je pri nas sploh lepo in da bi še oni sami radi tu živeli; kaj ne bi torej mi?

Ob odru s krsto umrlega predsednika Tita so položile vence in se poklonile številne tuje delegacije. Na sliki: ameriška delegacija pod vodstvom podpredsednika Walterja Mondala, za njim mati ameriškega predsednika Lilian Carter

Titovi soborci, generali Jugoslovanske ljudske armade, so odnesli krsto iz preddverja skupščine Jugoslavije. Na levi: predsednik predsedstva SFRJ Lazar Koliševski

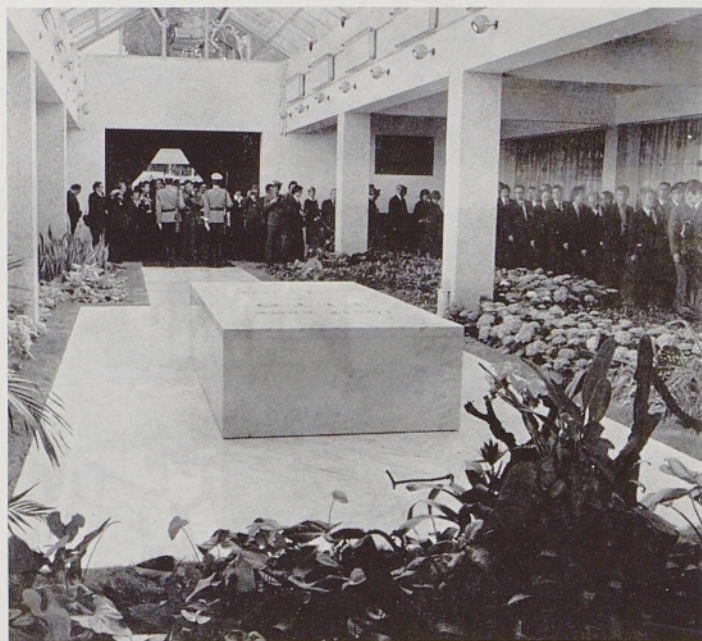
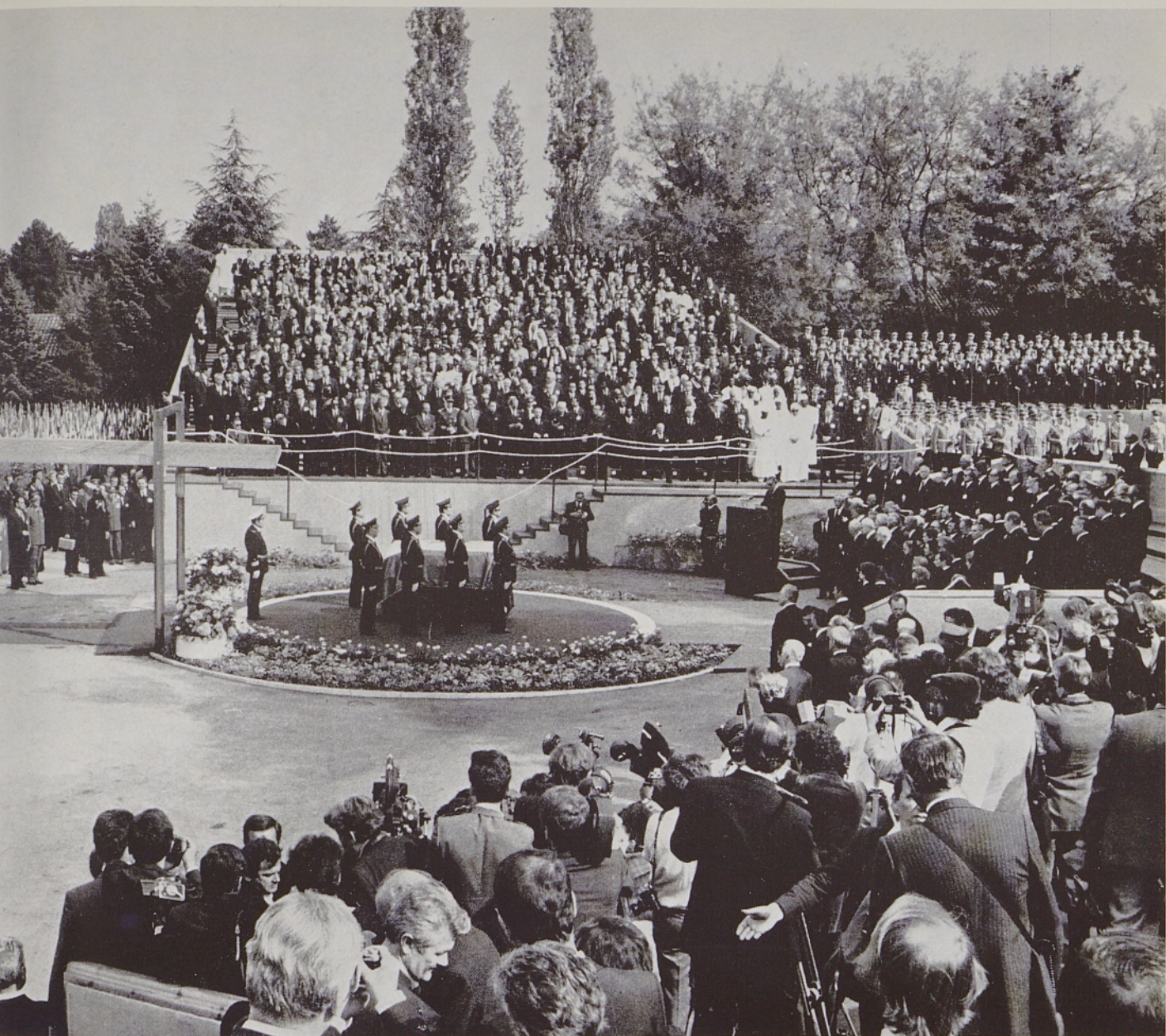

Del skupine tujih državnikov na slovesu pred skupščino Jugoslavije

Fotografije: Miško Kranjec in Joco Žnidaršič

V trenutku zadnjega slovesa. V ozadju državniki vsega sveta

Člani družine Josipa Broza Tita na zadnjem slovesu

*Titov zadnji dom v Užički ulici št. 15 v Beogradu. Na beli marmorni plošči je preprost napis
JOSIP BROZ TITO
1892—1980*

Orlando

rodna gruda slovenija

Revija za Slovence po svetu
Magazine for Slovenes abroad
Revista para los Eslovenos
por el mundo

Izdaja

Slovenska izseljenska matica
Ljubljana, telefon 061/20-657

Naslov

61000 Ljubljana Cankarjeva 1/II, p. p. 169
Slovenija, Jugoslavija
Telefon uredništva 061/23-102
Telefon uprave 061/21-234

Glavni in odgovorni urednik

Jože Prešeren

Urednica

Jagoda Vigele

Uredniški odbor

Janez Kajzer, Marko Kern, Jože Prešeren,
Silvestra Rogelj, Ina Slokan, Mila Šenk,
Juš Turk, Jagoda Vigele

Izdajateljski svet

Mitja Vošnjak (predsednik), Mirko
Čepič, dr. Vladimir Klemenčič, Anna Krasna,
Mira Mihelič, Ernest Petrin, Drago Seliger,
Lenart Šetinc, Ciril Šter, Ciril Zlobec

Oblikovalec

Peter Žebre

Prevajalci

Alberto Gregorič (španščina),
Viktor Jesenik (francoščina),
Milena Milojevič-Sheppard (angleščina)
Revija izhaja vsak mesec,
8. in 9. številka izideta skupno.

Tisk

ČGP Delo, Ljubljana
Oproščeno prometnega davka po
pristojnem sklepu št. 421-1/173
z dne 24. VII. 1973

Letna naročnina

Jugoslavija 150 din, Avstralija 7 aus. \$,
Avstrija 120 Asch, Anglija 4,50 Lsf.,
Belgija 260 Bfr, Danska 45 Dkr, Finska 35
FM, Francija 35 FF, Holandija 18 Hfl,
Italija 7.000 Lit, Kanada 10 can \$, ZR
Nemčija 16 DM, Norveška 45 Nkr,
Švedska 40 Skr, Švica 15 Sfr, ZDA—U. S. A.
8 US \$, Južnoameriške države 8 US \$.

Plačilo naročnine

Danski tekoči račun: 50100-678-45356
Devizni račun: 50100-620-010-32002-2818/5
pri Ljubljanski banki — Plačilo je možno
tudi po mednarodni poštni napaznici ali
s čekom, naslovljenim na »Slovenska
izseljenska matica« v priporočenem pismu.

vaša pisma

SKRBI NAS ZA TITA

V teh dneh, ko toliko slišimo in beremo o bolezni tovariša Tita, smo vsi tukaj zaskrbljeni, kaj bo z Jugoslavijo, saj tuji tisk naklepa marsikaj; od srca upamo in želimo, da tovariš Tito ozdravi, saj ga ravno zdaj potrebujemo še bolj kot prej. Tito nas je vedno učil, da je v slogi moč in strah nas je, kaj bo, ko ga več ne bo. Upamo pa, da bo tudi v prihodnje tako, kot je bilo, da bo Jugoslavija enotna in močna.

Dobila sem januarско številko Rodne grude, ki me je zelo razveselila, tokrat morda še bolj kot prej, saj sem si vedno želela izvedeti kaj več o slovenskih gradovih. Tudi drugi prispevki so zelo zanimivi. V decembrski številki sem z velikim zanimanjem brala o kuharju Janezu Lenčku — njegove recepte bom preskusila. Zelo me veseli vse, kar berem o uspehih Slovencev po svetu. Pišite še o njih! Ko sem brala o gradovih, sem ugibala, kateri slovenski grad je opisan v »Desetem bratu« (Slemenice?)

Erika Leist, Buchen,
ZR Nemčija

RAZPRODANI KOLEDAR

Zelo mi je žal, da je Slovenski koledar 1980 razprodan, zato že zdaj naročam koledar za leto 1981. Upam, da ga bom tako zagotovo prejel.

Najlepše se zahvaljujem tudi za januarско številko Rodne grude, ki ste mi jo poslali na ogled. Pred kakimi desetimi leti sem bil že naročen nanjo, potem pa sem se preselil in je nisem več prejemal. Seveda jo zdaj ponovno z veseljem naročam, ker mi je všeč. Človek v tujini pač rad prebira novice iz domačih krajev, posebno še, če so tako tople napisane, kot so v Rodni grudi.

Jože Budna, Tuttingen,
ZR Nemčija

DOLGA POT DO PACIFIKA

Rodna gruda počasi prihaja do države Washington na obalah Pacifika. Revije dobivam s precejšnjo zamudo, vendar jih rada preberem, ker prinašajo zanimivosti iz Slovenije in Jugoslavije. Najraje preberem novice iz okolice Bleda in tudi iz drugih krajev, kjer smo doma Slovenci. Rojstna do-

movina, kraj, kjer si bil rojen, ni nikdar pozabljena. So pa nekateri, ki nočejo več biti Slovenci, se sramujejo materinega jezika in raje tolčejo po angleško, čeprav pravi pregovor »čim več jezikov znaš, več veljaš.«

Upam, da ste vsi v uredništvu pri zdravju in dobri volji. Vam želim še naprej veliko uspehov.

Mary Omejc, roj. Torkar,
Walley, Wash., ZDA

SREČANJE NA NOVI ZELANDIJI

Z Rodno grudo sem se seznanil na Novi Zelandiji in takoj moram povedati, da mi je ta revija zelo všeč. Bil sem član slovenske alpinistične odprave v gore Nove Zelandije v dneh od 31. 1. do 14. 3. 1980. Pripetila pa se mi je nesreča in ko so me odpustili iz bolnišnice, bi se znašel v zelo neprijetnem položaju, ko me ne bi vzeli k sebi naši rojaki — tam so že 21 let — ki so redni naročniki Rodne grude. To sta Angela in Stanko Vrhovnik iz mesta Christchurch. Skoraj ves mesec so skrbeli zame in zelo bi vam bil hvaležen, če bi v Rodni grudi objavili, da se jim resnično iz srca zahvaljujem za veliko pomoč in prijaznost ter jih lepo pozdravljam. Iz domovine jim pošiljam tople pozdrave!

Luka Karničar, Zg. Jezersko

TOLAŽBA V RODNI GRUDI

Spet vam pošiljam naročnino za Rodno grudo za dve leti. Ko me obda domotožje po moji ljubi slovenski domovini, me potolaži Rodna gruda. Tam je draga slovenska beseda, lepe slike raznih krajev. Veže nas z rojaki po širnem svetu. Naj še izhaja dolga leta za lajšanje domotožja vsem našim izseljencem po širnem svetu. Pošiljam posebne pozdrave trem krajem, kjer sem živela in hodila v šolo: mojemu rojstnemu kraju Trbovlje, Ra-dečam pri Zidanem mostu, kjer sem živela in tudi hodila v šolo kaka štiri leta in zadnjemu mojemu domu pri Rimskih Toplicah ob Savinji na Štajerskem, ki sem jih zapustila v starosti 16 let leta 1913. V Ameriki sem že polnih 67 let. Vsi moji dragi že počivajo v rodni grudi. Če bi ne imela tukaj mojih štirih otrok, enajstih vnu-

IZSELJENSKI PIKNIK V SOBOTO 5. JULIJA

Slovenska izseljenska matica in skupščina občine Škofja Loka vabita vse slovenske izseljence in rojake, ki so v tujini na začasnem delu, na največje tradicionalno srečanje slovenskih izseljencev. Izseljenski piknik bo na tradicionalnem prostoru ob Loškem gradu v soboto 5. julija. V kulturnem sporedu bodo sodelovale številne kulturne skupine iz domovine in tujine.

Slovinci so dobri smučarji tudi na tujem — najboljši organizatorji smučarskih tekmovanj pa so brez dvoma naši rojaki v Švici. Na enem od njihovih tekmovanj smo preteklo zimo posneli tudi podpredsednika društva Triglav v Švici Mladena Rodella z družino

kov in vnukinj ter sedmih pravnukov, bi šla tudi jaz nazaj v planinski raj, kjer bi rada legla k večnemu počitku, kjer spijo moj oče, mama in moje sestre. Tako je z nami izseljenci — srce nas vleče zdaj v staro domovino, ljubimo pa tudi našo novo domovino, ki je »rodna gruda« naših potomcev. Pošiljam srčne pozdrave vsem pri Rodni grudi in Slovencem po širnem svetu.

Angela Roznik, Brookfield, Wis., ZDA

ŠTIRJE RODOVI

Oprostite, ker sem lansko leto čisto pozabila poravnati naročnino, zato zdaj vse poravnavam. Zelo sem vam hvaležna, da niste ustavili pošiljanja, ker Rodno grudo oba z možem zelo ceniva.

Oprostite moji pisavi, sem namreč že dolgo tukaj v ZDA — letos v septembru bo poteklo že 60 let, možu pa 67, poročena sva 58 let in imava že tri tukaj rojene rodove v najini družini.

Andy in Alice Mirtich, St. Petersburg, Fla., ZDA

ŠTAJERSKA

Prilagam vam naročnino za Rodno grudo za leto 1980. Zelo sem vesela, ko jo dobim. Rada jo preberem in

vidim kraje naše lepe domovine Slovenije. Doma sem iz kraja Sveta Margjeta na Dravskem polju na Štajerskem. Zelo bi bila vesela, če bi bila kdaj objavljena tudi kaka slika iz tega kraja. Tukaj nas je več Slovenk, ki smo od tam doma. Še enkrat vas prav lepo pozdravljam!

Thérèse Kastelic, Brassac les Mines, Francija

DOBER PRIJATELJ

Prilagam naročnino Rodne grude, da bom z računi na čistem spet za eno leto. Sem že stara naročnica, če se ne motim, že od začetka izhajanja. Vselej se je razveselim. Kadar pride, se mi zdi, da me obišče dober prijatelj iz starega kraja. Je lepo urejena, jo rada preberem in pregledam slike, le žal, da mi oči pešajo. Lep pozdrav vsem, ki urejajo Rodno grudo.

Frances Mihelich, Hinsdale, Ill, ZDA

ŽELJE

PO DOMAČI ZEMLJI

Zelo me je pretresla bolezen našega dobrega predsednika Tita. Tako kot vsi Jugoslovani smo tudi mi, ki živimo v tujini, željno pričakovali vse novice na radiu, televiziji in v časopisih. Želimo mu, da bi ozdravel in še dolgo vodil jugoslovanske narode.

Tu se pogosto sestajamo sorodniki, srečujemo pa se tudi z drugimi Jugoslovani, ki najdejo pri nas košček domovine. Mnoge je usoda zanesla tudi v te kraje. Zelo pa me je razočarala neka Jugoslovanka, ki se je naselila v mojo bližino leta 1964. Prišla je s sinom iz Jugoslavije, ko je bil star deset let, zdaj pa ne znata več našega jezika, čeprav imata jugoslovansko državljanstvo. Mi smo tukaj dvajset let, pa vsa moja družina lepo govori slovensko, tudi mož, ki je po rodu Nemeč, lepo tolče kranjski dialekt in tako poučujem tudi moje vnuke.

Dragica Schmied, Bad Wilsnack, DDR

KRUH S SEDMIMI SKORJAMI

Zahvaljujem se vam za poslani reviji »Rodna gruda« in »Delavec«. Poslane revije so za nas slovenske besede željne zelo zanimive. Posebna ugodnost

so vprašanja in odgovori, zame osebno žal že nekoliko pozni. Zato želim vsem rojakom, začasno ali stalno bivajočim na tujem, prijeten občutek ob branju naše lepe domače besede. Dasiravno so moji prejemki zelo skromni, želim tudi jaz postati član te velike družine, ki je razkropljena po vseh kontinentih. Družine, ki dela in trpi daleč v tujini za košček kruha s sedmimi skorjami. Misli nas vseh pa so neprestano v naši nad vse lepi domovini.

Lepo pozdravljam vse tiste, ki se trudijo, da nam v tujini olajšajo težko življenje. Tovarišu Titu pa želim, da čimprej ozdravi in nas še dolgo vodi v lepše dni.

Franc Petaci, Kehl-Sundheim, ZR Nemčija

VSE NAS ZANIMA

Iz srca se vam zahvaljujem, da ste mi poslali na ogled revijo Rodna gruda. Takoj, ko sem jo začel listati, mi je bita zelo všeč in sem se takoj odločil, da jo naročim. Do zdaj sploh nisem vedel, da izhaja ta revija. Vseli me, da ste se spomnili name in jo poslali. Zahvaljujem se tudi za Slovenski koledar 1980.

Imel bi željo, če je mogoče, da bi v reviji objavljali tudi tečaje tujih valut, ker se vedno spreminjajo. To nas zelo zanima.

Fanika in Štefan Komljanovič, Kiel, ZR Nemčija

ZLATA POROKA — DOMA

Oprostite, da sem tako pozen z naročnino za Rodno grudo. Morali bi imeti zastopnika v Clevelandu, da bi nas obiskal in malo poterjal za naročnino. Mesečnik Rodna gruda je nenadomestljiv in bi moral prihajati v vsako slovensko izseljensko družino po svetu.

Če bo šlo vse po sreči, se mogoče letos srečamo v Sloveniji — z mojo boljšo polovico letos proslavljava 50-letnico skupnega življenja. Upamo, da bo vse tako, kot smo načrtovali.

John Zigman, Euclid, Ohio, ZDA

ZVON ŽELJA

Izlet na Bled je bil često, če danes ni več pa še do nedavna, povezan z vožnjo na blejski otok, ki predstavlja nekakšen simbol Bleda. Na vseh razglednicah sta v ospredju Bleda ali otok s cerkvico ali pa blejski grad in o obeh gre beseda v tem zapisu, saj je tako z blejskega otoka kot z gradu ohranjena vrsta dragocenosti, ki jim je moč predati še mnogo zanimivih podatkov, iz katerih se razkrije zgodovina Bleda.

V začetku prvega tisočletja pred našim štetjem je bil otok le gol kamnit greben s strmimi brežinami. Na vrhu grebena so bile štiri majhne kotanje, pokrite s plastjo ilovice, kjer si je človek v prazgodovini postavil iz protja pletene hiše.

Nekako pod zvonom želja so arheologi odkrili (o blejskem otoku je ve-

liko zapisal na osnovi raziskav naš znani strokovnjak dr. Vinko Šribar, po katerem povzemamo te podatke) dva prazgodovinska stavbna horizonta z nedoločenim številom objektov, ki so bili postavljeni na istem mestu, drug za drugim. Odkrili so tudi ostanke več skeletov. Pred 9. stoletjem je tod živela lesena stavba, v začetku 9. stoletja pa je bila, kot kaže, postavljena kapela, ki je imela zidano apsido v obliki podkve ter ladjo z leseno vrhno gradnjo. Okoli nje je bilo staroslovansko grobišče s 124 skeletnimi pokopi.

Potem, ko je bila porušena predromanska cerkvica, so postavili na tem prostoru pravokotno stavbo iz masivnih, obdelanih blokov kamna, ki niso bili vezani z malto. Ostanke te stavbe in že prej omenjene apside, so bili pre-

mazani z 10 centimetrsko plastjo ilovice. To je bila osnova, na katero so postavili nekaj večjo in bolj zidano cerkvico.

Najbrž v 12. stoletju je bila sezidana velika troladijska cerkev, nekaj večja od današnje, a v isti osi. Zdi pa se, da je neposredno pred to troladijsko cerkvijo stala tu še velika dvoladijska cerkev. Oltarji v vseh naštetih cerkvah so stalj v istem prostoru in sicer v osi stolpa, v katerem visi še danes zvon želja.

V začetku 17. stoletja je cerkev dokončno dobila današnjo baročno kontinuiteto v evropskem merilu.

»Velikokrat, ko se glasi zvon želja, nam pripoveduje o krvi in znoju, o radostih, molitvah in kletvah tistih, ki so se v tej okolici rodili in umrli v zadnjih tisoč letih. Izsledki arheo-

Blejski otok — dragocene tudi arheološke najdbe (foto: Janez Klemenčič)

ki ga je France Prešeren tako mojstrsko pretil v verze »Krsta pri Savici« je z obsežnimi arheološkimi raziskavami dobilo tudi svojo oporo.

Tod je bilo odkritih namreč veliko grobišč, vsi pa so izpričali vsak po svoje — po tem, kar je bilo pač odkrito v njih, zgodovino oziroma daljno preteklost tega prelepega koščka naše dežele.

Prvi, res da dokaj redki sledovi človeka v tem blejskem kotu, ki je s svojimi lepotami privabljal že od nekdaj, so iz bronaste dobe. Več najdenih predmetov je iz halštatske dobe, ko so v alpskih krajih začeli pridobivati železo, o čemer priča tudi najdišče na Pristavi pod blejskim gradom, kjer so arheologi odkrili 52 žarnih grobišč iz starejše železne dobe.

Razen teh pa je bilo odkritih še nekaj drugih grobišč — Žale v parku sedanje vile Bled, nekropola v Želečah, grobišče na sedanjem parkirnem prostoru pod vhodom na grad in nekropola na blejskem otoku, ki skupaj z nekropolo na Pristavi pričajo, da sega prvi val slovenske naselitve na Bledu v 7. stoletje.

Drugi naselitveni val je zajel blejsko kotlino med 9. in 11. stoletjem. Grobni pridatki, priče druge naselitve, pa kažejo vpliv tako imenovane keltske kulture, kot zasledimo v turističnem vodniku po Bledu, za katerega sta pripravili besedilo Vesna Bučič in Hanka Štular. Tu pa ga omenjamo namenoma, da opozorimo tudi na to, da ima že marsikatera slovenska krajevna, zgodovinska ali kulturno zanimiva »točka« izdelan vodnik, ki je lahko v veliko pomoč pri spoznavanju in ogledovanju kraja samega.

BLEJSKI GRAD

Poleg blejskega otoka je nadvse obiskovana turistična znamenitost Bleda blejski grad, na strmi peščini gospodar in varuh blejskega kota. V niem je urejen muzej. Tega je samo lani obiskalo okrog 200 000 obiskovalcev z vseh koncev in krajev sveta in tako naredilo prav ta muzej za najbolj obiskovani muzej na Slovenskem. Že zato mu gre mesto v rubriki »zakladi slovenskih muzejev«. Pa si ga oglejmo malo поблиže.

Narodni muzej iz Ljubljane, h kateremu sodi tudi blejski, je v gradu uredil zbirko, ki obsega prikaz preteklosti blejske kotline — v okviru tega je moč videti tudi vrsto pridatkov iz prej omenjenih grobov druge naselitve — prikaz fevdalne gosposke, orožarno ter stilne ambiente vse od renesanse do bidermajerja. V muzejsko »zbirko« lahko prištejemo tudi samo kapelo z iluzionističnimi freskami neznanega mojstra, ki jih je tu naslikal nekako na prehodu iz 17. v 18. sto-

letje. Zlahka pa priznamo še, da je tudi sam grad — muzej.

Fotokopija originalne darilne listine s pripisom, ki priča o tem, da je leta 1004 nemški cesar Henrik II. podaril ozemlje med obema Savama briksenškemu škofu Albuinu, shranjena v blejskem muzeju, prvič omenja blejski grad. Drugič pa zasledimo besedo o njem v neki drugi listini iz 1011. leta. Albin je živel v daljnem Brixenu, zato grad ni bil njegova rezidenca, kar se mu tudi pozna — nima reprezentančnih soban, niti stopnišč, niti potrebnega blišča, ki sodi zraven.

Upravitelji gradu so bili podložni vitezi, ki so v imenu škofov uveljavljali fevdalno oblast. V začetku 15. stoletja briksenški škofje prepuste svojo blejsko posest z gradom v zakup dotedanjim upraviteljem von Kreighom, ki so nekako 200 let zadržali blejsko gospodstvo v svojih rokah. Bili so eni od tistih, ki so s tlačani grdo ravnali. Ti pa so se jim, ko je prišel zato čas, tudi maščevali. Leta 1515 so se uprli in razdejali tudi blejski grad.

Leta 1558 dobi Bled v zakup Herbard VIII. turjaški, ki pa svoje obveznosti do briksenških škofov ni kaj prida izpolnjeval, zato so si ti vzeli posest nazaj oziroma so jo poslej zapuili oskrbnikom.

Prvih 800 let, odkar se omenja blejski grad, je ves čas v rokah briksenških škofov, v teh zadnjih 18 desetletjih pa je premenjal že precej lastnikov. 1803. leta je postal z ukazom dunajske dvorne komisije državna last, po Napoleonovi zasedbi Kranjske in po ustanovitvi Ilirskih provinc pa last francoskega imperija. Ko so Ilirske province razpadle, je Bled znova prešel v roke avstrijskega cesarstva, iz teh pa spet v roke briksenških škofov, ki so se 1858. leta že kar radi znebili blejske posesti. Po odpravi podložništva jim dohodki niso več dotekali kot nekdaj oziroma kot bi si to želeli. Bled je tedaj kupil Viktor Ruard, lastnik jeseniške železarne, ki je najprej prodal gozdove, nato pa še vse drugo. Grad je za njim prešel v roke dunajskega veletrgovca, leta 1919 pa je postal lastnik gradu z jezzerom in otokom blejski hotelir Ivan Kenda, od katerega je blejski grad prevzela gospodarska banka, za njo pa še Dravska banovina.

Bolj simbolično kot usodno pa so naznanjali novo vlogo in mesto gradu plameni, ki so zajeli njegovo ostrešje 1947. leta. Vlogo spomenika preteklosti, ki s svojo enkratnostjo, muzejskimi zbirkami, turističnimi privlačnostmi, ki segajo še daleč naokrog Bleda, vzbujajo zanimanje in občudovanje. Vsakdo, ki zaide vanj prvič, hoče priti še drugič in spet in spet.

D. Kladnik

loških raziskav na otoku pa daleč presegajo mejo, do katere je prišel Prešeren s svojo pesniško domišljijo,« med drugim piše dr. Vinko Šribar v svojem poročilu o raziskavah na otoku, ki so potekale med 1962. in 1966. letom in pomenijo s svojimi odkritji, ki so postavila marsikaj dotlej znanega na glavo, izreden znanstveni prispevek k poznavanju zgodovine Slovencev.

PRIVLAČEN ŽE OD NEKDAJ

Zakaj je omenjen Prešeren? Prešeren je bil tisti, ki je zapisal: »Dežela kranjska nima lepš'ga kraja, ko je z okolš'no ta podoba raja.« Ve se, da je imel v mislih prav Bled, na katerega otok je postavil tudi boginja Živo in vpletel še Crtomirjev krst. Staro ljudsko izročilo o Slovanih na Bledu,

ad — najbolj obiskani muzej na Slovenskem

odgovorna za pevski zbor: Franci Pouh in Franc Abram; zastavonoši Johan Pacek in Franc Pouh (oče).

Olga Rebula

nemoteno in ob vsakem času sestajali, brali knjige, igrali šah, poslušali glasbo ali gledali filme, kamor bi se zatekali, kadar jim je težko ali ko so sami, ali pa samo zato, da pojedjo dobro kranjsko klobaso s starimi ali novimi znanici, takega koticčka do sedaj niso imeli.

Letos pa je ta že dolgo željno pričakovana novica postala resničnost. Predsednik planinske sekcije Tomislav Mitrevski je imel »srečno roko« in našel prostore, nato pa je ves januar veljal udarniškem delu. Štiristo in še več ur so našteli in skoraj ves prosti čas so darovali požrtvovalni člani Martin Kadenšek, Horjak Stanko, Tomi Mitrevski, Bumbak Ante, Kobal Franc, Mazi Tone, Milena, Fanika in Mladen Rodella, Zdravko Walland, Metod Fikfak, Pokljukar Marija, Bizjak Cilka, Majda Ipavec in Bradesko Marjan. Tako so iz zapuščene kleti v rekordno kratkem času nastali navdave mikavni prostori, v katerih se vsakdo že po prvem snidenju z njimi počuti kot doma. Da je temu res tako, so dokazali že prvi obiskovalci, ki so se udeležili slovesne otvoritve v petek 7. in soboto 8. februarja tega leta, saj so odhajali domov šele pozno ponoči, tako rekoč »z zadnjim tramvajem«. Med gosti so bili poleg generalnega konzula Gustava Kranjca še vidni predstavniki naših organizacij in institucij v tujini, prvič pod eno streho pa tudi vsi dosedanji predsedniki Triglava, Avgust Teropšič, Roman Kranjc in sedanji predsednik Metod Fikfak. V soboto je bila tu prvič tudi Prešernova proslava, od tega dne dalje pa se društveni prostori imenujejo le še PREŠERNOV HRAM, saj je to ime dobilo največ glasov med obiskovalci.

Prešernov hram pa ima že tudi svoj naslov in delovni čas. Najdete ga pod

BELGIJA

NOVO DRUŠTVO V NAMURU

Jugoslovanski izseljenci v Namuru v Belgiji so pred nekaj tedni ustanovili novo izseljensko društvo, ki je prevzelo ime »Jugoslavija«. Pred ustanovitvijo tega društva so bili naši rojaki iz Namura včlanjeni v društvo »Jugoslavija« iz Charleroija, ki je oddaljen kakih trideset kilometrov. Izkušnje iz Charleroija so jim brez dvoma pomagale pri lastnem organizacijskem delu.

Neposredno po ustanovitvi je novo društvo našlo v središču Namura lastne društvene prostore, ki so jih člani uredili s prostovoljnimi delom. Društvo v Namuru je tretje jugoslovansko društvo v Belgiji, ki je z lastnim delom in s prostovoljnimi prispevki uredilo društvene prostore.

Društvo »Jugoslavija« v Namuru povečini sestavljajo naši državljani albanske narodnosti. Predsednik društva je Halil Mustafa.

ŠVICA

MIKAVEN PREŠERNOV HRAM

Člani najstarejšega slovenskega društva Triglav v Švici se skoraj že deset let stalno videvajo na tradicionalnih kulturnih in športnih prireditvah, vendar »svojege koticčka«, kjer bi se lahko

FRANCIJA

OBČNI ZBOR DRUŠTVA »JADRAN« V MERLEBACHU

Slovensko rudarsko društvo »Jadransko« iz Merlebacha je imelo svoj redni letni občni zbor v soboto 2. februarja. Sestanek je vodil predsednik društva Jože Zdravič, ki se je zahvalil prejšnjemu odboru za prizadevno in vestno delo. Z enominutnim molkom so vsi prisotni počastili spomin na člane, ki so umrli v preteklem letu.

Sledili sta poročili tajnice društva Danice Bedene in blagajnika Alojza Končine. Obe poročili sta bili razveseljivi in je bilo iz njiju razvidno, da je društvo dobro delovalo v vseh pogledih. Društvo je bilo najbolj veselo in ponosno na izkupiček, ki ga je darovalo organizaciji »SOS Vilage d'enfant«, ki gradi pravo vas, kjer bodo skrbeli za sirote in socialno ogrožene otroke. Vsoto 1620.—FF je društvo zbralo s tombolo, ki je bila organizirana v okviru družinskega večera.

V zadnjem delu občnega zbora je društvo volilo svoj odbor. Ker so bili vsi navzoči mnenja, da je stari odbor dobro opravljal zadane naloge, so ga enoglasno potrdili tudi za novo mandatno obdobje. Odbor sestavljajo:

častni predsedniki: Ilija Kostelac, Ferdinand Pintar, Anton Škruba, Ciril Černigoj in Jože Čadej;

predsednik: Jože Zdravič, podpredsedniki: Franci Pouh, Karolina Škruba, Avgust Kink, tajnice: Danica Bedene, Marlenka Lorssong in Antoinette Zdravič; blagajnika: Alojz Končina in Jože Knaus; pregledniki blagajne: Franc Vodenik, Avgust Kink, Georg Schmitt; pomožni blagajniki: Marko Sajovec, Pavla Černigoj, Zdenko Kink, Ivanka Schmitt, Georgette Zimmelbeck, Majda Vendramin, Anton Močivnik, Danilo Sivec in Slavko Bedene; društveni material: Franc Abram, Rudi Vendramin, Georg Schmitt, Gaston Lorssong, Joseph Cigler in Marko Zdravič; predstavnice žensk: Karolina Škruba, Majda Vendramin, Georgette Zimmelbeck, Rosa Schmitt, Rezka Kos, Zdenka Kink in Zora Zajovec;

Prijeten pomenek ob otvoritvi prostorov SPD Triglav v Zürichu

restavracijo Carreras (vhod z dvoriščne strani), na Stampfenbachstrasse 131, to je tri tramvajске postaje (št. 14 ali 11) od glavnega kolodvora v Zürichu v smeri proti Oerlikonu, postaja pa se imenuje Beckenhof. Telefon bo tudi kmalu priključen, zagotovo pa je, da bo Prešernov Hram zaenkrat odprt vsako soboto od 19.00 do 23.00 ure, seveda razen ob vseh onih sobotah, ko so na programu tradicionalne društvene prireditve kot slovenski veleslalom v Unteribergu, planinski ples in podobno. Na voljo je knjižnica, za šah in glasbo je preskrbljeno, pa tudi kuhinja že kar uspešno obratuje.

Breda Stepič-Cechich

ZR NEMČIJA

»BLED« V NOVIH PROSTORIH

Vsem prijateljem našega društva, vsem članom in vsem drugim slovenskim društvom po zahodni Evropi sporočamo, da se je Slovensko kulturno in športno društvo Bled iz Essna, ZR Nemčija, preselilo v nove prostore. Naši novi prostori so na naslovu Altenessen, Hessler-Str. 208—210. Sami člani smo s prostovoljnim delom prebelili in preuredili prostore, ki so prej služili za šolske namene in so bili zaradi precejšnjega upada šoloobveznih otrok v tem delu mesta izročeni kulturnemu uradu mesta Essen za uporabo v kulturne namene. S posredovanjem odbora društva in še posebno nekaterih članov odbora, ki imajo dobre zveze na mestni občini, nam je uspelo del teh nekdanj šolskih prostorov pridobiti za društvo Bled.

Tako ima zdaj naše društvo več prostorov, tako da smo končno lahko uredili tudi društveno knjižnico, ki že deluje in je na voljo vsem branja željnim članom. Odprta je ob nedeljah od 11. do 12. ure. Društveni prostori pa so za člane oziroma obiskovalce odprti ob naslednjih dnevih oziroma urah: ob sredah od 18. do 20. ure, ob sobotah od 15. do 20. ure in ob nedeljah od 11. do 15. ure. V udobno urejenih prostorih so rojakom vedno na voljo številni slovenski in jugoslovanski listi, vsestranske pa so tudi možnosti za kulturno udejstvovanje. Posebno živahno je v naših novih prostorih ob sobotah popoldne, ko vadimo v različnih prostorih — v eni sobi vadi mladina folklorne ples, v drugem vadijo pevci, v tretjem se poskušajo godci, v skupnem klubskem prostoru pa kujejo nove načrte člani upravnega odbora. Še vedno pa je dovolj prostora, da tisti, ki to želijo, v miru bere časopis ali se z rojakom pomeri v šahu ali spiže kozarec piva.

Nihče ne moti nikogar in za vsakogar je ta prostor naš drugi dom — delček domovine daleč na tujem, oaza slovenstva ter jugoslovanske zavesti.

Rudi Ravnak, Essen

PRIJATELJSKE VEZI MED PIRANOM IN »DRAVO« V AUGSBURGU

Pred kratkim se je s tridnevnega obiska pri slovenskem kulturnem in športnem društvu Drava v Augsburgu v ZR Nemčiji vrnila delegacija občinske konference SZDL Piran, ki se je z organizatorji tega slovenskega društva pogovarjala o ohranjanju materinskega jezika, o povezovanju z domovino, o pomoči pri izobraževanju ter o negovanju in ohranjanju slovenskega kulturnega izročila. Pirančani so stike s tem slovenskim društvom navezali konec lanskega leta, ko so se tudi dogovorili za obisk.

V Augsburgu živi po približnih podatkih okrog 500 Slovencev, ki so tam v povprečju po okrog deset let. Društvo je nastalo lani z željo, da bi tako lahko bolje pomagali tamkajšnjemu oddelku slovenskega dopolnilnega pouka. Ta oddelek obiskuje zdaj že blizu 50 njihovih otrok, od katerih so bili nekateri že rojeni v tujini, kljub temu pa starši žele, da bi ohranili stik z materino govorico, saj se jih namerava večina vrniti v domovino. Slovenska učiteljica Majda Bešlagič je prišla v Augsburg novembra lani in že predstavlja stebber kulturnih dejavnosti v novem društvu. V društvu načrtujejo na pobudo učiteljice ustanovitev folklorne skupine, pevskega zbora, dramski krožek in še kaj.

»Drava« iz Augsburga se je z velikimi upi odločila za sodelovanje s piransko občino. Prva akcija, za katero so se dogovorili ob nedavnem obisku, je dopisovanje otrok, za kar so si že izmenjali prve naslove in pisma. Letos poleti naj bi prišlo tudi do izmenjave otrok — slovenski otroci iz Augsburga naj bi letovali v Piranu, piranski pa v Augsburgu. Dogovorili so se tudi za pomoč pri delu oddelka slovenskega dopolnilnega pouka, rojakom v ZR Nemčiji bodo pošiljali učno gradivo, knjige, kasete, gramofonske plošče in drugo gradivo, potrebno pri delu društva. Skupina slovenskih mladincev iz Augsburga naj bi letos sodelovala tudi pri mladinskih delovnih akcijah na Primorskem.

ZDA

NOV IZSELJENSKI LIST V DETROITU

V Detroitu, Michigan, v Združenih državah Amerike je po novem letu

začela izhajati nova jugoslovanska izseljenska mesečna revija »Jedinstvo« — Yugoslav-American Monthly Magazine. Revija je začela izdajati Makedonsko-ameriška založniška hiša »Ilinden«, katere lastnik in urednik je Sotir Grozdanovski. Glavni namen nove revije je povezovanje vseh jugoslovanskih izseljencev, ki živijo v Detroitu in v vsej državi Michigan ter seznanjanje bralcev z zgodovinskimi, kulturnimi in drugimi vrednotami naših narodov.

V prvih dveh številkah »Jedinstva«, ki sta izšli doslej, je v angleškem jeziku objavljeno zgodovinsko gradivo o razvoju posamezne jugoslovanske republike, reportaže iz Jugoslavije, ob koncu pa so objavljene informacije o delu jugoslovanskih izseljenskih društev na področju države Michigan, obvestila o prihodnjih prireditvah posameznih društev, oglasi podjetij, katerih lastniki so naši rojaki in podobno. Revija se vzdržuje z oglasi ameriških podjetij in nekaterih jugoslovanskih bank, ki imajo svoja predstavništva v ZDA.

Naslov nove revije je: Magazine »Jedinstvo«, Ilinden — Publishing House, 32344 Cambridge Dr. N., Fraser, Michigan 48026, U.S.A.

UMRL JE ČEBELAR NICKELSON

V začetku januarja je v San Diegu v Kaliforniji umrl Matt Nickelson (prej Miklavčič), ki je pred tem več desetletij vodil znano čebelarstvo podjetje »The Evergreen Apiarie« v La Jari v Coloradu.

Matt Nickelson je bil rojen leta 1888 v Poljanski dolini. Ko mu je bilo sedem let, ga je posvojila teta, ki se je ukvarjala s preprodajanjem čebel. Že v tem času je imel svoj prvi panj čebel, pozneje pa je delal na tetinem velikem čebelnjaku ob Jadranu, popotoval po Evropi in preučeval čebelarstvo. Pridobil si je veliko izkušenj in je na dunajski univerzi tudi diplomiral iz čebelarstva. V januarju 1914 je odšel v Združene države Amerike, da bi spoznal čebelarjenje v tej državi. Ker ni znal angleško, je poldrugo leto delal v rudniku v Rock Springsu, Wyoming, pozneje pa je dobil delo na raznih čebelarških posestvih. Leta 1928 je ustanovil lastno čebelarstvo farmo, ki je z okrog 900 čebeljimi panji uspešno poslovala dolga leta in deluje pod istim imenom in novimi lastniki še danes, Leta 1975 so njegovi otroci ustanovili »Čebelarski raziskovalni sklad M. B. Nickelson«, katerega namen so nadaljnje raziskave na področju čebelarstva.

Matt Nickelson je vse življenje objavljaval članke in nasvete o čebelarstvu tako v ameriških strokovnih kakor tudi

Zaveden slovenski rojak Lojze Lenarčič iz Kelowne v Kanadi (v sredini), poleg njega njegova žena in ženin oče

v slovenskih revijah. Veljal je za izrednega čebelarkega strokovnjaka.

AMERIŠKI SLOVENCIV AVSTRALIJI

Potovalna agencija Kollander iz Clevelanda, ZDA, je organizirala sredi aprila prvi izlet ameriških Slovencev v Avstralijo, kjer so se srečali tudi z našimi rojakiv Sydneyu in Melbournu. V Sydneyu jim je pripravilo slovesen sprejem Slovensko društvo na »družabnem večeru z ameriškiimi Slovenci« v soboto 13. aprila v društvenih prostorih v Horsley Parku. Igral je ansambel »Srebrne strune«, pridružili pa so se jim tudi glasbeniki, ki so spremljali na izletu ameriške Slovence. Med njimi je bil namreč tudi clevelandski »Button Box King« (kralj diatonične harmonike) Frank Novak. Clevelandsko skupino je vodil podpredsednik Kollandrove potovalne agencije in dolgoletni vodja slovenskega glasbenega programa na radijski postaji WZAK Tony Petkovšek.

NA SVIDENJE V SARAJEVU

Konec februarja so bile v Lake Placidu v ZDA 13. zimske olimpijske igre, ki smo jim še s posebnim zanimanjem sledili tudi mi, ki živimo v ZDA in Kanadi. Mnogi smo si ogledali tudi nekatera tekmovanja, če ne od blizu pa prek televizijskih zaslonov. Nekoliko smo bili razočarani ob neuspehu slovenskih smučarskih skakalcev, zato pa smo bili toliko bolj prese-

nečeni ob uspehu mladega Kanadčana Steva Collinsa, ki je medtem nastopil tudi že v Planici.

Nekoliko žal nam je, da je našemu Križaju samo za malenkost ušla bronasta medalja v veleslalomu. Lep uspeh pa je dosegla naša umetnostna drsalka Sandra Dubravčič z 11. mestom. Slovenci pa le nismo ostali praznih rok — Šved Stenmark je osvojil dve medalji na smučeh Elana! In še to — ob zaključku olimpijskih iger smo zaslišali tudi jugoslovansko himno. — Na svidenje v Sarajevu 1984!

*Vladimir Urbanc,
Montreal*

KANADA

MED NAŠIMI V KELOWNI, B. C.

Kanadsko-slovenska skupina za kulturne izmenjave me je določila, da sem spremljal ansambel Toneta Kmetca na turneji po zahodni Kanadi in sicer v Kelowni in Vancouveru, Britanska Kolumbija. Tako sem na tej poti v petek 7. decembra 1979 prispel ob 13. uri iz Toronta v Vancouver. Ker se je nekaj zamudilo s prtljago, sem zamudil zvezo za Kelowno. Na letališču so mi svetovali, naj odletim v Penticton, ki da je blizu Kelowne. Tako sem tudi storil. Leteli smo malo več kot pol ure in že sem bil v Pentictonu. Po nekaj telefonskih klicih sem končno vzpostavil zvezo z našimi, ki so mi odgovorili, da pridejo pome. Po dveh urah

čakanja sem nenadoma zagledal našega Brkoclja — Vlada Šerca, humorista ansambla Toneta Kmetca, in voznika Lojzeta Anderliča, člana skupine, ki organizira nastop v Kelowni.

Vožnja od Pentictona do Kelowne je bila čudovita. Cesta teče vseskozi ob jezeru Okanagan, po katerem se imenuje vsa dolina. Jezero je dolgo prek 100 kilometrov in je v glavnem ohranilo svojo prvotno podobo.

Lojzeta Anderliča, doma iz Tržišča na Dolenjskem, vprašam, kako je zšel v to čudovito dolino, vkleščeno v gorovje Rocky Mountains. Takole mi je odvrnil:

»Pred mnogimi leti sem živel v Regini, Saskatchewan, in nekdo mi je omenil, da je tu lep kraj. Neko poletje sem zato sedel v avto in se odpeljal sem. Ko sem zagledal to dolino, sem bil očaran in rekel sem si, da bi tukaj z veseljem živel. Ostal sem nekaj dni, si ogledal kraj in takoj kupil v Kelowni hišo in parcelo. Kmalu potem sem se vrnil z ženo, si sezidal novo hišo in zdaj smo tu že deset let. Za noben drug kraj ne bi menjal.«

Ko smo se pripeljali v Kelowno, se je že znočilo. Mimogrede smo se ustavili pri Anderliču, potem pa me je odpeljal k Lojzetu Lenarčiču, dober streljal naprej. Njegova hiša stoji že na robu mesta in takrat je bila vsa razsvetljena. Naprej na hribu je sadovnjak. Srečanje z Lojzetom Lenarčičem je bilo več kot prisrčno. Že v Torontu so mi pripovedovali o njegovi gostoljubnosti in res niso pretiravali. Lojze resnično stori ves, da se pri njem po-

čutiš kot doma. Pri njem sta bila že Tone in Marija Kmetec. Malo smo se okrepčali in še odhiteli v dvorano, kjer je bil za ta večer napovedan banket.

Ob pol sedmih zvečer je bila dvorana že do polovice polna. Najprej je bila večerja, potem koncert in nato ples. Publika je bila zadovoljna. Bilo je okrog 300 ljudi med njimi tudi Nemci, Poljaki, Čehi, Ukrajinci, Kanadčani in seveda naši. V Kelowni je menda le okrog 40 slovenskih družin. Društva nimajo, kadar pa pride v Kanado kak ansambel, se zberejo in organizirajo koncert. Tokrat so bili v tej skupini Lojze Anderlič, Tone Koren, Franc Štrigelj, Karel Lončarič, Franc Pulko in gonilna sila te skupine Lojze Lenarčič. Svojo nalogo so odlično opravili.

Leta 1975, ko je v Calgaryju nastopal ansambel Lojzeta Slaka, se je Lenarčič odpeljal tja, da bi jih videl in slišal. In Calgary ni oddaljen le streljaj — to je kar 500 kilometrov dolga pot. Bil je navdušen. In od takrat naprej vsak ansambel, ki gostuje po zahodni Kanadi, nastopa tudi v Kelowni. In doslej so bili prav vsi ansambli navdušeni nad obiskom tega kraja, ki je od vseh v Kanadi najbolj podoben Sloveniji. Tokrat je ansambel prišel v Kelowno že v torek. Nočejo, da bi godci prišli v petek, odigrali svoj spored, potem pa takoj nadaljevali pot. Nekaj časa jih želijo imeti med seboj, da se lahko pogovore, se bolj spoznajo in jim razkažejo svoj kraj. Člane ansambla Toneta Kmetca so med drugim peljali tudi na »ice-fishing«. Jezera so zamrznjena in v leđ zvrtajo luknje, spustijo trnek in že imaš postrv. Imeli so dober ulov in vsi so mi pripovedovali, da je bilo enkratno. Ko sem jaz prišel v Kelowno, so bile postrvi že sprazene. Zelo so bile okusne.

Kelowna šteje okrog 75.000 prebivalcev in leži ob jezeru Okanagan, 480 kilometrov vzhodno od Vancouvera. Ima odlično suho klimo. Na gospodarski lestvici zavzema visoko mesto turizem, dobro je razvita lesna industrija, najbolj pa je Kelowna znana po Kanadi po odličnem sadju in grozdju. In kako je Lojze Lenarčič zašel v to obljubljeni dolini? Tu je že od leta 1958. Kanadski konzul v Avstriji mu je rekel, da je Kelowna kraj, ki je podoben Sloveniji. Lojze je poskušal in se ni razočaral. Nekaj časa je delal kot mizar, potem pri nekem kmetu, kjer se je seznanil z sadjarstvom. Ko je privarčeval nekaj denarja, je leta 1961 kupil 32 akrov zemlje in tudi sam začel s sadjarstvom. To dela še danes. Uredil si je krasen dom — z njegovega balkona vidiš vse mesto kot na dlani. Sadje mu daje dober kos kruha. Pravi, da so njegova jabolka, hruške in češnje najboljše v vsej Kanadi, saj z

Društveni prapor slovenskega lovskega kluba v Geelongu, Avstralija. Razgrnila sta ga predsednik kluba Marjan Pekolj in Rudi Sekinč (slika je izpadla v prejšnji številki Rodne grude)

lahkoto vse proda. Njegova žena je Nemka iz Wüttemberga in imata dva sina in dve hčeri. Doma govore nemško in angleško, toda Lojze je tudi zaveden Slovenec, ki vzbuja občudovanje. V mestu ga mnogi poznajo in ga pozdravljajo, kot bi bil župan. To sicer ni, je pa človek, ki je sposoben marsikaj organizirati. Srečanje z njim ti ostane še dolgo v spominu.

Niti en cel dan nisem prebil med našimi v Kelowni in že sem odnesel toliko trajnih spominov na ta kraj, da ga zlepa ne bom pozabil. Naslednji dan smo namreč že odleteli proti Vancouveru.

Leon Fister, Toronto

AVSTRALIJA

V TRIGLAVSKI ŠOLI V SYDNEYU

Ko so v »triglavski šoli« v Sydneyu, kot pravijo slovenski sobotni šoli, ki deluje v okviru slovenskega kluba Triglav, v začetku letošnjega šolskega leta načrtovali svojo dejavnost, so računali le na kakih dvanajst učencev. Pa so se ušтели! Prvo soboto se je pri pouku zbralo 18 učencev, drugo soboto jih je bilo že prek dvajset, zdaj, po treh, štirih tednih pouka, pa je skupina narasla že na prek trideset mladih avstralskih Slovencev.

Vodstvo šole je glede na starost in znanje učence razdelilo v tri skupine: najmlajše, ki se ob igri navajajo slo-

venske besede in slovenskega okolja, vodi jih Jožica Mršnik, ki so jo otroci kar hitro vzljubili. Prav v tem oddelku je še nekaj prostora, zato vabijo še druge slovenske starše, naj pripeljejo k pouku svoje malčke. Pouk je ob sobotah od 2. do 4. ure popoldne v prostorih Canley vale Public School, Canley Vale RD., Canley Vale.

Srednji razred poučuje letos voditeljica šole Marisa Ličan, ki je tudi učiteljica slovenskega maturitetnega razreda na gimnaziji v Bankstownu, vendar pa je Triglavška šola učiteljici Linčanovi vedno prva skrb. »Tu šolamo bodoče slovenske maturante,« pravi, »zato mora biti učni načrt smiseln, ne preobremenjujoč, vendar široko zajet, da učenje ne postane dolgočasno.«

Najstarejši učenci, tisti, ki bodo naslednje šolsko leto obiskovali pouk na državni srednji šoli, so v skrbi učiteljice Erike Pelcar, ki razen v tej prav tako poučuje tudi na državni jezikovni šoli. Vse učiteljice se zavedajo, da je pouk slovenskega jezika le enkrat na teden premalo, zato se trudijo, da bi mladim avstralskim Slovincem vcepile ljubezen do materinega jezika, do slovenščine na kar najbolj nevsiljiv način. Vse učiteljice poučujejo v tej šoli brezplačno.

Jože Čuješ

OB OBLETNICI ODKRITJA ŽUPANČIČEVEGA SPOMENIKA

Slovenski socialni klub Jadran iz Melbourn je ob prvi obletnici odkritja spomenika pesniku Otonu Žu-

Del nastopajočih ob spomeniku Otona Župančiča na zemljišču slovenskega-primorskega socialnega kluba Jadran v Melbournu

Slikarsko razstavo si je ogledalo precejšnje število obiskovalcev

Slovenske žene so razstavile lepa ročna dela

pančiču organiziral lepo kulturno in športno prireditev. Del kulturnega sporeda je bil ob spomeniku, drugi del pa se je pričel z otvoritvijo razstave likovnih del slovenskih slikarjev-samoukov, ki živijo v Melbournu. Razstavljali so: Romana Favier-Zorzut, Vasja Čuk, Dimitrij Kodrič in Mihaela Velikonja. Poleg teh je bila tudi razstava ročnih del, vezenin, čipk in drugega. Razstavo je odprl Wal Rattray, bivši svetovalec pri Good Neighbour Council, prisotni pa so bili tudi predstavniki jugoslovanskega konzulata, predstavnik ministrstva za imigracijo in etnične zadeve Mato Tkalčević, prisostvoval pa je tudi predstavnik Slovenijalesa Vodušek, ki je društvu izročil ob tej priložnosti grafiko Jožeta Horvata-Jakija. Za tem je bil na vrsti del sporeda, ki ga je pripravil Jadranov pevski zbor, nastopili pa so tudi učenci Jadranove dopolnilne šole, ki so jim mamice sešile lepe narodne noše. O pomenu in delu Otona Župančiča je spregovorila učiteljica Ivanka Škof, rojak Likar pa je spregovoril o delu društva Jadran.

Naslednji dan so bila na vrsti športna tekmovanja, pri katerih so sodelovala vsa štiri slovenska društva v Viktoriji. Kot posebno dobrodošli gostje so ta dan obiskali društvo Jadran tudi slovenski atleti, ki so bili v tistih dneh na tekmovanjih v Avstraliji.

Jadranova prireditev, posvečena spominu pesnika Otona Župančiča, je v celoti uspela. Omeniti moramo, da so k njenemu uspehu prispevali številni člani Jadrana in tudi napovedovalci slovenskih radijskih oddaj v Melbo-

unu. Jadranov pevski zbor — ob tej priložnosti tudi posnel nekaj pesmi za radijske oddaje.

ARGENTINA

SREDIŠČE JUGOSLOVANSKE SKUPNOSTI V BUENOS AIRESU

Slovensko-jugoslovansko vzajemno društvo Triglav v Buenos Airesu, Argentina, razvija vsestranske prijateljske odnose z vsemi jugoslovanskimi društvi v Argentini kakor tudi v Urugvaju. Zlasti športne ekipe tega društva se udeležujejo številnih športnih tekmovanj, ki jih organizirajo druga društva, meddruštvena tekmovanja pa pogosto prirejajo tudi sami.

Osrednja skrb upravnega odbora Triglava pa je še vedno zidava novega društvenega doma, ki ga mnogi že zdaj, ko še ni v celoti končan, smatrajo za središče jugoslovanske naselbine v Buenos Airesu. Z dobičkom večerje s tisoč udeleženci, ki je bila sredi decembra, so krili stroške opreme za veliko večnamensko dvorano, ki so jo že slovesno odprli. Za tem pa je pripravilo še drugo množično večerjo 19. aprila. Z dobičkom te večerje nameravajo dokončati pročelje doma, upravne pisarne, urediti stopnišča, tla v restavraciji in še kaj drugega, tako da do dokončne ureditve doma, ki bo imel 4600 kvadratnih metrov uporabne površine, ne bo manjkalo več veliko. Dom bo v celoti končan konec tega ali v začetku prihodnjega leta.

V društvu Triglav se poprečno vpiše na novo deset do petnajst novih članov na teden, kar je nedvomno dokaz, da je njihova usmeritev pravilna. Člani lahko že zdaj uporabljajo moderno urejen plavalni bazen in številne druge športne objekte, ki so urejeni ob domu, v društvu poteka tečaj slovenskega in srbohrvaškega jezika za mladino in odrasle, pred nekaj tedni pa so začeli tudi z otroško kolonijo, ki prireja jezikovne tečaje, izlete in podobno za otroke v starosti od treh do osmih let. V okviru Triglava deluje tudi folklorna skupina, tamburaški ansambel, štirideset članski mešani pevski zbor.

Triglavove kulturne skupine so pred nedavnim sodelovale tudi na velikem etničnem festivalu v mestu Berisso, ki ga je argentinska vlada proglasila za »glavno mesto priseljencev«. V tem mestu je bilo ustanovljeno tudi novo jugoslovansko društvo, ki je takoj ob nastanku navezalo tesne stike s Triglavom. Triglavove skupine pa pogosto nastopajo tudi na številnih ar-

gentinskih dobrodelnih prireditvah, kar je v javnosti vedno lepo sprejeto.

Rudolf Štekar

BRAZILIJA

V SPOMIN ANDREJA MOZETIČA

Letos 19. jenuarja so minila štiri leta, odkar nas je zapustil naš dragi brat Andrej Mozetič, povratnik iz Brazilije. Njegov grob v Renčah krasita kamen in cvetje z vznožja Krasa, od koder je kot mladenič odnesel spomin na rodno grudo daleč prek morja. Dolgih 48 let je moralo preteči, da se je lahko vrnil v rodno vas. Toda življenje, delo in prijateljske vezi z rojaki v oddaljeni deželi so pustile v njem nemir. Kot da bi se zbala, da ga ponovno izgubi, ga je domača prst, ki jo je neizmerno ljubil, objela, za vedno.

Njegov grob ne sameva in tudi Andrej živi še naprej med nami, droben in velik, skromen in plemenit. Spominska plošča s stih, ki so mu jih posvetili njegovi tovariši, slovenski rojaki iz Sao Paula, zbrani v društvu slovenskih izseljencev, bo stalno oživljala njegov lik, njegovo delo, njegovo ljubezen do domovine ter vero v človeka in življenje.

Sestri Ernesta in Danica

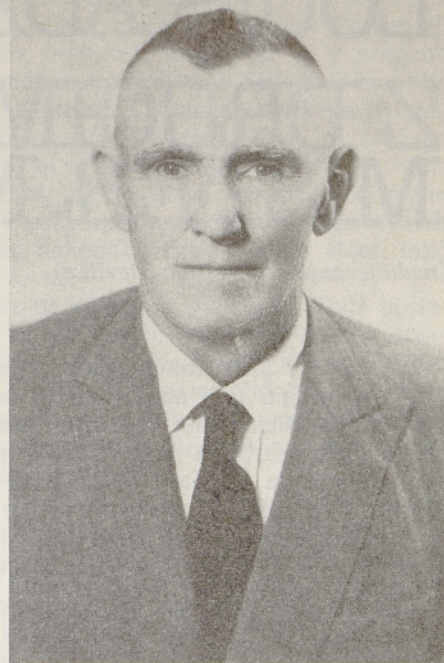
URUGVAJ

PISMO TOVARIŠU TITU

V Hrvatskem domu v Montevideu, Urugvaj, je bila v nedeljo 2. marca vsejugoslovanska kulturna prireditev, v okviru katere so odprli tudi razstavo grafik avtorja S. Vujaklije, ki so bile vse izdelane na temo 21. oktobra 1941. ko so nemški okupatorji v Kragujevcu ustrelili 7000 ljudi. Ob tej priložnosti so člani jugoslovanskih društev v Montevideu recitirali tudi borbene pesmi jugoslovanskih narodov, za tem pa so predvajali vrsto dokumentarnih filmov o razvoju Jugoslavije, o jugoslovanski folklori idr.

Razstavo je odprl jugoslovanski ambasador v Urugvaju Boris Miljovski, ki je imel tudi priložnostni govor o vlogi tovariša Tita med narodno-osvobodilno vojno, o graditvi nove Jugoslavije ter o našem povojnem razvojnem razvoju.

Ob koncu prireditve so predstavniki jugoslovanskih društev poslali predsedniku SFJ Jugoslavije Josipu Brozu Titu pozdravno pismo z željami po čimprejšnjem okrevanju. Pismo so podpisali predsedniki vseh jugoslovanskih izseljenskih društev, ki delujejo v

Andrej Mozetič

Montevideu — Hrvatski dom, Bratstvo, makedonsko društvo in Prvo slovensko prekmursko društvo.

BELGIJA

ŠOLARJI NA ROGLI

V začetku aprila je bila v Sloveniji skupina devetnajstih učencev slovenskega dopolnilnega pouka iz Belgije, ki so pod vodstvom učiteljice Lucije Užmah preživeli dober teden dni veselih počitnic v domovini svojih staršev. Program njihovega bivanja v Sloveniji je pripravila osnovna šola »Slavko Šlander« iz Celja, pri sami izvedbi programa pa je sodelovala občinska konferenca SZDL Celje, starši — gostitelji otrok, občinska zveza prijateljev mladine in seveda vrsta učiteljev omenjene šole.

Slovenski otroci iz Belgije so se namestili na Rogli v domu zavarovalne skupnosti Triglav iz Celja, smučarski tečaj pa je vodil predsednik sveta staršev pri šoli »Slavko Šlander« Mojmir Cvahte. Večina otrok naših izseljencev iz Belgije je imela tokrat prvokrat v življenju priložnost za smučanje, zato je bilo njihovo veselje še toliko večje. V popoldanskem času je bila priložnost tudi za kulturno-prosvetno delo.

Učenci slovenskega dopolnilnega pouka iz Belgije — med njimi so bili učenci iz Bruslja, Charleroija in Eisdna — so en dan preživeli tudi med šolarji osnovne šole »Slavko Šlander«, kjer so prisostvovali pouku slovenskega jezika.

LOUIS ADAMIČ:

Z DRUGIM IMENOM MISTER NICHOLS

POVEST
IZ KNJIGE
»WHAT'S
YOUR NAME?«
KAKO
TI JE IME?
PREVEDEL:
IVAN DOLENC

(nadaljevanje iz prejšnje številke)

Morda jo v takih trenutkih sovražim. Ako pa to zares delam, je hkrati tudi ne sovražim; kajti kadar dobim ta svoj napad, ostane moj vsakdanji, 'razumni' jaz z menoj in vsaj delno skrbi za moje občutke in obnašanje. Vedno se zavedam, da je Mary dobra žena in da v resnici ne morem imeti prav nič zoper njo — ko pa zdaj razmišljam o vsem tem, se mi tudi zdi, da to ni vsa resnica. Samo mislim si, da je dobra; sam sebe vklepam v to svojo misel.

Ona me nikoli ne sliši, kadar vstanem. Grem v dnevno sobo, kjer si prižgem luč nad svojim bralnim stolom in odprem knjigo za izgovor, če bi se ona po naključju prebudila in prišla pogledat, kaj delam tako pozno pokonci. Včasih kar na tihem zapustim stanovanje in pešačim dolge ure, potem pa se vrnem ozdravljen in znova prepričan, da ima Mary prav in da je modra. Na to se obešam že tako dolgo, da ne najdem več drugega izhoda.

Vem, da mnogi Amerikanci starega kova skrivajo na svoji poti k uspehu vse tisto, kar jih spominja na revne začetke. Toda njihov problem je sorazmerno preprost. V primeru, kakršen je moj, pa je še polno drugih težav.

Poslušajte, kaj se mi je zgodilo danes v enem izmed mojih razredov. Zastavil sem vprašanje iz ameriške zgodovine in neki dijak je uporabil krilatico o 'naših očetih'. Citiral je iz poglavja v naši knjigi o ustanovitvi republike. Fantov priimek je italijanski in, če se ne motim, njegovi starši niti nimajo ameriškega državljanstva. To se mi je zazdelo smešno in sam pri sebi sem pomislil: 'Naši očetje! — Kakšen nesmisel!'

Zvonec je pozvonil in zapustil sem razred. Potem pa me je naenkrat zgrabilo tu notri. Kako nesmiselno je, da prav jaz učim ameriško zgodovino in povrhu še iz knjige, katero moram uporabljati — jaz, ki je moje 'pravo' ime Sobuhanowski in ki je moj oče 'smešen' prišlec, tujec, Lemko — nekdo iz plemena, o katerem je komaj kdo slišal v Združenih državah.

Stopil sem po hodniku z dvema knjigama v rokah in zahotelo se mi je, da bi ju vrgel skozi okno.

To je bila danes moja zadnja šolska ura. Odšel sem iz poslopja in se odpeljal ven iz mesta. Tam sem se podal na sprehod. Na silo sem se spet hotel povrniti 'k pameti', na svoj običajen način. Zmerjal sem se z bedakom in histerikom. Mary ima prav: Amerikanci smo... in tako dalje. Obenem pa sem razpoznal občutek, ki sem ga imel že prej v enem izmed teh svojih obdobjih, vendar moje spoznanje še nikoli ni bilo tako jasno in ostro: naše življenje se odvíja v megli, v zatajevanju.

Ko sem se vrnil k avtomobilu, sem prelistal jutranjik, ki ga še nisem prebral, in tam sem po naključju opazil, da vi predavate o 'Plymouth Rocku in Ellis Island'.

Odpeljal sem se v mesto, zgodaj povečerjal in šel potem še v kino. Med filmom se mi je naslov 'Plymouth Rock in Ellis Island' vedno znova vsilil v moje predstave...

RAZGLEDNICA JOEJA SOBUHANOWSKEGA

V moji zgodbi so še druge stvari, zaradi katerih se razlikuje od zgodb povprečnega Amerikanca starega kova, ki skriva nekaj tistega, kar je v zvezi z njegovim izvorom in mladostjo. V prvi vrsti je tu preostala družina.

Z Annie se nisva videla, odkar se je preselila v Kalifornijo. Njena pisma, tako kot tudi moja, se dotikajo samo površja stvari. Ali to odkriva njeno življenje, ali ne, tega ne vem; dvomim pa, da je tako. Nam in očetu pošilja zaboje posušenega kalifornijskega sadja, česar je on zelo vesel — zanj je to že pravo razkošje, še en dokaz za to, da je Annie 'Amerikanka'.

Mika vidim vedno redkeje, leta pa minevajo. Še vedno dela pri United States Steel — tam opravlja čisto preprosto delo; verjetno ni dobil povišice že od leta 1938 dalje. Ko sem se nekajkrat sestal z njim, se mi je zdel naravnost dolgočasen. In tega ne razumem; kot deček je bil dovolj bister. Zdaj je edina stvar, ki ga zanima, rugby. Ni poročen in živi v hotelski sobi. Imenuje se 'Mike Nichols' in lahko si mislim, da nihče izmed njegovih znancev ne ve, da je bil nekoč Sobuhanowski in da živi njegov 'hunkyjevski' oče v Dexterju. Na dlani pa je, da je na očeta pozabil. Domov ga ni bilo že štiri leta. Ali je to zaradi spremembe imena? Ali pa bi bil tak tudi drugače?

Joe je vse kaj drugega. Potem ko je diplomiral na Pittu, sva z Mikom izgubila sled za njim. Prejšnje poletje pa sem ga srečal v Dexterju. Ko me je zagledal, je vzkliknil: 'Hello, gospod Nichols!' Do mene je bil skrajno neprijazen in zdel se mi je skoraj neuravnovešen. Imela pa sva nekaj trenutkov, v katerih me je klical za Johna in se pogovarjal z menoj, kot da bi se hotel pobotati. Zvedel sem, da je bil aktiven član komunistične partije v New Yorku. Na mizo je položil izvod revije 'New Masses', ki je objavila njegovo pesem, in sicer jo je razstavil tako, da si nisem mogel kaj, da je ne bi opazil. Podpisana je bila z 'Joe Sobuhanowski'. Pripovedovala je o Pittsburghu, o jeklarnah, o dimu in umazaniji, delavcih in kapitalistih. V njej je bilo nekaj pesniške moči, nekateri verzi so bili dobri; sicer pa mi ni bila po volji kot celota in sem molčal o njej. To je Joeja užalilo. Kar naprej me je klical za 'gospoda Nicholsa' in iskal prepir.

Kolikor sem opazil, ni imel nikakih načrtov. Nisem ga razumel, skrbelo pa me je le zanj. Oče ga je sprejel: saj je vendar Amerikanec in Amerikanci so pač čudni ljudje. Dal mu je denar in skomignil z rameni, kot bi hotel reči: takšen je, kaj si jaz morem za to? Prišel sem do sklepa, da mu tudi sam ne morem pomagati.

Ko sem odhajal z doma, Joeja ni bilo tam. Nagonsko sem mu napisal listek in ga pustil v njegovi sobi. Poslovil sem se od njega in ga prosil, naj mi sporoči, če mu lahko kdaj pomagam. Svoj naslov sem pripisal na koncu.

To poletje, ko sem bil spet v Dexterju, Joeja ni bilo doma. Vprašal sem očeta, kje je. Zmajal je z rameni in

mi rekel: ‚Čo je odšel stran.‘ — ‚Kdaj?‘ Oče mi je odgovoril: ‚Po Novem letu je odšel.‘

Potem pa sem od njega prejšnji teden dobil razglednico. Odposlana je bila v Tacomi v Washingtonu in na njej je bilo napisano le: ‚Se me še spominjaš, gospod Nichols? Tvoj brat (ha, ha)!‘

Ta razglednica me je zaskrbelo. Zvenela je čudno. Kaj neki dela v Tacomi? Ali ga je tja poslala komunistična partija? Najbolj pa me je prizadel moj naslov na razglednici: ‚John Sobuhanowski Nichols.‘ Moja prva misel je bila: ‚Moj bog! Poštar je to videl!‘

Ta naš poštar nam nosi pošto že pet ali šest let. Na splošno velja za poštenega človeka. Sam sebe smatra za patriotičnega Amerikanca, sicer pa je poln predsodkov. Ne mara ne ‚tujcev‘ ne Židov in tudi ne katoličanov; o črncih pravi, da bi jih morali obdržati na njihovem mestu. Njegov prijatelj je Marcus Brown, posestnik nepremičnin v naši četrti, ki oddaja samo ‚Amerikancem‘ in ‚kristjanom‘, zato sumim, da mu poštar nosi na uho, kaj se dogaja v soseščini. Ne rečem, da je poštar njegov vohun; najbrž samo klepetata in obrekujeta.

Odkar je prispela tista razglednica, sem prepričan, da se že šušlja o meni kot o nekakšnem ‚tujcu.‘ Lastnik garaže me že malo drugače pozdravlja.

Mary o tem še nič ne ve in verjetno tudi ne bo nikoli zvedela. Saj je mogoče, da iz vsega tega ne bo nič. Prepričan pa nisem. Včeraj zjutraj, ko sem stopil na hodnik, se mi je zdelo, kot da hoče poštar govoriti z menoj. Menda je celo čakal name, jaz pa sem se naredil, kot da bi se mi nekam na moč mudilo . . . Vse to je umazano in oskosrčno. Nepravično in neumno. Nimam besed, da bi vam povedal, kako vse to zaničujem.

Silim se, da se ne bi zmenil za govornice, vendar si ne morem pomagati — poslušam jih. Ta teden še eno noč nisem dobro spal. V glavi se mi motajo vprašanja: Kaj, če pride to Mary na uho? Kaj bo rekla? Ali se bodo spet odprle najine stare rane? In če se to res zgodi? Če pridejo govornice do najinih prijateljev na šoli? Dolžan bi jih bil razlago. To bi bilo vsekakor neprijetno. In kaj potem? Ne vem.

Zmeden sem. Menda že kar blodim.

Mogoče pa se ne bo zgodilo prav nič in bova z Mary živela dalje, kot sva bila začela. Samo tega se bojim, če bova nadaljevala s tem miselno in čustveno nikogaršnjim svetom med nama, da bo najino razmerje slabelo in slabelo. Saj je že, kot vam pravim, zelo megljeno in pridušeno. Nenaravno je. Napeto in obenem mučno. Polno živčnosti, ki je delom kvalita, si mislim, največ pa je prihaja od Mary — iz tiste kvalitete, ki je najbolj vidna v njeni osebnosti, njenem obnašanju in njenih dejanjih — čeprav me že načenja misel, da je vse to mogoče prav tako moja krivda kakor njena. Ali pa še bolj moja kot njena.

Ne bi vam smel pripovedovati vsega tega . . . Ker sem pa že začel, naj še izpopolnim sliko, če mi dovolite . . . Mary nikoli ni sproščena, če je sama z menoj. Kot da slutiti, morda podzavestno, da me nekaj duši, ne ravno trenutno, ampak tako na splošno, in se boji, da bi jaz to sprožil. Mnogo govori — najbrž zato, da sam ne bi nič rekel. To je neka vrsta cenzure.

Izogiba se mi na različne načine. V njeni torbi, ki jo zvečer prinese domov, je navadno nekaj dela za urad, in če se najin pogovor prenevarno zasuče, lahko iznenada reče: ‚Oh dragec, saj ne boš hud? Natipkati moram nekaj pisem. G. Summers jih hoče imeti takoj zjutraj, ko začne-mo.‘ Ali pa se na lepem obrne in pravi, da mora nekomu telefonirati — za prazen nič. Ali pa odpre radio. Pokaže knjigo, nad katero je navdušena; prebrati jo mora še nocoj, ker jo bo jutri vrnila v knjižnico. Ali pa meni nič tebi nič zaigra nenadno utrujenost — pa čeprav mi je še dve minuti prej prav živahno predvajala svoj samogovor.

Tovrstne zvijače so v zadnjem letu redno na dnevnem redu. Kdo ve, kaj se pravzaprav dogaja v njeni notranjosti. Skleпам lahko samo po vidnih znamenjih.

Zaradi vsega tega sem z njo sila previden. Pravim si, da je zelo zamotana osebnost, to mi pa ni v posebno veselje. Nisem psihiater, samo njen mož. Seveda je mogoče, da je nekaj narobe z menoj. O tem ni nikakega dvoma. Dovolil sem si, da sem stopil v past. Zdaj . . . zdaj pa nisem dovolj moža, da bi se izkopal iz nje.

Barbara seveda čuti, da je nekaj narobe med njeno materjo in menoj. Otroka ne moreš slepiti v teh stvareh — čeprav ona sama, kakopak, tega ne more videti tako jasno. Vsaj za zdaj še ne.

Ta čas je vse to še na vajetih in zadržano. Toda postavimo, da izbruhne na dan in bi midva morala to stvar obravnavati. To bi bilo strašno. Ne morem si misliti, kako bi Mary to sprejela. Morda bi si zares oddahnila, če bi se vsa ta zgradba ‚iztrganih listov iz knjige‘ naenkrat podrla. Mogoče pa je tudi, da bi to razbilo najin zakon. Strah me je. Mary dejansko ne poznam.

In Barbara? Ne vem, ne vem. Nadvse jo imam rad. Ne morem si privoščiti tveganja, da bi jo izgubil.

Želim si, da bi bil Bill Clark še vedno tukaj. Prijatelja sva si bila. On je bil edini človek v Clevelandu, ki je vedel, da moje pravo ime ni Nichols. Lahko bi šel k njemu in se pogovoril z njim, in vsa ta zmešnjava ne bi prišla do te mrtve točke. Toda on se je preselil iz Clevelanda po letu dni in sprejel mesto predsednika na nekem učiteljskem kolegiju na zahodu. Od tistega časa ga nisem videl, čeprav si dopisujeva. O svojih težavah mu ne morem pisati. To bi napolnilo strašno dolgo pismo. Utegnilo bi zveneti, kot da krivim njega, ki me je pregovoril, da sem spremenil ime. Morda mu tudi ne bi mogel dovolj jasno razložiti, da je to moje ime le površen skupek širšega vprašanja . . .

Ako pa moje ‚tuje‘ ime pride v javnost, utegne to vplivati na moj položaj v službi. Moje učiteljevanje bi bilo morda manj uspešno. Celotroci slovanskih staršev utegnejo izgubiti spoštovanje do mene. Kako more človek, ki se piše Sobuhanowski, sploh govoriti o ‚ustavnih očetih‘? Še kot John Nichols sem si le s težavo nadel v razredu občutek resničnosti. To, da je fant z imenom Quatrociocchi govoril o ‚naših očetih‘, se mi je zdelo smešno; če pa se razve, da sem ‚v resnici‘ Sobuhanowski, bi bilo to najbrž smešno tudi za dijake.

Sicer pa je ves moj odnos do učiteljevanja precej neživljenjski — in je povsem v skladu z mojo osebno godljo. Našo šolo smatrajo za eno od najboljših v mestu. Sam pa dvomim o tem. Visok odstotek naših otrok predstavljajo sinovi in hčere priseljencev: Italijanov, Poljakov, Slovencev, Židov, Čehov, Madžarov. Učne knjige pa skorajda ne upoštevajo tega dejstva. In mi profesorji kar na slepo učimo po njihovi predpostavki, da imajo mladinci z imeni kakor Podreznik, Ruspini, Valentincih, Ruminiskinski, Itz, Evakovitz in Bosnyak isto zaledje kot tisti z imenom Wells ali Price. V tem pa je veliko nasprotje. Medtem ko naše šolsko podajanje gradiva predpostavlja enak izvor, upošteva vse naše drugo vedenje razliko med ‚ameriškimi‘ dijaki in otroki s ‚tujimi‘ imeni.

(nadaljevanje v naslednji številki)

KRUH

S smrtjo CIRILA KOSMAČA, pisatelja in akademika, avtorja in scenarista za prvi slovenski film Na svoji zemlji, romana Pomladni dan in številnih črtic, med katerimi je najbolj znana Balada o trobenti in oblaku, je vsa slovenska kultura izgubila velikega duha, ki je bil tesno povezan s svojo domačo, tolminsko zemljo.

V nekaj besedah ni mogoče pokazati Kosmačeve umetniške in človeške veljavnosti. Naj bo zato pričujoča novela z naslovom KRUH vsaj delen prikaz umetniške veličine, saj je Kosmačevo pisanje najgloblji in najvernejši izraz pisateljevega srca in razuma.

Skoraj vsak teden trdno sklenem, da bom »neusmiljeno garal«, ter se po kosilu in večerji z naravnost občudovanja vrednim premagovanjem vračam domov. Doma obujem copate, sedem takoj k mizi in z velikim zagonom natipkam pol strani. Potem se navdušim nad posrečnim odstavkom — in sam ne vem, kdaj prekrižam roke na hrbtu ter se začnem sprehajati od stene do stene kakor jetnik v svoji celici. Kadim cigareto za cigareto in »neusmiljeno garam« pišem novele, povesti in romane, žanjem uspehe in potujem v tujino. Ko preneham s tem sladkim garanjem, je v sobi že večer in na mizi samo do polovice popisana stran. Ta usodna navada mi je ostala iz jetniških dni. Kadar se sam pred sabo opravičujem zaradi časa, ki ga tako izgubljam, imenujem te opojne in brezplodne sanjarije »notranje duševno delo«.

Iz takega »neusmiljenega notranjega duševnega dela« me je vročega in soparnega popoldneva v preteklem tednu iztrgala gospodinja iz sosednje hiše. Zagnala je tak vrišč, da sem pomolil glavo skozi okno in se pozanimal za vzrok njene svete jeze. Čokata sosedja je stala v široki, rožasti jutranji halji na kamniti ploščadi pred vežnimi vrati, krilila s kratkimi, zalitimi rokami in neusmiljeno hreščala; bila je podobna dobro pitani gosi, ki se je preplašila in se zaman trudi, da bi s šibkimi perutmi dvignila s tal svoje težko telo in odletela. Ko me je zagledala, se je zakadila vame in z zaplopljenim glasom ogorčeno izjavila:

»Pomislite, gospod, samo pomislite: kruha ne mara! Kruh ni vse, je rekel. Kaj pa je vse, bi rada vedela. Kar glejte si ga, barona baronastega. Kaj bi pa pravzaprav rad? Pečeno piško, potico, obleko, hišo?«

»Baron baronasti« je bil visok, slabo oblečen mož zahajajočih let, ki se je s svojim širokim, globokim upognjenim hrptom naslanjal na vrtno ograjo. Stal je tam kakor nedolžen tujec, ki ga je pot povsem po naključju prinesla mimo in

zdaj iz samega dolgočasje in brezdelja opazuje razburjeno žensko. Na njegovem podolgovatem, izpitem obrazu, ki je bil skoraj do oči poraščen s kakimi dva centimetra dolgimi sivimi ščetinami, ni bilo niti sence zadrege, presenečenja ali začudenja. Njegove oči, ki so bile zakopane globoko pod čopastimi obrvmi, so gledale mirno in ravnodušno. Samo ozke brezkrvne ustnice so se mu krivile v komaj zaznaven smehljaj — in prav isti smehljaj je dokaj jasno pričal, da mora biti »baron baronasti« bogato založen s podobnimi srečanji ter da bi ga nemara lahko celo osumili, da nalašč prireja po predmestjih podobne brezplačne predstave v zabavo sebi in drugim.

»Poglejte, gospod, saj kruha mi res ne manjka,« se je okrenil proti meni in potresel precejšnjo vrečo, ki je bila napolnjena s kosi raznovrstnega kruha. »Toda od samega suhega kruha tudi ne morem živeti. Kamor koli pridem: kruh in spet kruh. Že teden dni uživam samo kruh in vodo. Saj nisem arestant. V želodcu me žge in zgaga me peče. In če kaj bleknem, je brž ogenj v strehi. Razsajajo, skačejo in otepajo z rokami, kakor bi hotele odfrčati. Samo pogledajte jo. Pa nikar ne mislite, da je prva. Že tretja je danes. In vse poslušam do konca: dan hitreje mine, pa še naučim se marsikaj.«

»No, zdaj ga slišite na svoja ušesa,« je povzela gospodinja in njena ogorčenost se je še stopnjevala. »Kruh, suh kruh, kruh in voda, kruh ni vse! Seveda ni, božja beseda je več. Pa vendar, kakšno govorjenje je to, bi rada vedela? To je brezbožnost! Ali je to sploh berač? Razbojnik je, boljševik, pa ne berač. Mar misli, da mi živimo od pečenih golobov?«

»Od božje besede« je »baron baronasti« polglasno pripomnil.

»Kaj!« je zavpila gospodinja in švignila z rokami po zraku, kakor bi lovila primerno psokvo. Ker je očitno ni našla, se je okrenila k meni, sklenila roke in skoraj proseče rekla:

»Napišite, lepo vas prosim, napišite, kako pokvarjen je danes svet! Slabi časi? Kakšni slabi časi, saj že berači zaničujejo kruh. Včasih je berač prišel, postal na cesti pred hišo, še ograje se ni dotaknil, se odkril, prekrižal, odmolil očenaš, prejel kos kruha in odšel poln hvaležnosti. Človek ga je z veseljem gledal. Kakšna vdanost! Danes pa pride kakor davkar z računom: izbira, zahteva, da o hvaležnosti in molitvi sploh ne govorimo. Kam gremo, saj še berači ne verjamejo več v boga. Požvižgam se, pravi. Ali ste že kaj takega slišali? Požvižga se psu. Kajpak, in potem razpravlja o krivici in o enakosti. Saj vse to vodi naravnost v revolucijo. Vse življenje sem garala, zgradila sem hišo z božjo pomočjo, vsak mesec dam za mašo v dober namen in se ne mešam v politiko, čeprav je moj mož policijski stražnik in moj stric dekan. Ta ti pa trebezlja o političnem preobratu, o spoznanju, ki prihaja med navadne ljudi, o trpljenju in v nekem dozorevanju množic. Trdi, da je v očenašu nalašč pisano, »daj nam danes naš vsakdanji kruh«, da bi ljudje ne zahtevali kaj boljšega. Kakšno spoznanje je to? Na smrt bi se pripravljaval, starina, pa ne dražil poštenih ljudi s svojimi krivimi nauki.«

»Nikar se tako ne ženite, saj vas lahko še kap zadene, ker ste od božje besede preveč rejeni,« je mirno dejal berač.

»Kap, kap, kakšna kap!« je izbruhnila gospodinja. Toda »baron baronasti« se ni več menil za njene izbruhe. Stopil je k svojemu oknu in me prosil za cigaretni papirček. Obrnil je žepe, stresel prah v žuljavo dlan, si zvil cigareto, jo prižgal in se spet naslonil na ograjo. Puhal je modrikast dim za vetro, zvil ustnice, skušal delati kolobarje ter se rahlo nasmehnil, kadar se mu je posrečilo.

Soseda je še naprej pridigala o kapi, o hvaležnosti in vesoljni pokvarjenosti. Med drugim je tudi povedala, da jaz kajpak držim z beračem, ker sam nič nimam. »Baron baronasti« pa je tu pa tam kaj malega pripomnil, da bi se predstava prenašlo ne končala.

Nasmehnil sem se in stopil od okna. Zvil sem si cigareto, prekrižal roke na hrbtu in se spet odpravil na sprehod od stene do stene. Zdaj se nisem več zatopil v »notranje duševno delo«, pač pa sem res razmišljal.

Kaj pa je pravzaprav kruh? Nekaj čisto navadnega in preprostega: iz pšenice ali druge moke zgneteno, skvašeno, v različne oblike razrezano in v peči pečeno testo. Poznam bel in črn kruh. Bel je pekovski, ki mu pri nas kmetje in delavci pravijo sapa, ker nič ne zaleže, ali pa pečeno doma in dobro podprt z maslom, jajci in mlekom, da se kar topi v ustih. Črn kruh je lahko ržen, ki je precej drag in v časteh tudi pri nekateri gospodi, ker pravijo, da je zdrav; ovsen, ki se s svojimi resami otrokom zatika v grlu, da morajo kajkrat celo bruhati, ter koruzen, s katerim sem se na kmetih največkrat srečal. Kadar ga je mama vsajala v peč, je vsak hlebec posebej prekrižala in rekla: »Bog in sveti duh naj ga dvigneta.« Toda bog in sveti duh sta ga vselej stlačila, da je bil komaj dva prsta visok. Ta

kruh je bil dva dni čudovito svež in sladak, potem pa je otrdel kakor kamen in če ga je jedel stari oče, je točil sline in tožil, da ga peče zgaga. Kruh, ki ga je meni rezalo življenje, je bil najrazličnejših vrst in po navadi tudi skop in grenak, da sem lahko taval po cestah, zalival grižljaje s solzami, preklinjal in razmišljal. Toda v najhujših urah sem se v mislih vselej vrnil v svojo vas. Ustavil sem se sredi poti, se zravnal, se nasmehnil in si rekel, kakor pravijo pri nas: »Ah kaj, kruh tudi ni vse. Okouinokou je ob kruhu celo umrl!«

Spomladi leta 1919 se je pojavil v naši vasi čokat, širokopleč, bradat možakar, oblečen v še dokaj dobro ohranjeno vojaško obleko in z majhnim, lastovičjemu gnezdu podobnim oprtnikom na tršatem hrbtu. Mož je zelo malo zahajal med ljudi. Le redkokdaj ga je kdo srečal na kolniku med njivami in travniki. V vas pa je prišel samo vsak teden in še takrat se je vedel zelo bojzljivo in previdno. Počasi in neslišno je odprl vrata v trgovino, jih zaprl za sabo brez najmanjšega šuma in se s hrbtom naslonil nanje, kakor bi se bal, da bi ga kdo napadel iz zasede. Potem je preplašeno švignil z velikimi črnimi očmi po prostoru, sklonil glavo, glasno pihnil sapo skozi nos in s pritajenim, motnim glasom zašepetal:

»Tri štruca kruha in pol kilograma sira.«

Ko mu je trgovka pripravila, je stopil bliže, položil denar na mizo, spustil kruh čez ramo v oprtnik in prav tako naglo in neslišno odšel. Planil je od hišnih vrat, se nenadoma ustavil, se ozrl na obe strani, stegnil glavo in bliskovito švignil pod cesto. Spustil se je čez travnike in izginil v vrbovju ob reki.

Govoril ni z nikomer. Ni bilo človeka v vasi, ki bi se lahko pobahal, da je z njim izmenjal besedo. V gozdu pa si takoj naletel nanj. Če si šel po kolniku, ki je vodil preko pobočja, je nad tako zašumelo listje in mož je skočil predte, te pogledal s svojimi živimi očmi, stekel nekaj korakov po kolniku in potem naglo planil pod pot, kakor bi se česa prestrašil. Ko si pogledal za njim, je bil že kdo ve kje v grapi.

Vaščani so se spočetka nekoliko pozanimali zanj, toda ko so dognali, da nabira staro železo, ki ga je po gozdu nastlala svetovna vojna, so ga prepustili usodi.

»Naj nabira, saj nikomur ne dela škode. In prej ali slej ga bo tako in tako raztreščila granata.«

Stare klepetulje bi kajpak rade do vseh potankosti poznale njegov življenje-pis in so marsikaj »izvedele«: da je bil doma nekje od Kanala, da je bil študent, da se mu je omračil um zaradi ljubezni in podobno. Toda koliko je bilo na tem resnice, se ni dalo dognati, ker mož ni zahajal nikamor in ni razlagal svojih nesreč. Samo v prvem poletju je sredi najhujših pasjih dni stopil v našo zakajeno kuhinjo. Prišel je počasi in neslišno. V kuhinji je bilo mračno in mama je vsa preplašena odskočila, ko ji je položil roko na rame in ji skrivnostno zašepetal v obraz:

»Ali imate kaj katánje?«

»Katanje? Ne, nimamo,« je rekla mama.

»Nič?« je hušknil možakar. »Saj vam raste trta okoli in okoli,« je še pripomnil z užaljenim naglasom. Očitno ni verjel.

Zvečer je mama natančno popisala to srečanje. Povedala je tudi, da je mož tisti »okoli in okoli« izgovoril »okou in okou«. Od tistega dne smo mu pri nas rekli »Okouinokou«. To ime se ga je prijelo ko klop, se naglo razneslo po vasi in v kratkem času mu ni nihče rekel drugače.

Leta so tekla, Okouinokou je pobiral staro železo, odkopaval granate, jih prenašal in odpiral — in nobena ga ni raztreščila. Hodil je po stezah preko pobočij, pregledoval vse grme in vse jame, spal bog ve kje, tiščal štruco pod pazduho, jo prirezoval z velikim krivačem, žvečil s kosmatimi čeljustmi in glasno pihal sapo skozi nos. Vsa vas se ga je bila že zdavnaj privadila — in kadar je ob sobotah zvečer plašno hitel v trgovino, so se ljudje oddahnili in rekli: »Delopust.« Strašili so otroke z njim in ga spoštovali, ker je bil pošten. Če je kdo pozabil sekuro v gozdu, se ni tresel zanjo; sekira se je ponoči sama vrnila in se zasekala v tnalno. Do leta 1928 je Okouinokou pobral vse železo in je postal berač. Sredi poletja je več dni zapovrstjo s sklonjeno glavo postajal po kolnikih med travniki, posedal ob reki in se s plašnimi koraki bližal naši hiši. Čim bliže je prihajal, tem bolj neodločni so bili njegovi koraki. Na ovinku se je vselej ustavil, stresel z glavo, se okrenil in naglo odšel. Nekega popoldneva pa se je le odločil. Počasi je prišel po vrtu, zavil okrog hleva in se ustavil na tnalno pod tepko. Dolgo smo čakali, da bo vstopil, toda ker se ni zganil, je mama odprla vrata in ga vprašal, kaj bi rad. Okouinokou je samo za spoznanje dvignil glavo in kakor grešnik s pritajenim glasom zašepetal:

»Kruha.«

Dobil je kos kruha, ga spustil čez ramo v oprtnik in šel. Potem je prihajal vsak teden, obiskal nekaj hiš in ljudje so mu radi dajali. Ko je nabral dovolj kruha, je izginil. Na obrazu se mu je poznalo, kako hudo se je moral boriti, da je zlomil svoj ponos. Vidno se je postaral in je zares postal berač.

»Vse ima svoj konec, tudi staro železo. Zanj bi bilo treba nove vojne« so govorili ljudje in gledali za njim, ko se je zdaj že z muko spenjal po strmi stezi, ki je držala v gozd.

Tako je Okouinokou preživel do zime. Ko je pred božičem padel prvi sneg in se je vas že pripravljala na praznike, se Okouinokou dolgo ni prikazal. Ljudje so ga pogrešali in ugibali, kam neki je izginil. Skoraj vsi so mislili, da je odpotoval v druge kraje. Toda Okouinokou ni nikamor odpotoval. Prvi teden po novem letu ga je našel Šmonov Izidor, ki je zmeraj stikal po hostah za lisicami: Okouinokou je ležal v stari, na pol razpadli oglarski koči — in je bil mrtev.

Šel sem ga gledat. Okouinokou je ležal na gnili slami; oči je imel odprte, brado popolnoma osivelo, obraz izpit, zobje so mu izpadli in izza dlesen se mu je cedila sokrvica. Na njegove prsi

je bil prislonejen majhen, lastovičjemu gnezdu podoben oprtnik — in desnica Okouinokoua je ležala med kosi zmznjenega starega kruha.

Popoldne se je zbralo precej ljudi. Postopali so okrog koč, kadili slab tobak in modroval, kakšna neki mora biti taka smrt, in ali ga bodo pokopali v blagoslovljeno zemljo.

Protiv večeru je prišla komisija. Z njo je prišel »na lice mesta« tudi grobar Ivanc, ki si je strokovnjaško ogledal mrliča, se grenko zakrohotal in rekel:

»Haha, kar pogledjte ga: dvakrat na leto vidim kruh, ta ti pa ob kruhu umre. — Hja . . .« je pomolčal za hip, kakor bi zasledoval veliko misel: »Že vidim: tudi kruh ni vse.«

Potem je posekal tri mlade, pri tleh ukripljene gabre, da bi naredil vlačje, »kajti kdo ga bo nosil, hudiča trapastega, iz teh grap«. Na vlačje je položil nekaj smrekovih vej in nanje polegel Okouinokoua.

»No, zdaj te moram pa še zvezati, drugače mi med potjo smukneš v kak grm po granato,« mu je rekel in odrezal dve močni leskovi trti ter jih opeknel na ognju, da bi jih lažje zvil. S prvo mu je zvezal noge, drugo pa je pretaknil pod mrtvečevim hrbtom skozi gabre in mu potem pokleknil na prsi, da bi ga močnejše zategnil.

»Tako,« je zadovoljno rekel, ko mu je naredil na prsih velik voz, »zdaj pa imaš, privezan si, »okou in okou«. »Nato je krepko pritisnil čik, bziknil rjavo slino v sneg, zavlekel vlačje po kolniku in jih spustil po plazu v dolino.

Okouinokoua s pokopali z vsemi častmi, celo župnik se je dal pregovoriti in je opravil pogrebne molitve. Na spomlad so mu vaščani postavili hrastov križ. Ker niso vedeli pravega imena, so napisali nanj:

Tu počiva

OKOLI IN OKOLI

umrl ob kruhu za božič 1929

Okouinokou je v naši vasi še danes živ. Kadar koli se kmetje srečajo in tarnajo, da pečejo kruh samo dvakrat na leto, tolažijo drug drugega:

»Le potrpi. Saj kruh tudi ni vse. Okouinokou je ob kruhu celo umrl.«

In pri teh besedah se nasmehnejo in zdi se mi, da je v tistem smehu skrito neko veliko spoznanje in hrepenenje po pravem kruhu.

In nemara je tudi »baron baronasti« kdaj potoval skozi našo vas in slišal zgodbo o življenju, ki ga je živel Okouinokou. Toda čemu? Podobni ljudje so živeli in živijo tudi drugje. Nekateri so s svojo smrtjo, drugi s svojim težkim življenjem razširili spoznanje, da je najhujši glad glad srca.

Zdaj pa se ljudje že nasmihajo, ker čutijo, da je vsako jesen sicer manj kruha, toda več sonca v srcih. Vse zvesto pričakuje tistih pekovskih mojstrov, ki bodo pekli kruh iz kraljestva tega sveta, in se bodo prav zaradi tega nasitila telesa, duše in srca.

DOLGO POROČNO POTOVANJE

Te vrstice so namenjene predvsem tistim rahločutnim rojakom, ki lahko-miselno zapuščajo domovino, potem pa jih v tujini tare domotožje in pa skrb oziroma strah pred potujčevanjem njihovih otrok. Veljajo pa naj tudi tistim, ki se vračajo v domovino z naivnim upanjem, da jih bo domovina sprejela z odprtimi rokami in jim nudila vse, kar bodo rabili.

Poročila sva se pred 18 leti. Prvo »gnezdo« sva imela v majhni kletni sobici. Bila je dovolj velika, da sva spravila vanjo omaro, mizico, dva stola in ozko posteljo (primerno za mladoporočenca). Imela sva vse, kar sva rabila. Bila sva srečna. Toda »skušnjava« nama ni dal miru . . . Imela sva sorodnike v Franciji, ki so naju vabili. Slišala sva, da se da tam v nekaj mesecih zaslužiti avto; v nekaj letih celo hišo . . . Bova poskusila! Greva vsaj po avtomobilček! Izkoristiva, dokler sva še brez otrok!

Z izgovorom, da greva na poročno potovanje, sva kar hitro dobila vizume (takrat so bili še potrebni). In sva šla »na poročno potovanje«. Po nekaj tednih sva se bivanja pri sorodnikih naveličala (ali pa oni naju), posebno še, ker sva bila brez dela. Brez dela pa tudi v bogatih kapitalističnih državah revnim in poštenim ni mogoče živeti samo od ljubezni in vode, zato sva se zaposlila. Vsaj za 5 mesecev. Toliko, da bo za avto . . . Žena, ki nama je že doma znala pometati stanovanje in kuhati, je kaj hitro dobila mesto gospodinjske pomočnice. Jaz pa, ki sem že doma večkrat razmontiral svoje kolo in ga tako »ekonomično« popravil, da mi je skoraj vedno ostalo nekaj delov odveč, sem se zaposlil kot ključavničar. Čas nama je hitro mineval, posebno še, ker sva po francoskem sistemu imela celodnevno zaposlitev.

Minilo je že precej mesecev, denarja za avtomobil pa še ni bilo. Namesto tega sva zadnji dan prvega leta v tujini prejela lepo novoletno darilo — hčer-

kico. Nekaj let za tem sta se zvrstila še dva sinčka. S tako majhnimi otroki pa ni bilo mogoče misliti na selitev. Menila sva tudi, da bo dobro, če bodo imeli otroci nekaj podlage v francoščini (vsaj nekaj razredov), zato smo selitev v domovino odlagali. Pa tudi za naju bi bilo koristno znati francosko (da naju ne bo sram . . .), zato sva skupaj z drugimi tujci obiskovala večerne tečaje.

Obenem z napredovanjem v znanju jezika sva sčasoma napredovala tudi v službah. Žena je postala bolničarka, jaz pa sem prek skladiščnika in meznega knjigovodje postal bančni uradnik.

Dokler sem delal v večjem podjetju, kjer smo imeli močno sindikalno organizacijo in odločno solidarnost med delavci, skoraj nisem opazil izkoriščanja. Šele, ko sem bil zaposlen v banki, sem spoznal, kako krivičen je takomenovani liberalni gospodarsko-družbeni sistem. S kolegi (na nižjih delovnih mestih), ki smo imeli neposreden opravke s strankami, smo bili pravi sužnji bogatih klientov, ki so vedno hoteli razne privilegije. Čim bogatejši je bil, tem globlje se mu je (skoraj dobesedno) bilo treba prikloniti. Bil je primer, ko me je klient, ki je imel miliardno vrednost, zaradi izgube treh (3) FF obresti (okrog 13 din) v dolgem pismu zatožil direktorju. Na srečo z moje strani ni bilo napake, sicer bi se lahko slabo končalo zame. Tiste 3 franke pa sem moral kljub temu obracunati v korist tega milijarderja, češ da je banka odvisna predvsem od takih ljudi, zato je bolje, da popustimo njihovim kapricam.

Otroci so nama bili v veselje, saj so razen na redni šoli pridno napredovali tudi na glasbeni (hčerka harfo, fanta pa klavir in kitaro, vsi trije pa še harmoniko). Uredili smo si lep lasten dom. Z veseljem smo se udeleževali v slovenskih društvih ter aktivno sodelovali na raznih slovenskih oz. jugoslovanskih prireditvah. Bili smo

srečni, vsaj na videz . . . V resnici pa nama je z ženo razjedalo duši domotožje. Z zaprepaščenostjo sva opazila, da se nama otroci (še posebno s pričetkom pubertetne dobe) odtujujejo, še bolj pa, da se odtujujejo naši domovini in slovenski besedi. Midva sva jim govorila slovensko, oni pa so nama odgovarjali po francosko. Čedalje težje jih je bilo pripravljati za nastope na slovenskih kulturnih manifestacijah. Z nejevoljo so obiskovali tečaj slovenščine, ki smo ga zadnje šolsko leto organizirali v našem mestu. Najhujši udarec je bil, ko mi je hčerka (ki je najstarejša) rekla: »Jaz se prav nič ne čutim Slovanke, niti Slovenke, jaz sem Francozinja«. Pričela me je peči vest, še posebno, ko sem se spomnil besed moje matere, ki mi je rekla, ko sem med okupacijo obiskoval madžarsko osnovno šolo: »Pazi, da ja ne boš kdaj zatajil tvojega slovenskega porekla. Čeprav boš zaradi tega tepen, reci vedno, da si Slovenec«.

Z ženo sva spoznala, da je skrajni čas, da otroke iztrgava tujini ter da jih izročiva v naročje domovini, če ne, naju bo pekla vest do smrti. Sklenila sva, da se po 17-letnem »poročnem potovanju« v tujini z otroki vrneva.

Takoj ko so naši sorodniki in prijatelji v Franciji izvedeli za to najino odločitev, so naju na vse načine poskušali pregovoriti: »Kaj vama ni hudo za otroke? Tam bodo tujci . . .« Midva pa nazaj: »Ne, ne bodo tujci, saj znajo slovensko. Za njih bo to samo prednost. Imeli bodo dve domovini, dva jezika; vsak bo veljal za dva človeka . . .«

Drugi mi pravi: »Tu se bojiš, da se ti pofrancozijo, tam ti jih bodo pa posrbohrvatili«. Pa sem ravno takrat imel močan argument: »Glej, že nekaj mesecev izdajajo na našem konzulatu v Strasburgu vsem Jugoslovanom (tudi Srbom in Hrvatom) nove potne liste natiskane samo v slovenščini in francoščini«. To je bilo Slovencem v ponos, nekaj časa res.

(prošnja) dopolnil z drugo. Ker tudi na to ni bilo odgovora — do pričetka šolskega leta, ko bi se že zaradi otrok morali nekje nastaniti, pa je manjkalo samo še poldrugi mesec — sva z ženo vzela enotedenski dopust, peljala otroke v domovino na počitnice ter se šla osebno pozanimat. Kljub utrujenosti (vozili smo se celo noč), sva šla zjutraj takoj v podjetje. Najprej sva se zglasila v personalni, kjer naju je v odsotnosti šefa sprejel mladi namestnik. Povedal sem mu, da bi rad dokončni odgovor na mojo prošnjo za službo in stanovanje. On pa mi je s pomilovalnim pogledom povedal: »Veste, pri vas je problem ta, da nimate prave kvalifikacije«. Malo je manjkalo, da se mi ni zavrtilo v glavi, saj je bilo zamajano moje neomajno upanje. Komaj sem še zjecljal, da spričevalo ni vse . . . Je mar zato moja kvalifikacija manj vredna, ker moji starši niso bili dovolj bogati, da bi mi lahko plačali redno šolanje (med službo sem namreč opravil »samo« dopisno ekonomsko srednjo šolo). Morda pa nisem bil dovolj pogumen in soliden, da bi opravil še izredni študij na fakulteti (tista leta sem imel precej težav z zdravjem). Sicer pa je bilo razpisano delovno mesto tudi za srednješolsko izobrazbo. Zbral sem nekaj samozavesti, ko sem se spomnil mojega francoskega direktorja banke, ki mi je ob neki priliki zaupal, da je imel za delovno mesto, ki ga opravljam, več kandidatov s francosko izobrazbo pa jih je odklonil. Na pripombo: »Tujca ste vzeli, nas domače pa ne«, jim je rekel, da zato, ker ta »tujec« (bil sem sicer naturalizirani Francoz, drugače ne bi dobil mesta v banki) bolj vestno dela.

Z okrnjenim upanjem sem nato šel k tovarišu, ki naj bi bil po prejšnjem razgovoru moj bodoči šef. Ta pa me je, na moje prijetno presenečenje, ponovno napolnil z upanjem. Kljub temu, da se mu je zelo mudilo (še isti dan je moral v Bruxelles), je nama z ženo posvetil precej časa. Pogovarjali smo se o graditvi socialistične družbe v Jugoslaviji, o krizah v kapitalističnem svetu, o petrolejski krizi; razlagal nama je o razvoju njihove tovarne, o razvoju Novega mesta, prikazoval pozitivne strani samoupravljanja in podobno. Že sem se videl v vlogi samoupravljalca, ki nekje v majhni pisarni obračunava, preračunava in zaračunava prodane oziroma kupljene proizvode, piše reklamacije itd. Ko sva odhajala, sem še enkrat vprašal, če tokrat lahko zagotovo računam na službo in stanovanje. Odgovoril mi je: »Po mojem lahko«. Od sreče sva se z ženo zunaj objela. Bila sva oba prepričana, da bo tokrat res držalo 100 odstotno. Takoj sva šla vpisat otroke na šolo in sporočit v ustanovo, kjer bo žena v

službi, da bo lahko nastopila v septembru.

S tem upanjem sva se tudi vrnila v Francijo, kjer sva se vročično pripravljala na selitev (odpovedala službo in pod.). Najino srečo je še dopolnilo pismo otrok (16-letne hčerke in 14-letnega sina) s počitnic iz Slovenije, v katerem sta nama (na najino prijetno presenečenje) izrazila vdanost in hvaležnost, da sva se odločila za vrnitev v Slovenijo ter izpovedala navdušenje in ljubezen do domovine njihovih staršev.

Toda, dokončnega sporočila za mojo službo ni bilo od nikoder. Ponovno me je pričelo skrbeti, zato sem jim telefoniral. Po telefonu mi je šef personale povedal, da bodo te dni imeli sestanek, kjer bodo odločili in mi takoj sporočili. Minila sta še dva tedna, ne da bi prejel obvestilo, zato sem telefoniral prijatelju, naj se gre pozanimat osebno. Njemu so rekli, da na službo lahko računam, ne pa na stanovanje. Kaj pa sedaj? Otrokom ne smeva pokazati razočaranja. Že zaradi njih morava vztrajati. Takoj sva telefonirala sorodnikom in znancem naj poiščejo stanovanje kjerkoli že. V nekaj dneh so ga res našli. Sicer ne ravno poceni, pa vendar! Ponovno sem vzel nekaj dni dopusta in šel osebno urejat. Razočaran nad nekorektnim zavlačevanjem prvega podjetja, sem tokrat zaprosil za zaposlitev na eni od ustanov, kjer so mi z razumevanjem takoj dali pozitiven odgovor.

Končno je napočil veliki dan, ko sva se z ženo po 17-letnem »poročnem« potovanju vrnila v kraj, kjer sva po poroki uživala medene tedne. S seboj sva seveda privedla tudi tri sadove najine ljubezni, ki imajo v svoji prvi domovini sicer nekoliko jezikovnih težav, vendar pa se vztrajno trudijo, da bi čimprej postali enakovredni člani nove družbe.

Nekoliko se nam je še zataknilo na carinarnici, kjer so nam po enotedenskem birokratskem zavlačevanju končno ocarinili vrtno samokolnico, čeprav so nam prej zagotavljali tako na carinarnici kot na konzulatu, da je v našem primeru carine prosto vse razen motornih vozil. Ta samokolnica, seveda nima motorja, pa vendar . . . Sicer je carinski prispevek za to samokolnico malenkosten (182 din). Visoki pa so razni drugi stroški, ki smo jih imeli zaradi tega zavlačevanja.

No, pa to je sedaj že skoraj pozabljeno in naše vključevanje v novo okolje je na pravi poti. Tudi otroci vsak dan bolj vzljublajo našo lepo domovino, ki je (kljub podobnim, zgoraj navedenim nevšečnostim) na pravi poti v pravičnejši družbeni red.

Viktor Maršič

Tretji mi reče: »Boš videl, pridejo Rusi, pa boš imel domovino . . .« Pa ga nazaj zabijem: »Ravno zato pa moramo domov, da jo bomo branili«.

Skratka, nobena stvar nas ni mogla več odvrniti od odločitve, da se čimprej vrnemo v domovino.

Ob prvi priložnosti (med velikonočnimi počitnicami) sva se šla z ženo osebno pozanimat za službo in stanovanje. Razveselila sva se nad mnogimi razpisi za prosta delovna mesta v prepričanju, da bo nekje med temi deli tudi za naju. Pa ni šlo tako hitro, kot sva si predstavljala. Vsaj za dve leti bi rabili stanovanje, dokler si ne bi uredili lastnega doma. Prvo prošnjo za službo sem naslovil na eno od ustanov v Ljubljani. Med razgovorom so mi povedali: »Takoj ko si najdete stanovanje, vas takoj sprejmemo v službo«. Kmalu za tem sem prejel vabilo, naj pridem na psihološko testiranje, vendar tri dni po datumu testa. Najbrž pošiljatelj ni pomislil, da za pot do naslovnika v Franciji rabi pismo najmanj 5 dni več kot pa v Sloveniji. O tem sem jim takoj sporočil in prosil, če lahko omenjeni test opravim med naslednjim obiskom v domovini. Med tem pa sem vztrajno iskal stanovanje. Žal pa stanovanja ni bilo, vsaj cenejšega ne, kot bi znesla moja cela enomesečna plača.

Kmalu sem pri iskanju stanovanja v Ljubljani obupal, zato sem se odzval na razpis na delovno mesto na izvoznouvoznem oddelku novomeškega podjetja, ki ima poslovne stike s Francijo in drugimi francosko govorečimi državami. Med osebnim razgovorom so mi tu dali upanje na stanovanje. Že sem hotel kandidaturo v Ljubljani odpovedati, ko sem prejel lepo birokratsko »odrešilno« sporočilo: »Žal vam moramo sporočiti, da vaša prijava ni bila ugodno rešena, ker se niste udeležili preizkusa delovnih zmognosti«.

Ko po dveh mesecih iz novomeškega podjetja nisem prejel odgovora, me je pričelo skrbeti, zato sem prvo vlogo

Leopold Suhodolčan

O DEČKU, KI JE SANJAL O BELEM KITU

Nikoli ne bom pozabil dečka, ki se mu je vsako noč sanjalo o belem kitu. Drugim dečkom se sanja o letéči omari ali o prehlajeni trobenti ali vsaj o porednih zmajih, njemu pa se je kratko in malo o belem kitu.

Komaj smo zvečer dobro zaspali, že je začel na ves glas klicati: »Prihaja! Že prihaja!«

Seveda sem planil na noge in na pol buden vprašal:

»Kdo, kdo prihaja?!«

»Beli kit, beli kit, beli kit!«

Kaže, da ni en sam, temveč celo trije, sem pomislil in že zdiral v njegovo sobo.

»Kje ga vidiš? Kje jih vidiš?!«

»Prihaja! Iz omare!«

En sam je, sem se oddahnil. Zato sem pri priči tvegaj življenje in odprl omaro. Natanko sem jo preiskal, a sem našel v njej le nekaj dečkovih hlač, sedem parov nogavic, štiri srajce z dolgimi rokavi in tri s kratkimi, pod srajcami pa polomljeno fračo, frnikole in cirkuško trobento. O belem kitu pa ne duha ne sluha.

»Pa je prihajal!« mi je zatrjeval deček.

Samo trikrat sem skomignil z rameni in se vrnil v svojo posteljo.

Beli kit pa ni odnehal.

Naslednjo noč je prihajal iz predala.

Tretjo noč izpod mize.

Četrto noč izpod postelje.

In peto noč naravnost skozi luknjo v ključavnici.

Povem vam, belega kita se ne znebiš tako lahko kot pajka, ki ga spodiš iz sobe z vsako metlo.

Bilo je sedmo noč, ko se mi je sredi teme posvetilo!

Deček je znova na ves glas zaklical:

»Prihaja! Beli kit!«

Pohitel sem v dečkovo sobo in dejal: »Beli kit se bo tako dolgo skrival v tvoji sobi, dokler mu ne bova našla poti nazaj v morje.«

Deček se je nasmehnil.

Prinesel sem poln umivalnik vode. Potem sva ugasnila luč in utihnila. Počakala sva, da je beli kit v temi zlezal v lavor.

Potem sem pošepnil dečku: »Poslovi se od belega kita.«

Deček je nekaj tiho zamrmral, nato pa sem zlil vodo skozi okno na streho, glasno je stekla v žleb, iz žleba v potok, potok je stekel v reko, reka v morje in z njo je vanj zaplaval tudi beli kit. Zaslišala sva ga, kako je še nekajkrat veselo zamahnil z velikim repom, nato pa je potonil v globoke valove.

»Tako. Zdaj pa v miru zaspi,« sem rekel dečku. »Beli kit je spet v morju.«

Deček pa me je otožno pogledal in dejal: »Zdaj pa ne bom mogel zaspiti, ker mi bo dolčas po belem kitu...«

Pa si pomagaj s tem dečkom, če si moreš!

Miha Matè

ŽOGICA

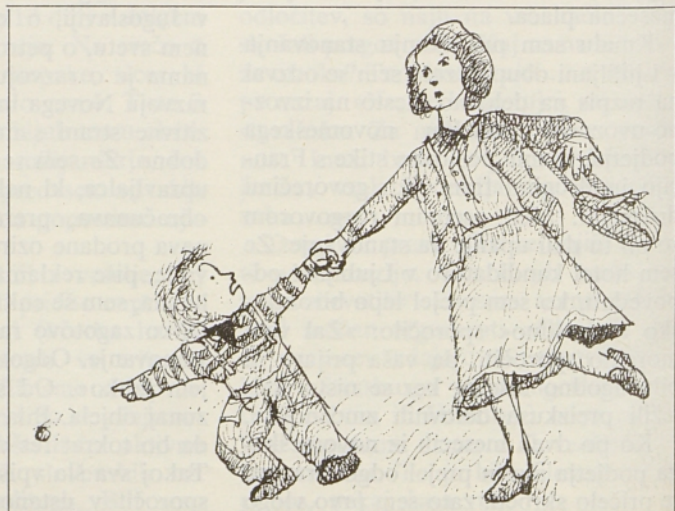
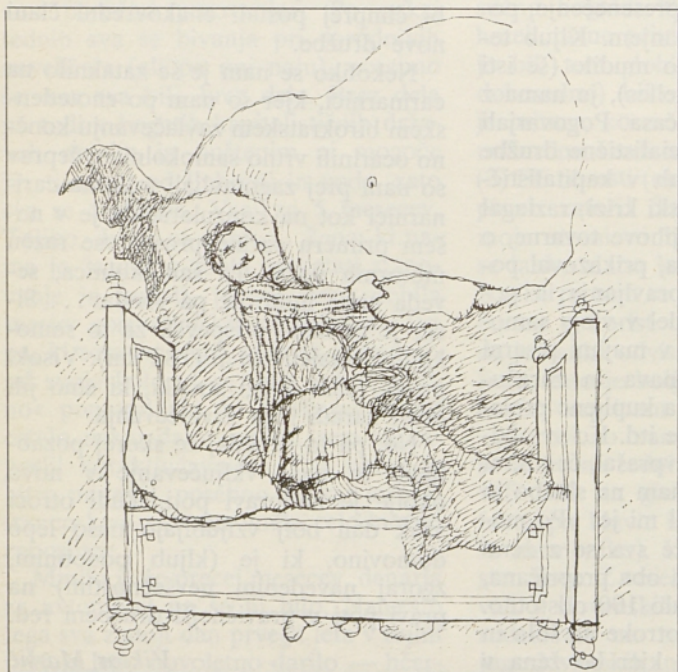
Mamica in mali Urban stopata po pločniku. Urban drži v rokah majhno gumijasto žogico. Nenadoma se mu izmuzne iz rok in se veselo zakotali na cestišče. Urban se hoče iztrgati iz mamičine roke in steči za njo.

»Kaj si nor,« zavpije mamica in ga še krepkeje prime za roko. »Mar ne vidiš, koliko avtomobilov hiti mimo?! Če bi stekel na cesto, bi se kaj lahko znašel pod njihovimi kolesi!«

»In potem in potem... mamica?«

»Bolje, da ne razmišljava o tem, kaj vse bi se lahko zgodilo,« mu je dejala mamica in ga še močneje stisnila k sebi.

Medtem pa se je promet že razredčil in mala rdeča žogica se je pritrkljala do roba pločnika. Mamica jo je pobrala in jo dala Urbanu. Ta jo je pobožal in kar se da hitro spravil v žep.

Vojan Tihomir Arhar

VEZI

Mostovi
so
mojstri
za
premostitev
zaprek:
deročih
potokov,
globokih
sotesk
in
razpenjenih
rek.
Lahko
so
že
stari
ali
še
novi:
betonski,
kamniti,
jekleni
ter
včasih
tudi
leseni.
A
med
vsemi
so
najlepši
tisti
mostovi,
ki
družijo
ljudstva
in
narode
vsega
sveta,
jih
povezujejo,
v
skupnost
združujejo,
razpeti
kot
živi
mavrice
lok
od
srca
do
srca.

Novica

KDO BO VEČ PREBRAL

Učenci osnovnih šol v Sloveniji tekmujejo, kdo bo prebral več knjig. Učitelji vsako leto sestavijo seznam zanimivih knjig, ki naj bi jih prebrali. Učenci pa proti koncu šolskega leta na posebnem izpitu dokažejo, da so knjige tudi v resnici prebrali. Tisti, ki prestanejo izkušnjo, dobijo takoimenovane bralne značke. Vsaka pokrajina v Sloveniji ima drugačno bralno značko, ponekod tekmujejo za Prežihove, drugod za Cankarjeve, Finžgarjeve ali Župančičeve bralne značke. Vseh značk je več kot dvajset. Takšno tekmovanje se je začelo pred dvajsetimi leti, dandanes pa tekmuje polovica vseh učencev. Mnogim postane knjiga najljubša prijateljica za vse življenje.

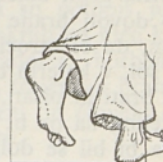
Jezik stegne, pa obliže
svojo žrtev in požre.
Ko do kraja vse poliže,
sam omahne in umre.

ludžo

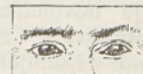
Ti jih odneseš, one te nesó.
Težko je verjeti, pa je le takó.

ped

Dve okenci — skoz nji se v svet oziraš,
zjutraj odpiraš ju, zvečer zapiraš.

ljo

Sredi gore velikan,
tri glave ima,
grom in strela buta vanj —
kdo ga ne pozna!

ludžo

Jože
Šmit

DOBILI SMO PUNČKO

Ko se je v našem bloku
punčka rodila,
jo je mamica poljubila
in vzkliknila:
»Ti moja mala žaba!«

Potem jo je očku podala
in v smehu vprašala:
»Kaj misliš,
sva dobro izbrala?«

In je očka vesel
svojo punčko objel:
»Pa je pri hiši
še ena — baba!«

Tako zdaj v našem bloku
že nekaj časa imamo
novega srečnega očka
in punčko in mamo.

krožek mladih dopisnikov

KAJ VSE ŽELIM OTROKOM PO SVETU

Vsem otrokom po svetu želim dobro zdravje in dobra zdravila proti boleznim. Prav tako dovolj hrane in obleke. Želim, da bi otroci imeli dovolj šol, v katerih bi se lahko učili brati in pisati. Predvsem pa želim, da ne bi bilo vojne in da bi bil še dolgo mir na svetu.

Goran Vitez, 7. r. slov. dop. pouka Berlin

KAKO SEM PREŽIVEL POČITNICE

Moje novoletne počitnice sem preživel v Črnučah. Bili smo tudi v Ljubljani, kjer smo gledali sprevod Dedka Mraza s snežinkami. To je bilo zame

lepo presenečenje, saj so ob prihodu Dedka Mraza prižigali tudi rakete. Dobil sem nove smuči in električnega pionirja. Doma sem se tudi veliko igral in smučal s prijatelji. Z očetom in starimi starši sem pričakal Novo leto. Tudi mi smo spuščali rakete. Pri starih starših sem dobil lepega mladega kužka, ki sem ga imenoval Medo. Z njim sem imel veliko veselja, toda na žalost sem se moral od njega in od mojih slovenskih prijateljev kmalu posloviti in se vrniti v Berlin, kajti počitnic je bilo konec.

Toni Puh, 3. r. slov. dop. pouka v Z. Berlinu

NA POČITNICAH V LJUBLJANI

Ko sem imela počitnice, sem bila v Ljubljani. Tudi drugi otroci so šli. Peljali smo se z vlakom. Odpeljali smo se

ob 19. uri iz Züricha in ob sedmi uri naslednje jutro smo prispeli v Ljubljano. Bila je nedelja. Ko smo izstopili z vlaka, so že čakali starši od moje prijateljice. Ko smo prišli domov, sem jaz pozajtrkovala, potem sva s prijateljico risali. Moja prijateljica ima tudi bratca, ki je bil zelo nagajiv. Drugi dan sva šli midve v šolo. V šoli smo se učili in potem dobili kosilo. Po kosilu smo se šli igrati na dvorišče. Ob dveh pa se je končala igra in smo šli zopet v šolo. Ob treh so naju prišli iskat prijateljčini starši. V sredo smo šli na izlet v Kostanjevico. Ogledali smo si grad. V gradu so bile slike. Teden je hitro minil. Že je prišla sobota in smo se peljali nazaj v Švico.

Martina Gantar, 3. r. J. D. Š. »T. H. Karpoš«, Winterthur, Švica

O božičnih počitnicah smo se šli smučat. Poleteli smo z letalom. Pri Frankfurtu nas je čakal avtobus. Peljal nas je na letališče Schönefeld. Tam smo morali dolgo čakati, ker je imelo letalo zamudo. V letalu je bilo lepo. Čuden občutek sem imel, ko se je letalo začelo premikati. Ko se je začelo dvigati, sem mislil, da imam zamašena ušesa. V zraku smo bili približno eno uro in pol. Ko se je letalo spuščalo, so bila ušesa spet polna. Nekaterim je bilo celo slabo. Avtobus nas je peljal v Gorje. Tja smo prišli ob dveh ponoči. V domu nas je čakala večerja. Ko smo povečerjali, smo šli spat. Čeprav smo bili utrujeni, nismo mogli takoj zaspati. Mnogo smo si imeli povedati.

Marko Jelen, 4. r. slov. dop. pouka, Z. Berlin

MOJE ZIMSKE POČITNICE

Približale so se počitnice. Težko sem jih čakal in se jih zelo veselil. Mislil sem, da bo snežilo in da bom na dvorišču napravil sneženega moža. Veselil sem se že, kako se bom kepal s prijatelji in kako se bom drsal po zaledenem dvorišču. Toda mojega veselja je bilo hitro konec. Začela so me boleti ušesa in mamica je morala z menoj k zdravniku. Rekel je, da moram ležati v postelji in pridno piti zdravila. Bil sem zelo žalosten. Spominjal sem se prejšnjih počitnic pri stari mami in atu. Sankal sem se. Dedek Mraz mi je prinesel smučke in ves čas sem bil zunaj.

Selvijan Pečariz, 4. r. slov. dop. pouka, Z. Berlin

SLOVENSKI KULTURNI PRAZNIK

Vsako leto praznujemo slovenski šolarji in vsa domovina 8. februar kot slovenski kulturni praznik. Ta dan je umrl največji slovenski pesnik dr. France Prešeren. Pisal je lepe pesmi. Rojen je bil v Vrbi na Gorenjskem. Lani smo obiskali njegovo rojstno hišo in vasico Vrbo, ko smo bili doma na počitnicah.

V življenju Prešeren ni bil srečen. Meni ga je žal. Bil je resnično velik Slovenec! Neizmerno je ljubil svoj narod in se boril za narodne pravice.

Meri Ošlin, 5. r. slov. dop. šole, Frankfurt

Tudi učence slovenske dopolnilne šole v Güterslohu v ZR Nemčiji je obiskal Dedek Mraz

VPLIV OKOLJA NA JEZIK

Ugotovili smo, kako se jezik ohranja iz roda v rod na videz nespremenjen, ne sicer kot podedovana, prirajena lastnost, ki se sama od sebe obnovi v vsakem človeku takoj ob rojstvu, kakor se mu po očetu in materi in po njunih rodovnih in krvnih značilnostih v večinoma novih spojih oglasijo telesne in značajske poteze in posebnosti.

Sicer je res, da tudi ob govornici včasih pri človeku lahko zakličemo: Cel oče! Cela mati! Vendar je ta podobnost ali enakost drugačne vrste kakor telesna podobnost. Vsak človek si jo mora namreč sam pridobiti, se ji sam priučiti. Jezik, njegova vrsta in stopnja popolnosti, je popolnoma odvisen od človeka samega in njegovega okolja. V tem se človek bistveno loči od živali, ki imajo v bistvu prirojeno, bolj ali manj ustaljeno govorico, kakor je na primer zapisal naš Prešeren:

*Pusti peti mojga slavca,
kakor sem mu grlo stvaril.*

Slavček poje po vsem svetu bistveno enako in se tudi po svojem jeziku, po načinu petja, loči od drugih vrst ptičev. Opis njegovega jezika je glasbeno zaznamovano precej isti skozi dolge čase, človeška govornica pa se veliko bolj menjava in spreminja.

Rojen si na primer slovenskim staršem, pa se ti lahko primeri, da te zanesa med povsem tuje ljudi in še preden se ti umske zmožnosti toliko razvijejo, da bi se mogel navzeti govornice staršev, se že naučiš in navadiš druge govornice, pravzaprav tujega jezika, ki pa postane s tem tvoj pravi jezik, tvoja materinščina.

Seveda, takih skrajnih primerov večinoma ni veliko, vendar je načelo o prilagodljivosti človeške govornice splošno veljavno. To pa ima svoje dobre in slabe posledice.

Govorili smo že o tem, kako se življenje razvija, kako nastajajo zmeraj novi izumi, novi izdelki, nove vrste blaga, nove naprave, novi stroji, novi postopki, kako je treba venomer sproti vse poimenovati. In ugotavljali, kako se taki izrazi dostikrat brez potrebe, iz nekakšne duhovne lenobe, bahavosti ali neznanja, kar neprilagojeni in neprebavljeni preselijo iz enega jezika tudi v številne druge.

To so tako imenovane tujke, iz drugih jezikov prevzete besede in zveze.

Temu vplivu so izpostavljeni v bistvu vsi jeziki na svetu. Vsi evropski jeziki so na primer prevzeli kar veliko tako imenovanih kulturnih tujk iz stare latinščine in grščine, še danes pa jeziki sprejemajo izraze od svojih bližnjih in

daljnih sosedov, Angleži od Francozov, Nemcev, Špancev in Slovanov, Šlovani iz germanskih, romanskih in drugih jezikov...

Te primesi, ki ves čas dotekajo, so ena od jezikovnih sprememb. Vendar ne edina. Če upoštevamo, kako se življenje spreminja, lahko vemo, da morajo posamezni izrazi tudi utoniti v pozabo, ko jih nič več ne potrebujemo, če je z drugačno omiko izginil v pozabo tudi predmet ali običaj.

To se dogaja povsod po svetu. In to je druga značilnost pri spreminjanju jezika. Tretja je pa povsem osebna, človeško notranja, če sta bili ti dve nekako zunanji. Mislim namreč na človeško zmožnost ali nezmožnost, nadarjenost ali nenadarjenost za jezik. Jezik je namreč v tem pogledu bolj ali manj izroččen na milost in nemilost človeku, njegovim spominskim in umskim razvitostim. Drugače povedano: ne potrebuje vsak človek za svoje vsakdanje govorjenje in pisanje pol milijona besed, kolikor jih imajo povprečno jeziki. Večinoma se ljudje lahko zadovoljijo z nekaj tisoč besedami, ki jih obvladajo dejavno, se pravi tako, da jih sami uporabljajo, nekaj več tisoč jih še razumejo, če jih slišijo ali berejo v taki in taki zvezi, vsa druga velika večina besed pa je pridržana po sameznim strokam. Vemo namreč, da ima vsak poklic, vsaka delovna panoga celo vrsto besed, ki se zunaj nje le poredkoma uporabljajo.

En sam človek potemtakem niti ne more in mu tudi ni treba obvladati celotnega besednega zaklada posameznega jezika, obvladati pa more in mora tisti splošni, za skupno življenje bolj ali manj nujno potrebni del jezikovnega zaklada besed in zvez, ki mu omogoča sproščen pogovor z družbo, v kateri se giblje, neoteženo branje časopisov in knjig in podobno.

Tako torej šele vsi člani posamezne jezikovne enote skupaj obvladamo celotni besedni in zvezni zaklad tistega jezika, tako drug drugemu sproti obnavljamo v zavesti in v spominu posamezne besede in zveze, tako se med seboj bogatimo in tudi jezikovno oplajamo, saj so med nami nekateri posebej nadarjeni za jezik in ga posebej spretno in prepričevalno uporabljajo. Pri tem ne mislim samo na pesnike in pisatelje in na časnikarje vseh vrst, mislim tudi na tisoče ljudi, ki tako rekoč nikoli ne vzamejo peresa v roke za pisanje za javnost, kvečjemu za zasebna pisma, zato pa toliko prijetneje govorijo v družini in družbi, da jih vse očarano poslušajo in se od njih nehote učijo.

Janko Moder

Iz tiska je prišlo prvih deset zvezkov zbranih del JOSIPA BROZA TITA, ki štejejo skupaj okrog 3500 strani. To pa je le del velike založniške dejavnosti s pričetkom v letu 1972: v njenem okviru bo izšlo precej več kot prvotno načrtovanih 40 knjig zbranih del.

Titova zbrana dela so potopis jugoslovanske revolucije, hkrati pa njen kaži-pot, neizčrpan zakladnica borbenega duha in ustvarjalnosti, trajen vir bratstva in enotnosti ter ljubezni do človeka, rešnice, svobode in miru.

SLOVAR SLOVENSKEGA KNJIŽNEGA JEZIKA, tretja knjiga, Državna založba Slovenije, Ljubljana. Obsega gesla od Ne do Pren, ima 1080 strani velikega formata in je — kakor že prej izšli prvi dve knjigi — sad dolgoletnega znanstvenega dela. Sestavljen je v urejanje prvih treh knjig je trajalo petnajst let, nadaljnjih deset let pa bo predvidoma še potrebnih, da bosta izšli tudi še četrta in peta knjiga; četrty zvezek bo predvidoma izšel leta 1985, zadnji, to je peti, pa ob koncu desetletja. Gre za enega največjih podvigov slovenstva, akademik dr. Bratko Kreft pa je izid tretje knjige Slovarja imenoval »dogodek izrednega kulturnega pomena«. Ni namreč le vir podatkov za različna področja jezikoslovja, marveč tudi kulturni in jezikovni pripomoček vsakega Slovenca. Tretja knjiga Slovarja je izšla v nakladi 15.000 izvodov.

DR. MIROSLAV STIPLOVŠEK: RAZMAH STROKOVNEGA-SINDIKALNEGA GIBANJA NA SLOVENSLEM, Partizanska knjiga, Ljubljana. Knjiga, ki izredno pregledno pripoveduje o razvoju in delovanju strokovnih organizacij v jugoslovanskem delu Slovenije od prera 1918 do konca 1922, izpolnjuje veliko vrzel v slovenskem zgodovinsko-pisju, še prav posebej na področju zgodovine delavskega gibanja in revolucionarnih sindikatov.

KRAJEVNA ZGODOVINA TREH VASI, avtorja VARGA SANDOR in ELLA PIVAR, je pregled družbene, materialne in duhovne kulture treh naselij v lendavski občini — Genterovec, Dobrovnik in Kota. Avtorja obravnavata težka desetletja iz turških časov, obdobje zemljiških gospodov in kapitalizma, obenem pa nakazujejo potrepljivo borbo in požrtvovalno delo po osvoboditvi za hitrejši razvoj teh krajev. Knjigo sta izdali skupnosti za prosveto in kulturo pripadnikov madžarske narodnosti v lendavski in soboški občini z denarno pomočjo kulturne skupnosti Slovenije.

ZGODI SE VČASIH

Zgodi se včasih, da se težave tako nagrmadijo nad teboj, da ne vidiš izhoda in si sredi hudega tako strašnega sam in to kljub temu, da imaš morda družino in številne prijatelje. Prepričan si, da te nihče ne razume, pa naj je to res ali ne.

Marsikdo potem poseže po kozarcu. Pijača vse zamegli, dobrodejno nekam odmakne. To je res. Lahko pa se zgodi tudi prav nasprotno: da ti vse še bolj izostri in približa in neredko koga tudi popolnoma zlomi.

Pametnejši so tisti, ki se v svojih osebnih stiskah, katerih trenutno ne znajo ali ne zmorejo razvozlati, zatečejo h knjigi. Seveda to ne more in ne

sme biti pogrošni roman, osladna ljubezenska zgodba ali grozljiva detektivka, kjer je vse tako narejeno, da že na prvih straneh veš, kako se bo zadeva razpletla. To naj bo dobra knjiga. Vseeno je, če si jo pred časom že bral, da le veš, da ti je bila všeč in te je pritegnila. Morda je to zapleten roman, morda zanimiv potopis, morda zgodovinski zapis iz vojnih let, ki so tudi tebe, čeprav drugače, prizadela; še in še bi lahko naštevali. Poglavitno je, da so dogodki in osebe v njej živo in življenjsko opisani, da knjiga bralca pritegne in prevzame.

Na prvih straneh se še ne

boš znašel. Še bodo pritiskale nate vse tvoje težave in tegobe, da ne boš vedel, kaj sploh bereš. A dobro je vztrajati, se malo prisiliti. In če je knjiga res vredna, takšna, kakršna bi ti morala biti všeč, te bo pridobila, da sam ne boš vedel kdaj in kako. Tvoje misli bodo zaživele z njo in vse drugo se bo odmaknilo, da boš potem lahko z drugačnega zornega kota presodil vso stvar in najbrž ugotovil, da vse ni tako črno in brezupno, kakor se ti je zdelo v začetku. Tako nam knjiga včasih pomaga najti same sebe. Morda boste kdaj to tudi sami doživeli.

Naj vam mimogrede povem o revnem primorskem dekle-

tu, ki je pred več ko petimi desetletji odšla za kruhom daleč onkraj morja. Razen skromnega popotnega brašna in blagoslova staršev je odnesla s seboj samo še drobno knjižico Gregorčičevih pesmi. To ji je čisto nazadnje dal oče: »Na, da ne boš pozabila, kako govorimo in pojemo pri nas doma.«

Mnogo pozneje je pripovedovala, kako zelo jo je ta drobna knjiga osrečila in koliko ji je pomenila. Že na potovanju v trebuhu tiste velikanske ladje, kjer je bila stlačena skupaj s tolikimi nepoznanimi ljudmi, ji je bila knjiga opora in košček doma. Stiskala jo je k sebi in v mislih govorila: Nisem sama, nisem sama!

Kolikokrat je bila prav to njena tolažba pozneje, ko je služila in so gospodinje v tujem jeziku kričale nanjo. Ob večerih, ko je bila končno sama v svoji kamrici, je odprla knjižico in se učila pesmi. Kitico za kitico je ponavljala

filatelija

BEOGRAJSKA UNIVERZA

Ob proslavljanju 75-letnice ustanovitve univerze v Beogradu je Skupnost jugoslovanskih PTT izdala 27. februarja priložnostno znamko za 2 dinarja s sliko poslopja in znaka univerze. Začetki beograjske univerze segajo v čase prve srbske vstaje, a šele z zakonom leta 1905 je velika šola v Beogradu postala univerza. Beograjska univerza ima danes 24 fakultet, 5 inštitutov in knjižnico z 48.267 rednimi in 11.539 izrednimi študenti.

Osnutek za znamko je narisal akad. slikar Dušan Lučić iz Beograda. Večbarvni

ofsetni tisk je oskrbel Zavod za izdelavo bankovcev v Beogradu v prodajnih polah po 25 kosov.

KAJ BO NOVEGA V LETU 1981?

Priprave za izdelavo načrta izdajanja priložnostnih znamk v letu 1981 so v polnem teku. Slovenske filatelistične in poštne organizacije so tudi letos sestavile enotni slovenski predlog, ki obsega naslednje izdaje znamk oziroma serij:

40-LETNICA VSTAJE JUGOSLOVANSKIH NARODOV — znamka v spomin na sejo Politbiroja CK KPJ 4. julija 1941, na kateri so sprejeli sklep o vstaji proti okupatorjem.

40-LETNICA UŽIŠKE REPUBLIKE — dve znamki. Od 24. septembra do 30. novembra 1941 je obstajalo veliko osvobojeno ozemlje »Užiška republika« v sruču okupi-

rane Evrope v času, ko je bil Hitlerjev vojaški stroj na višku svoje moči.

40-LETNICA JUGOSLOVANSKE LJUDSKE ARMADNE — 4 znamke s prikazi partizanskega orožja na tradicionalni seriji »Muzejski eksponati« z dodatnim natisom »22. 12. 1941 — JLA«.

20-LETNICA BEOGRAJSKE KONFERENCE NEUVRŠČENIH DRŽAV — predlagana znamka z reprodukcijo slike »Golob miru« slovenskega naivnega slikarja Jožeta Horvata — Jakija.

STOLETNIKA ROJSTVA dr. IVANA RIBARJA (21. 1. 1868—2. 2. 1968), predsednika AVNOJ od prvega zasedanja dalje in prvega predsednika Ljudske skupščine SFRJ.

SLOVENSKI KULTURNI JUBILEJ — izbirali naj bi med 125-letnico rojstva PE-SNIKA ANTONA AŠKER-

CA in stoletnico smrti PISATELJA JOSIPA JURČIČA.

XIV. ZIMSKA OLIMPIADA V SARAJEVU — Že leta 1981 naj bi izšli znamki za propagando te velike prireditve pri nas. Če ne bi bil sprejet ta predlog, naj bi izšla vsaj ena znamka v počastitev jugoslovanske himalajske odprave, ki je LETA 1979 OSVOJILA MOUNT EVEREST.

Tradicionalna serija »Cvetje« naj bi to pot prikazala UŽITNE GOBE, saj se gobarstvo pri nas iz leta v leto bolj širi.

Serija treh ali štirih znamk »TEHNIČNI DOSEŽKI« naj bi propagirala naše dosežke kot na pr. nuklearno centralo v Krškem, jugoslovanski naftovod, zanimiva mostova na Krki ali v Beogradu in podobno.

Seriji »PROPAGANDA VARNOSTI V PROMETU« in »VARČEVANJE Z ENERGIJO« pa naj bi propagirali večjo pazljivost v cestnem prometu in varčevanje z vsemi vrstami energije.

Kaj so predlagali v ostalih republikah, trenutno še ne vemo. Znan nam je le vojvodinski predlog, ki vsebuje znamki za SVETOVNO PRVENSTVO V NAMIZNEM TENISU V NOVEM SADU.

še potem v polspanju. Pozneje, ko se je omožila in rodila otroke, knjižice že ni več potrebovala, ker je vse Gregorčičeve pesmi že znala na pamet. Zaklenila si jih je v srce in jih nosila s seboj skozi življenje. Tudi njeni otroci so se jih morali naučiti. Rojaki so vedeli, da zna Gregorčičeve pesmi, pa so jo včasih naprosili, da jim kakšno recitira v domači družbi ali na društveni prireditvi. Z veseljem jim je ustregla. Potem je hudo zbolela in ko je začutila, da se ji življenje izteka, je zaprosila sina, ki je sedel ob njej, da ji zapoje Gregorčičevo »Nazaj v planski raj«.

Ko je sin z zatikajočim glasom skušal zapeti, je njegova mati mirna, z nasmehom na ustih, umrla.

To je droben, resničen dogodek, ki po naključju vem zanj. Vem tudi, da bi marsikdo od vas lahko kaj povedal iz svojih izkušenj.

Nekoč sem v knjižnici vzela knjigo tujega zelo znanega pisatelja. Ko sem poiskala tudi ime prevajalca in ugotovila, da je eden onih, ki znajo in se tudi potrudijo, da tuje tekste res žlahtno prelijejo v naš jezik, sem jo z užitkom brala. Nekje na zadnjih straneh sem na robu zasledila tale pripis: »Hvala ti, ljuba knjiga, da si bila z menoj v mojih najbolj črnih dnevih. Bila si mi prijateljica, tolažnica in svetovalka. Po tebi sem spoznal tudi druge strani življenja. Hvala ti! Bodi v veselje in uteho tudi drugim. Mirko.«

Kdo je bil ta nepoznati Mirko, ne vem. Zdi pa se mi, da jih je še veliko podobnih med nami. In zato sem spregovorila o tem.

Ina

vaš kotiček

Prodaj original Wiehlerjev gobelin »ZADNJA VEČERJA« 136 × 50 cm, izdelava fina pavlica, vbod petit. Ponudbe pošljite na naslov:

Jože Ramovš, Britof 212, 64000 Kranj, Jugoslavija

Polovico hiše prodam v centru Celja, trosobno stanovanje takoj vseljivo, cena polovice hiše je 450.000,00 din. Pismene ponudbe pošljite na naslov:

Valter Navratil, Miklošičeva 4, 62000 Maribor

Ugodno prodam posestvo 3 ha z gospodarskim poslopjem in hišo. Posestvo je oddaljeno od Sladkogorske tovarne okoli 3 km. Ponudbe na naslov: Nikl Berta in Ivan, Sladki vrh 16, 62214 Sladki vrh

V Slovenj Gradcu prodam večjo, sodobno družinsko hišo v bližini centra. Hiša je centralno ogrevana, ima telefon, poleg stanovanjskih prostorov ima dve garaži, klet in je mnogostransko uporabna.

Naslov in informacije: Jožef Benka, Sejmiška 18, 62380 Slovenj Gradec, telefon (062) 841-354

Do polovice hiše končan vikend z elektriko in vodo, z možnostjo stalnega bivanja ter po želji z zemljo na Toškem čelu, ki ima lepo, sončno lego in dovozno cesto ter čudovit pogled na Ljubljano, takoj prodam resnemu kupcu. Ponudbe pošljite na naslov: Fojkar Franc-Gol, 61000 Ljubljana, Staničeva 27a ali telefon številka (068) 310-617 vsak dan od 17—21 ure.

Prodaj komfortno dvosobno stanovanje v Ljubljani, 64 m², najraje povratniku. Naslov: Anna Grill, Celovška 122, 7. nadstropje telefon 556-275

AJDOV PEČENJAK PO GORENJSKO

Potrebujemo: 1.50 l mleka, 2 jajci, 50 dkg ajdove moke, 15 dkg surovega masla, sol.

V mrzlo mleko vmešamo jajci, ajdovo moko in solimo. S šibo mešamo, da postane testo gladko. Nato naj stoji 10 minut. V pekaču segreje mo maslo, nanj zlijemo testo in ga postavimo v toplo pečico, kjer naj malo zarumeni. Zatem pečenjak vzamemo iz pečice, ga z vilicami raztrgamo in ponovno postavimo v toplo pečico za 5 minut. Pečenega zvrnemo na krožnik, potresemo s sladkorjem in ponudimo s toplim mlekom, jabolčno čežano ali solato.

MASLOVNEK

Ta jed je doma v Tržiču na Gorenjskem. Z njo so gospodinje postregle za večerjo predvsem ob prazničnih dnevih. Pripravimo pa jo takole: Potrebujemo pol litra kisle in pol litra dobre sladke smetane, ki ju zlijemo v visoko neprezko posodo in vanjo vžvrkljamo 4 zvrhane žlice moke. Pristavimo na toplo štedilnikovo ploščo in dobro mešamo med kuhanjem, da postane zmes kot gosta krema, iz katere se začne cediti maščoba. Tedaj jed odmaknemo na štedilnikov rob in vanjo ubijemo 4 jajca, solimo in mešamo dalje na topli štedilnikovi plošči, da postane jed vroča, a ne sme več zavreti. Ponudimo jo v segreti lončeni skledi s črnim domačim kruhom.

KROMPIRJEVI CMOKI Z MESNIM NADEVOM

Kilogram krompirja olupimo, skuhamo ter pretlačimo, dodamo 5 dkg masti, olja ali masla, 2 jajci, 3 žlice smetane, solimo in hitro pognetemo v testo, ki naj malo počiva. Za nadev porabimo 40 dkg pečenke ali svežega mesa, ki ga zmeljemo, 1 čebulo, ki jo sesekljamo in prepražimo na masti z mesom vred. Solimo,

popramo, odišavimo s strtim česnom ter primešamo še jajce in 3 žlice smetane. Nadev dobro premešamo.

Testo razvaljamo in zrežemo na kvadrate. V sredo vsakega damo kupček nadeva, naredimo cmoke, ki jih skuhamo v slanem kropu. Odcejene zabelimo z drobtinami, prepraženimi na masti.

Krompirjeve cmoke ponudimo kot prilogo ali kot glavno jed s solato ali kislim zeljem.

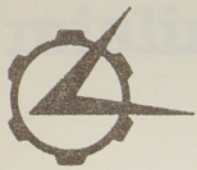
LJUBLJANSKA ENOLONČNICA

Kilogram stročjega fižola zrežemo na poševne rezine, manjšo oprano in očiščeno cvetačo razdelimo na cvetove ter primerno zrežemo tudi manjše cvetačine zelene liste. Cvetačo posebej napol skuhamo. Fižol pa posebej malo dušimo (10 minut). Kilogram krompirja olupimo in zrežemo na rezine. Pol kg govedine mešane s svinino zmeljemo. Zatem primerno kozico dobro namastimo in damo vanjo najprej odcejen fižol, nato cvetačo, nanjo sesekljano meso, na vrh pa krompirjeve rezine. Vse skupaj polijemo s slano zelenjavno juho od fižola in cvetače ter poškropimo z oljem ali stopljeno mastjo. Jed damo v pečico, kjer jo pečemo blizu 2 uri. Preden jo damo na mizo jo potresemo z nastrganim parmezanom.

POMLADANSKA NAMAZANKA

Za lahko večerjo spomladi pripravite tole:

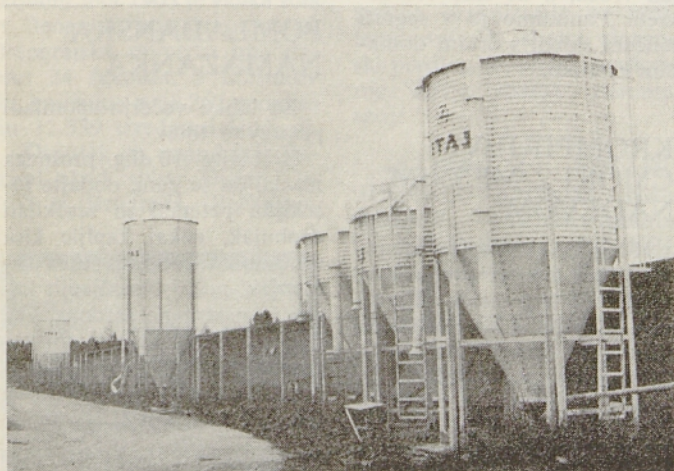
Umešajte 10 dkg presnega masla, da se peni, dodajte sesekljan peteršilj in sesekljan drobnjak, nekaj kapljic kisa ali limoninega soka, surov rumenjaki, nekaj sesekljanih kaper in nastrgano sardelo. Vse dobro premešajte in s tem namazom namažite opečene kruhke. Poleg ponudite toplo mleko ali čaj.

ITAS

INDUSTRIJA TRANSPORTNIH SREDSTEV IN OPREME N. SOL. O. KOČEVJE SLOVENIJA – JUGOSLAVIJA • 61330 KOČEVJE, REŠKA CESTA 13, TELEFON: H. C. (061) 851-511 • PROIZVODNI PROGRAM: PRIKOLICE IN POLPRIKOLICE, KIPER PRIKOLICE IN POLPRIKOLICE, POLPRIKOLICE ZA PREVOZ KONTEJNERJEV, AVTOMEŠALCE ZA PREVOZ BETONA, CISTERNE ZA PREVOZ MATERIALOV V RAZSUTEM STANJU, BETONARNE, OPREMA ZA PREVOZ IN VSKLADIŠČENJE ŽIVINSKE KRME, STABILNE SILOSE ZA ŽITARICE IN DRUGE MATERIALE V RAZSUTEM STANJU, PRETOVARNE POSTAJE ZA MATERIALE V RAZSUTEM STANJU, KOMPLETNA OPREMA ZA PNEVMATSKI TRANSPORT MATERIALOV V RAZSUTEM STANJU, KONTEJNER-CISTERNE ZA PREVOZ MATERIALOV V RAZSUTEM STANJU.

SILOSI ZA SKLADIŠČENJE ŽIVINSKE KRME – KAPACITETE DO 50 m³

HOTEL TURIST

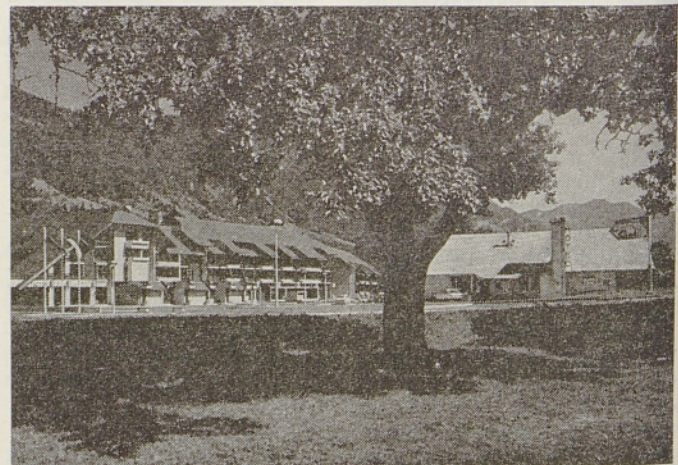
HOTEL TURIST, LJUBLJANA, Dalmatinova 15
tel. (061) 322-043
telegram TURISTHOTEL LJUBLJANA
teleks 31317 yu turist
192 sob – 260 ležišč, restavracija z vrtom,
aperitiv bar, nočni bar
Restavracija DALMACIJA, LJUBLJANA, Trubarjeva 23,
tel. 322-326
nudi vse vrste ribjih specialitet
MOTEL TURIST GROSUPLJE
tel. (061) 771-201
18 km izven Ljubljane ob avtocesti Ljubljana–Zagreb
67 ležišč, restavracija s teraso, zimski in letni bazen,
sauna, disco Taverna, parking.
PRIPOROČAMO SE ZA OBISK V VSEH
NAŠIH OBRATIH!

Vaš popoln turistični servis v domovini

KOMPAS JUGOSLAVIJA

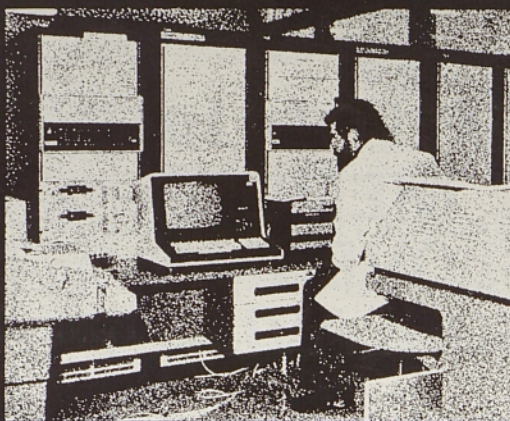
61000 Ljubljana, Pražakova 4, tel. (061) 327-661, teleks: 31209 Informacije v vseh poslovalnicah Kompas v Jugoslaviji

MELODIJA MENGEŠ SLOVENIJA JUGOSLAVIJA

DRAGI ROJAKI, NAJBOLJŠA DIATONIČNA HARMONIKA JE HARMONIKA SLOVENKA, KI JO ROČNO IZDELUJEMO V 3 DO 4 VRSTNI IZVEDBI IZ NAJBOLJŠIH RAZPOLOŽLJIVIH MATERIALOV. OB 10. OBLETNICI UNITED SLOVENIAN SOCIETY IZ CLEVELANDA, ZDA, KOLEKTIV TOVARNE MELODIJA IZ MENGŠA POKLANJA DRUŠTVU HARMONIKO SLOVENKA III, KI JO BO MED TURNEJO PO ZDA OD 1. DO 15. JULIJA LETOS IZROČIL ŽE DOLGA LETA ZNANI IZVAJALEC NAŠE NARODNO ZABAVNE GLASBE LOJZE SLAK, KI HKRATI PROSLAVLJA 15-LETNICO OBSTOJA SVOJEGA ANSAMBLA.

Časopisno in grafično podjetje Delo

cgp delo

TOZD Tisk časopisov in revij
TOZD Grafična priprava
TOZD Knjižni in komercialni tisk
TOZD Grafična dodelava

Dejavnost TOZD:

- stavljenje (foto, lino, mono), izdelava enobarvnih in večbarvnih filmov in klišejev
- roto-ofset časopisni in revijalni tisk
- ofset in knjigotisk (eno in večbarvni)
- grafična dodelava (knjigoveznica)

61000 LJUBLJANA, Titova cesta 35

p. p. 29

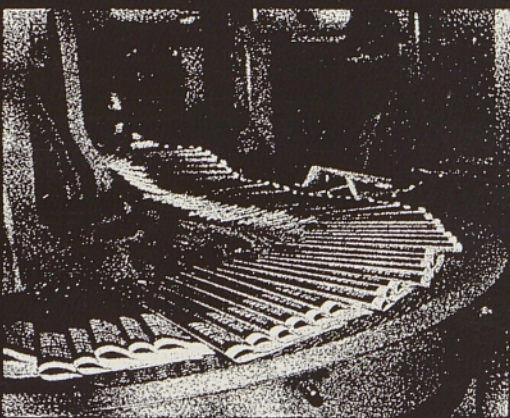
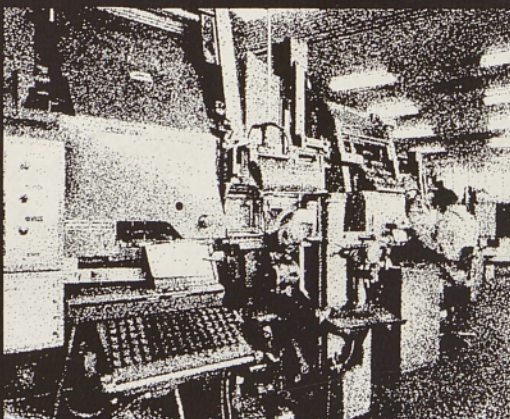
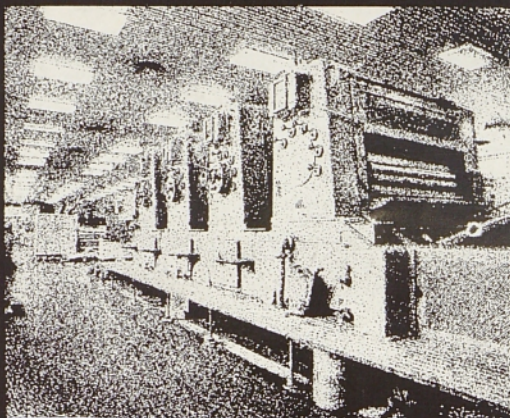
Telefon (061) 315-366

Telex: 31291 yu dtlj

Predstavništvo Beograd:

Moše Pijade 12

Telefon (11) 336-094 in 335-089

rodna
gruda
slovenija

english section

RODNA GRUDA, Magazine
for Slovenes Abroad, Cankarjeva
1/II, 61001 Ljubljana, Slovenija-
Yugoslavia Tel. 061/23 102

Published by Slovenska
izseljenska matica, Ljubljana

Editors: Jože Prešeren
(Editor-in-Chief)
and Jagoda Vigele.

English translations: Milena
Milojević-Sheppard, M. A.

RODNA GRUDA is published
monthly. Numbers 8 and 9 are
published together as a
double issue.

Yearly subscription for overseas
countries is 8.— U. S., 10.—
Canadian or 7.— Australian
dollars. Payment can be made
direct to our Account. No.
50100-620-010-32002-2818/5 at
Ljubljanska banka, or by
international money order, or
by check — payable to
»Slovenska izseljenska matica«
— in a registered letter.

THE GREATEST FIGURE OF OUR TIME, JOSIP BROZ TITO, HAS DIED

The official announcement concerning the death of the President of the Socialist Federative Republic of Yugoslavia, Josip Broz Tito read as follows:

»The Central Committee of the League of Communists of Yugoslavia and the Presidency of the Socialist Federative Republic of Yugoslavia announce to the working class, the working people and the citizens, nations and nationalities of the Socialist Federative Republic of Yugoslavia:

Comrade Tito is dead.«

The official announcement was made at 6 p. m. on May 4th 1980. The heart of our dear President ceased beating at 3.05 p. m. Yugoslav time on the same day. On May 5th President Tito's body was brought by special train from Ljubljana to Belgrade, where he lay in state in the Federal Parliament building. It was here that the people of our capital city Belgrade, the representatives of all our socio-political organizations, and the delegations of other Yugoslav towns, as well as many others, gathered to pay homage to President Tito. The state funeral took place in Belgrade on May 8th and was attended by numerous foreign dignitaries of the highest rank.

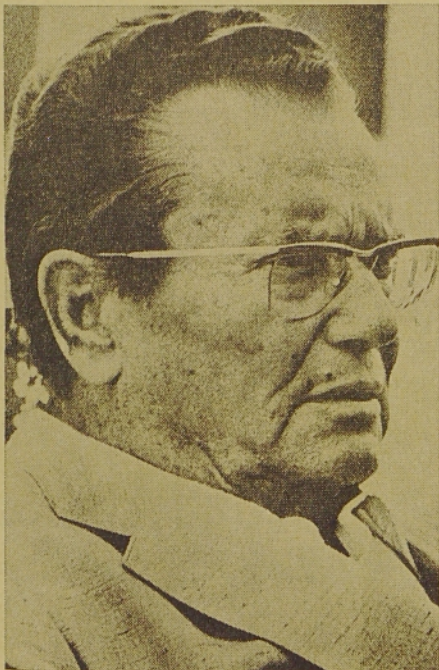
The people of Slovenia bid their last farewell to President Tito silently, in dignity, and with tears in their eyes. On behalf of the city of Ljubljana, where President Tito spent the last months of his life, the city's mayor, Marjan Rožič, gave a speech of parting. The president of the Socialist Alliance of Working People of Slovenia, Mitja Ribičič, expressed our grief at the loss of our President in the following words:

Človeka smrt požanje,
človeštva ne; naprej
z njim, kar je storil zanje,
živelo bo vselej.

A man is cut down by death,
but not mankind;
what he has done for mankind,
will live on with mankind forever.

These words of Prešeren are a comfort and encouragement to us on hearing the saddest news, that the heart of Tito, the heart of the man and leader after whom the people called their country "Tito's Yugoslavia", has ceased to beat. The heart has ceased to beat of the man who, at the head of an all-encompassing popular movement, out of an old prison of nations, a country of national, religious and social conflicts, of poverty and lack of rights, of material and moral backwardness and drab existence, created and built up the new Yugoslavia of today, an economically and culturally developed country with the most progressive political system and a position of great respect among the nations of the world.

Death has taken from us a man who was acknowledged by all continents to be the greatest figure of our time. He was a legendary hero, who already before the war, in the most difficult conditions, fought for the happiness of the humiliated and oppressed, and then — as a partizan — organized the heroic National Liberation Struggle of the nations and nationalities of Yugoslavia. He was a legendary commander-in-chief who — unlike other war leaders — fought his battles not to conquer but to liberate, and who proved to the small and oppressed nations of the world how it is possible to beat even the strongest enemy. He was a statesman who derived his wisdom as a statesman from the most heart-felt yearning for the realisation of a life worth living in the oppressed parts of the world. For this reason he was a creator of the world movement of the non-aligned countries, which, giving promise of peace, is the brightest political phenomenon of the present time. He was an exceptional figure who had decisive influence not only on the history of nations and nationalities, but also on the history of all mankind. His meritorious services for furthering the happiness of our working people, for socialism and for peace in the world are immeasurable.

The man who died was a man whom we all loved the most and who, because of his human greatness, had to be respected even by his enemies. He was a man of whom it can be said that he was the first statesman in history to be so much loved by the people. This love was not a cult of the personality but an expression of genuine happiness linked with Tito's name, Tito's work and Tito's historical transformation of our life and world.

Tito once said: "The fruits of all our achievements should not be ascribed to me only, but to the whole generation and to the comrades who followed me and fought at my side. One man by himself cannot do a lot, our successes have been achieved by all of us together."

Today we must remember these words of his more than ever. All the fruits of Tito's work are here. Here is his legacy, his position of esteem and his fame, which are inseparably linked with the name of Yugoslavia, of our socialist revolution of socialist self-management, and of the policy of non-alignment which has been adopted by so many nations and peoples of the world. And since Tito has created a new kind of leader, a new way of running a socialist state, and new responsibility of the popular tribune to the only sovereign — the working people, our grief at Tito's death demands heroic determination never even for a moment to be unworthy of Tito's visionary road. We must remember that there has grown up together with Tito a new generation of revolutionaries of Kardelj's mould and that their invincible strength grows from the same roots as Tito's strength grew.

Therefore all those who think or even desire that after Tito we might turn back are gravely mistaken. On the contrary, we shall try even harder to keep to Tito's policy — a socialist, popular, progressive, self-management and non-aligned policy, a brave and unswerving policy.

From now on the responsibility of the League of Communists within the wide popular front and the delegate system will be still further increased. As in the past, in the future, too, democratically elected collective bodies will work at all levels. The Presidency of the Socialist Federative Republic of Yugoslavia has already at this moment assumed full constitutional responsibility for independence and security, for the brotherhood and unity of the nations and nationalities of Socialist Yugoslavia, and for her non-aligned policy of peace and co-existence. Tito's greatness is also manifested in the fact that while still in his full creative power he built into our constitutional system the institutions of collective leadership which have been already during the 1970's successfully tested in the political and economic life of Yugoslavia.

The death of an exceptional figure represents an undescrivable loss. Particularly the death of Tito who is, as a historical phenomenon, unique. The difference between Tito and similar historical figures lies in the fact that Tito was not alone, but with him was our people,

all the nations and nationalities of Yugoslavia, and a countless multitude of oppressed people all over the world. And all this force remains with him through what he has done for them. In all this force Tito's spirit will live on and be a security for us that Tito's visions of an ever better future come each day closer to reality.

LETTERS TO THE EDITOR

Dear Sirs:

I am enclosing a check in the amount of \$ 10.00 in payment of my subscription to "Rodna gruda" magazine. I am not sure of the exact amount owing, and would appreciate receiving a notice of the amount due, if any.

We enjoy very much reading and seeing the beautiful pictures of Slovenia and we do pass on the magazine to some of our friends, who also enjoy it as much as we do.

I am active in all phases of Slovenian interests, and especially of the "Slovenian Women's Union of America" of which I am the National Vice-president and our home office based in Joliet, Illinois. Thanking you, I remain Sincerely yours,

Anne M. Kompare, Chicago, Ill., U.S.A

Dear Friends,

Please would you forward my Rodna Gruda to this Address. I have moved from Pa. to Ohio and I haven't received Rodna Gruda for Months November and December.

I was born in Vuzenica, 1896. I left the Country with my mother and two brothers 1907. I would appreciate very much if you would write something about that town. I sure love to read the Rodna Gruda. It's very interesting. Yours truly,

Pauline Kucel, New Middletown, Ohio, U.S.A.

Dear Sir:

I send greetings and happy good health for 1980 to all readers of Rodna Gruda everywhere. Here in New

Clinical Centre in Ljubljana

Jersey we are having a mild winter so far which makes me happy. I lost a first cousin, my mother's nephew, John Zugel on Dec. 30. He was born in Semič, Slovenia and lived most of his life in New Jersey, and Salinas and San Bernardino, California. I will miss him, he was a great person. Another relative of mine is Mirko Kambič, the very fine photographer, whose many pictures appear in this magazine.

I know many SNPJ members from all over the U.S., also find this magazine very interesting. I am secretary of Lodge 540, New Jersey. My friend is Mary Tursich of New York and I enjoy her articles. Pozdrav in na svidenje, Mary Pezdirc, Linden, N. J., U.S.A.

WELL-CONSIDERED PLANS IN SLOVENIA TO MEET THE ENERGY CRISIS

Over the last few decades energy has been the motor which has kept the world turning. Last year crude oil alone provided half the driving force needed. Life without the necessary sources of energy can no longer be imagined, as without it the world would

recede in progress for several centuries. For this reason the very idea that there mightn't be enough crude oil for everyone any more has caused a real panic in the world and fear that civilization may collapse. As soon as the price of crude oil started to rise, all

those countries without a lot of their own sources of energy took fright for their prosperity. In spite of this, however, these countries kept on behaving as though there were no lack of energy.

Twice in this decade Slovenes have felt sharply what it means to import the majority of one's necessary crude oil. The heaviest blows fell in 1973 and 1974, when the price of crude oil went up first by 108.8 % and then by 112.5 %. Since then there have been frequent price increases. Over the last six years the price of crude oil has gone up by a factor of ten, and after the last price increase in December 1979 a barrel of crude oil costs from 24 to 28 dollars. In spite of all these price increases crude oil output has been increased by only one or two per cent.

The reasons for this are clear. Fifteen or so years ago the countries which owned large reserves of crude oil were competing among themselves as to which one would succeed in selling more energy in order to increase its low social incomes and to leave the realm of backwardness and underdevelopment. Because there was such a large supply available fuel prices were low. When a reduction in these reserves became evident and at the

same time demand rose considerably, these countries started to increase the prices of fuel. At the start fearfully and slowly, and then more frequently, with the effect that by a partial closing of the taps a lack of fuel was caused. Thus no greater quantities of crude oil were pumped up because of purely economic reasons, and not because of an awareness that crude oil supplies were being reduced.

Experts consider that the price of crude oil will still go up, as it is still cheap in comparison with other fuels. But how much more will the price go up? Probably until a new and cheaper source of energy is discovered. That probably won't happen until the next century.

The greatest pessimists among the experts consider that at the present rate of consumption the reserves of crude oil will last another 37 years. The greatest optimists consider that they will last for 80 years. The supplies of natural gas should last another 123 years, and the supplies of coal at least another 200 years. These estimates are only approximate as other experts are of different opinions. So it can't be said that there is going to be an immediate lack of energy, nor can it be said that civilization is on the verge of collapse. There is still

quite a lot of crude oil in the bowels of the earth, but it will have to be pumped up and used more carefully.

In Yugoslavia quite a lot of crude oil is contained in our mudstones and sands, and quite a lot is hidden under the Sea, but the obtaining of crude oil from these stones or from under the Sea is an expensive business. Thus one has to believe the experts who say that in the future there will be enough crude oil only for those who will be able to afford it. We Yugoslavs, who have difficulty in assembling sufficient foreign currency to pay for crude oil imports, have no other choice than to reduce or at least slow down its consumption. At last we have come round to the realization, that crude oil is too valuable to burn, for it is worth importing it only if it is used as a raw fuel in industry.

Of course we urgently need crude oil and as we ourselves haven't got enough of it we have to import it without regard to price. But because we don't know how to agree at home as to how much crude oil we are going to need annually, we have to buy our crude oil where it's the most expensive instead of cheapening it by concluding long-term contracts with the suppliers of crude oil. We have to pay as much as 42 to 48 dollars for one barrel (159 litres).

We haven't completely run out of crude oil. It is certain that we have 66 million tons of crude oil in the country, and it is thought that another 206 million tons exist underground. If we keep on using five million tons per year then these reserves will last for 13 years. In Slovenia the crude oil wells have almost run dry, as there is an annual production of only 3000 tons, apart from 6 million cubic metres of gas. The geological composition of the ground in Slovenia promises new resources of crude oil and natural gas. However it will be possible to reach such supplies only by means of well organized and financially well-supported investigations, since it will be necessary to drill much deeper than so far, up to five thousand metres deep. However even such discoveries will not be enough to cover completely the needs of Slovenia for this form of energy.

It has been widely recognized that the frequent companion of crude oil, natural gas, is of great value. Nowadays it supplies more than twice as much energy as hydro-electric and nuclear power-stations together and can be often used instead of crude oil. It has been estimated that 136 milliard tons of crude oil could be replaced by the 70,000 milliard cubic metres of natural gas already discovered and

the 127,000 milliard cubic metres which probably exist as undiscovered reserves. At the present rate of consumption of 1600 milliard cubic metres of gas per year such reserves should last for another 123 years.

The use of natural gas has been neglected in Yugoslavia. Only now are we beginning to realize that if we had at the proper time invested in investigations into new natural gas resources, then it would not be necessary for us to import natural gas, but we would have been able even to replace much more expensive crude oil with natural gas. Up until a short time ago we had counted on natural gas reserves in Yugoslavia amounting to 117 milliard cubic metres. Latest reports indicate, however, that such large reserves of this fuel have been discovered in the Northern Adriatic that by means of them present production could be doubled over a period of five years. Last year "INA" and "Naftagas" produced a total of 2.4 milliard cubic metres of natural gas, and 600 million cubic metres of gas were imported from the Soviet Union.

Our greatest riches are in our coal, which has recently become a much more highly-respected source of energy. Our supplies of coal represent three-quarters of all the energy reserves of Yugoslavia. We know where this coal is and how much we've got of it, but it is not possible to satisfy the country's mighty thirst for coal overnight, as in all the years when we were obsessed by the illusion of cheap crude oil we put the mining of coal in a second-rate position and avoided making investments in coalmines.

For this reason, in spite of all the best efforts and extra work of our miners, it was not possible to obtain the necessary quantity of coal. Even those energy experts who in previous years had pointed out from time to time that coal-mining was being unfairly neglected in favour of other sources of energy, have been completely taken by surprise at such a rapid return to coal.

It has been proved that Yugoslavia has reserves of coal, mainly lignite, amounting to 21 milliard tons, which should be enough to last for 50 years. Of this amount there are proved reserves amounting to 63 million tons of black coal, and expected reserves of 80 million tons awaiting additional investigations. We have a larger proved supply of brown coal, amounting to 1.7 milliard tons, with further possible reserves estimated at 2 milliard tons. We are richest in lignite, of which we possess reserves estimated at 18 milliard tons. After the price increase of industrial heating oil, lignite has

become the most sought-after source of energy for the production of electrical energy.

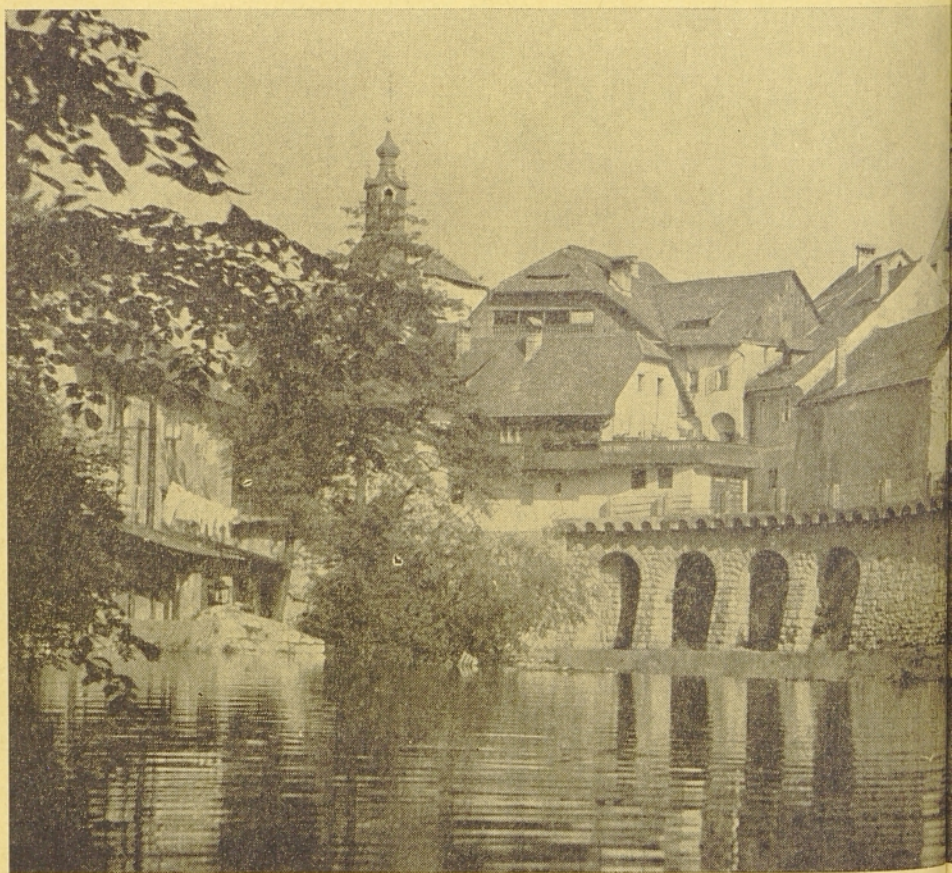
Slovenia possesses proved reserves of coal amounting to 300 million tons, which with an annual consumption of 7 million tons should last 40 years. Such a consumption is sufficient for the uninterrupted supply of all thermo-electric power-stations so far built, but not enough to cover all needs for electrical energy. For this reason it will be necessary to purchase supplies of coal outside Slovenia, from Bosnia and Herzegovina, Serbia and Kosovo.

Up to the present time domestic production of coal has satisfied the demand for this fuel. But with the price increase in industrial heating oil which took place in 1979 the demand for coal has suddenly rocketed. Coal has once again become the "hit" of the season, and those in the know consider it will remain an "evergreen", as the consumption of coal will be on the up until the end of the century. It is estimated that coalmines will be able to "get back on their feet again" in five years time if a start is made to the necessary extensive investments in them this year. In this way our power-stations would no longer live from day to day, being dependent more or less on Nature's generosity with water, as they are not well supplied with coal.

Regrettably to relate, hydro-electric power supplies have been neglected, too, in recent times. It has been shown

that Yugoslavia's exploitation of water for the production of electrical energy is the poorest in all of Europe. Our available water supplies could provide electrical energy amounting to 62 to 64 milliard kwh. Actual exploitation provides energy amounting to 25 milliard kwh. It is true to say that the new hydro-electric power-stations will be more expensive to build than those built so far since the latter were built at the most easily exploitable locations. However it should not be forgotten that water is practically the only source of energy which renews itself free of charge, and which can also be exploited at the time when consumers want it. It has been shown that energy amounting to 28 milliard kwh could be produced by exploiting the rivers of Slovenia, whereas at the present time these is an output of only 3 milliard kwh from all hydro-electric power-stations. It is planned that at least another 3.5 milliard kwh of energy should be produced from new hydro-electric power-stations in Slovenia by the end of the century.

In the developed countries many experts consider that the development of nuclear energy is the only logical way in which the energy crisis besetting the world can be avoided, a world in which old sources of energy are drying up and there are no new ones on the horizon. In the replacement of coal by another ore at present only the technology of production of

The scene of the ancient town — Škofja Loka, where the traditional Slovene emigrant's Picnic

uranium offers an alternative. It is estimated that world reserves of uranium amount to 1.2 million tons. There are probably further supplies, but the costs of mining it are exceedingly high. Of course some people are of a different opinion. They consider that nuclear energy won't last long because of the limited supplies of uranium available and because of the dangers which threaten Man and his environment as he exploits uranium. The supplies of uranium really are limited, and at the present rate of construction of nuclear power-stations they will run out in 50 years time. Of course these supplies would last much longer if in a short time a switch were to be made to fast-breeder reactors, which can produce 50 to 60 times as much energy from the same amount of nuclear fuel as a classical nuclear power-station. On the other hand there are some reservations considering the use of fast-breeder reactors, for such production is not without danger as a lot of poisonous gases are released in the process.

It is estimated that Slovenia possesses more uranium than the rest of Yugoslavia put together, and that there is enough of this uranium to supply two nuclear power-stations. It is estimated that Yugoslavia's reserves of uranium amount to 36 thousand tons, although only a fraction of all promising locations have been investigated.

The obtaining of energy from uranium represents an unavoidable transition phase. This has been recognized in Yugoslavia, too. Such a phase will last until a better alternative is discovered, possibly in the form of solar energy, or energy from the wind or the earth. Thus the question does not arise as to whether or not nuclear power-stations should be built, rather the question is how to increase their safety. Yugoslavia, which has relatively modest supplies of coal, simply has no other way in which to solve the energy problem. Thus it is planned that a total of 25 nuclear power-stations be built in Yugoslavia by the year 2010. In this way we would bridge the period in which prepara-

tions will be made for the exploitation of other sources of energy.

Thus energy is not going to run out so soon, but it's true that if fuel reserves and energy are used sensibly then in this way the fuel reserves can be extended. Not only in Yugoslavia, but throughout the world too appeals are being made and steps being taken to ease the energy situation. Perhaps the most original proposal was made by the French wool-manufacturers, who have used the energy crisis for their advertisement: "Don't stand there with your arms crossed if you feel the cold in your flat this winter at 18° C. There's plenty of wool available, so knit up the difference!"

WORK OF ART OF THE YEAR

A short time ago the last 67 works of art belonging to the famous private collection of Gothic sculptures of the barrister and art historian dr. Richard Oertel were being sold at a grand auction held in Munich. Among the 99 bidders present, who bought up the auctioned works in little more than one hour, was dr. Anica Cevc, the director and representative of the National Gallery of Ljubljana. Her interest was focussed on a 161 cm high sculpture of Mary holding the Baby Jesus, which is of exceptional value for the history of art in Slovenia. It was made either in Ptuj or nearby out of the wood of a limetree by an unknown sculptor and is painted in warm, still unfaded colours.

Many other bidders present were interested in buying this sculpture, and only the tenth bid — ours — was unbeaten, thus ensuring the safe return of this important work of art to its homeland.

That our representative was able to take part in this auction with the necessary funds to purchase this sculpture we have to be grateful to our political, economic and cultural organizations, who found the necessary purchase money, knowing that this purchase involved the saving and preservation of an important part of our cultural heritage.

The sculpture is now the property of the National Gallery in Ljubljana and has been given an prominent position in the permanent collection of Gothic art sculptures.

The story about the auction purchase was an unusual one for our circumstances, and the whole action took place with great rapidity. Less

than a month before the auction took place the provincial administrator of the National Museum of Bavaria and expert on art in the Middle Ages, dr. Alfred Schödler sent the auction catalogue to our expert on Gothic sculptures, dr. Emilijan Cevc, and warned him about the planned sale of the sculpture of Mary and the Baby Jesus. This proved how important international links can be, as dr. Scödler got acquainted with our Gothic art at a symposium which was held at the time of the Grand Exhibition of Slovene Gothic Art. The representatives of the Bavarian National Museum showed exceptionally collegiality and understanding at the auction, as they let us know that they would not raise our last offer, although they themselves were very interested in buying this sculpture. Our purchase was noted in the German press and will certainly confirm the high level of our national cultural consciousness.

At a press conference dr. Emilijan Cevc pointed out to those present the numerous characteristics of the purchased Gothic sculpture. It is very similar to the sculpture of Mary from Dornava, which is kept at the Museum in Ptuj. The purchased sculpture is exceptionally well preserved, which has made it possible to date it very accurately to the year 1520 or 1521. With the purchase of this sculpture, one of the most typical ones for the meeting-point of the Eastern Alps and the Pannonian Plain, numerous scientific-research projects will be able to be begun.

And now a few words about the National Gallery in Ljubljana, It was

take place on 5th of July (Photo: Peter Poko)

founded in 1918. The permanent collections are housed in a Neo-Renaissance building dating from 1896, and include a survey of Slovene art from the Middle Ages to the beginning of Impressionism or the end of the First World War.

Stone and wooden sculptures from the Middle Ages, the oldest sculpture dating from the start of the Thirteenth Century, are exhibited in two rooms. Fragments of frescos from the Middle Ages are on exhibition, too. Along the corridor above the staircase there hang copies of frescos dating from the Middle Ages and the Renaissance period of the 15th and 16th Centuries. These copies were made by copying the original frescos in various churches around Slovenia. There are sculptures, screen and oil paintings from the Sixteenth Century onwards. Among the Baroque pictures are important works by the painters Fortunat Bergant, Valentin Metzinger, and Frančišek Karl Remb. Then follow in eight

rooms the works of Slovene painters of the Nineteenth Century: of the classic painters such as Franc Kavčič, of the landscape painter Anton Karinger, of the realists Janez and Jurij Šubic and Anton Ažbe, and of the impressionists Ivan Grohar, Rihard Jakopič, Matija Jama and Matej Sternen. The collection is concluded by exhibits of bronze and stone sculptures dating from the end of the Nineteenth and the beginning of the Twentieth Century.

The National Gallery also possesses a rich but not exhibited collection of graphic sheets and drawings of Slovene and foreign artists from the Seventeenth Century onwards. It also has a collection of works by foreign masters from the Middle Ages to the start of the Twentieth Century, a collection of castings of sculptures from the Middle Ages and the Renaissance period, a collection of copies of frescos from the Middle Ages, a photodocumentation department and a library.

past. This is the spot most frequented by tourists. Over 120,000 tourists and visitors from the nearer and farther parts of our homeland visit the castle every year. Apart from Frederick's Tower which is best preserved the ruins have not been satisfactorily protected, neither has the road leading up to the castle been completely asphalted. However it is planned that over the next ten years several of the castle structures be renewed and made suitable for cultural and touristic purposes. This includes the sightseeing platform which provides a birds-eye view of the town whenever the latter isn't covered in fog which a comparatively rare event.

A VICTIM OF INDUSTRIAL POLLUTION

Celje, and this is probably its greatest characteristic, is one of the most polluted towns in Slovenia, as it belongs to the fourth or highest category according to pollution. The town, which is the centre of the well-known Savinja valley (a region including 8 communes) and has a population of 35,000 (the Commune of Celje has a population of 65,000), is often practically suffocated by poisonous air. This is emitted by industrial and domestic chimneys, and cars. So it's no surprise that the battle for a cleaner environment has been in the forefront of all efforts, particularly over the last few years. Unfortunately, as there is not enough money to pay for expensive anti-pollution devices, the results of this struggle are very modest. The price paid for industrial development has obviously been too high, particularly if it is remembered that before the war the atmosphere of Celje was suitable for the healing of asthmatic persons, that the banks of the Savinja and other rivers were still for some time after the war green and the rivers were full of water life. Nowadays the degree of bronchial illness among the inhabitants of Celje is above average and according to some data the highest in all Slovenia, and the rivers are biologically dead drainage channels. The guilt for these ecologically disastrous conditions can be attributed to the ill-judged development of basic chemical industry (the zinc manufacturing plants), as at the time when it would have been possible to reorientate this development into cleaner forms of industry nobody paid any thought to the ecological aspect of industrial development. At the time nobody realized that the location of the town in a basin, with its typical thermal inversions, was quite unsuitable for such industry. Even today it is difficult to acknowledge this.

AT YOUR REQUEST: A REPORT OF CELJE, AN INDUSTRIAL AND ADMINISTRATIVE CENTRE

Please write something about Celje today, about the Counts of Celje and about progress in this part of Slovenia.

*Stefan and Sonja Kupresak,
Maroubra, NSW, Australia*

Celje, the third most important economic and cultural centre of Slovenia, belongs to our oldest urban settlements, as it has a history of over 2500 years. Its favourable position next to the River Savinja, in between low-lying hills and a broad plain, probably attracted the Ancient Illyrians and Celts and later the Romans. The Celtic settlement obtained the name Manicipium Claudia Celeia after the Emperor Claudius. It stood where the town centre later grew up. Ancient Celeia, which was one of the most important administrative stations in the region of Noricum, flourished in the First and Second Centuries A. D. and was destroyed in the year 452 when the barbaric nomadic hordes arrived. Slavs settled here at the end of the Sixth Century. Celje was first mentioned as a marketplace in the year 1331, and in the year 1415 it was granted borough rights by Frederick II, thanks to the efforts of the Counts of Celje.

The Counts of Celje probably take up the position of greatest interest in the history of the town on the banks of the Savinja River. This can be concluded from the fact that writers from Anton Novačan to Matjaž Kmecl have been in the past and still are today excited by the Counts of Celje. Not only that they did a lot for the economic development of the town and surrounded it by a strong town wall which is still visible here and there today. They also made great efforts to increase the size of their already great possessions and to crown these efforts by assuming the Hapsburg Imperial Crown. But their fall was as tragic as their rise was rapid. In the year 1456 the last Count of Celje Ulrich II was beheaded and so the line died out. At the funeral ceremony held in the Minorite Church, where the majority of the people of Celje and the members of their families were laid to rest, the town crier symbolically broke the count's shield and with significance exclaimed: "Today the Counts of Celje, and never more!"

The ruins of Old Celje, which rise upon a hill southeast of the town centre, provide the most visible reminder of the Counts of Celje in the

The famous white horse from Lipica, Slovenia. It is drilled on the horse-farm in the village of the same name, which is celebrating the 400th anniversary of its existence

It could be said that the most problem-causing products of industry in Celje are sulphuric acid and titanium oxide. Attractive are the tractors which are manufactured at the Štore Steelworks factory in cooperation with "Fiat", as also are the electronic and other weighing-machines of the "Libela" factory. These weighing-machines are at the peak of world technology. Mention should also be made of the containers, cauldrons and kitchenware made by the EMO factory, of the "LIK Savinja" factory of exotic furniture, of the "Aero" factory of paint, glue, copying paper and office accessories, of the "Etol" factory of spices and essences, and of the Celje Goldsmiths with a centuries-old tradition. A varied selection of industries, which are of course not without their problems and which conquer them as best they can. A total of 30,000 workers are employed in the industrial plants of Celje, of which over 8000 drive to work every day from the neighbouring communes.

A RICH HERITAGE OF CULTURAL MONUMENTS

A visitor to Celje, and the local people as well of course, cannot avoid being aware of the fact that he is in an industrial centre. An old one, too.

Age is evident at every step, especially in the town centre, and it can be read from the blackened and the restored housefronts. It resounds from the pavements and streets. And although the old architecture does not disclose any buildings of really exceptional value, the former is pleasant to observe, as is Celje as a whole. This, of course, cannot be said for the numerous new settlements built after the war, such as Otok, Dolgo polje, Spodnja Hudinja and Zelenica. These simple or even simplified solutions cannot compare with the tradition of the old town centre.

A quick walk through the town shows us that Celje has many cultural monuments. Apart from the Old Castle, which is thought to have built by the Counts of Volberg in the second half of the Thirteenth Century, mention should be made of the Old Manor-house (1580—1603) which contains the well-known grand hall with its famous "Celje ceiling". This building otherwise serves as the Regional Museum, with a unique archaeological collection, a lapidarium and a number of other cultural-historical collections. After the Liberation the Temple of Heracles was discovered beneath Miklavški Hill. Fragments of the town's walls built in the years 1451 to 1473 have also been preserv-

ed. Among the oldest buildings is the Abbey Parish Church. The Minorite church dedicated to the Blessed Virgin Mary was built during the middle of the Thirteenth Century. The oldest secular monument is the Lower Castle in the direct vicinity of the National Hall, the symbol of Slovene nationality from the time of the struggles with those Slovenes who were in favour of the Germans (at the end of the last century). The oldest public monument is the monument on Tomšičev trg, set up in 1776. This monument consist of sculptures of three saints on a high pedestal, in the middle of which there is a tall pillar with the gilded sculpture of the Immaculate Virgin. The most attractive monument from modern times is of course the monument to the National Liberation War which stands on Šlandrov trg. This monument, designed by the Academic sculptor Jakob Savinšek, depicts the ordeal undergone by the Slovene nation, its suffering from the first uprisings to the final victory.

Celje is certainly a geographically and architecturally interesting town, but so far it has not achieved the title "touristic". There are a number of reasons for this, although the most important reason is probably that apart from the viewing of the above-mentioned places of interest Celje has nothing much else to offer. This is hardly enough for transit tourism or visits by trippers. Data indicates that about 200 000 visitors pay a visit to Celje in this way every year. If business tourism is considered than Celje with its three hotels cannot really develop it effectively. One shouldn't forget that between the two world wars Celje had 7 hotels and 5 inns, with accomodation for a total of 340 guests, which is more than Celje has available nowadays.

Although efforts are being made to build a new hotel and an indoor swimming-pool, and to lay out a camping-area next to Šmartinsko Lake, that will probably be too little for any further significant development of tourism in Celje since the latter's polluted atmosphere is a stronger counterweight. But the nearer and further vicinity of Celje will remain as attractive as ever. This area includes the world-famous health-spas of Dobrna, Laško, and Rogaška slatina, which are accessible to numerous inhabitants of Celje practically at any time. But at least, if not more, attractive are the natural beauties of the Upper Savinja Valley, the unspoilt Nature and clean air all the way from Mozirska planina to the beautiful Logarska dolina and the source of the River Savinja.

LA MAYOR PERSONALIDAD DE NUESTRO TIEMPO HA MUERTO, JOSIP BROZ TITO

Comunicado oficial de la muerte del presidente de la República F. Socialista Yugoslava, JOSIP BROZ TITO:

Comité Central de la Unión de Comunistas de Yugoslavia y la presidencia de la Rep. Fed. Socialista Yugoslava comunican a la clase trabajadora, obreros y ciudadanos, naciones y nacionalidades de la Rep. Fed. Socialista Yugoslava:

«HA MUERTO EL COMPAÑERO TITO».

El comunicado oficial fue dado a conocer el 4 de mayo a las 18 hs. El corazón de nuestro querido presidente ha dejado de palpar en este mismo día a las 15,05 de nuestra hora oficial. Los restos del presidente Tito fueron llevados el 5 de mayo por la mañana desde Ljubljana hasta Belgrado por un tren especial. En esta ciudad fue colocado el ataúd en el edificio central del Congreso Yugoslavo. En el mismo desfilaron los habitantes de la capital de la república, los representantes de todas las organizaciones socio-políticas, delegaciones de todas las repúblicas de Yugoslavia y un gran número de organizaciones quienes brindaron en silencio su adiós al compañero Tito. El entierro y la ceremonia oficial solemne previa tuvo lugar el 8 de mayo en Belgrado. Estuvieron presentes las representaciones diplomáticas y presidentes de todo el mundo (más de 200!). Las delegaciones extranjeras se hicieron presentes en el congreso y en el funeral. Eslovenia se despidió del presidente Tito en silencio, con dignidad, con lágrimas en los ojos. En nombre de los habitantes de Ljubljana, ciudad en la cual el presidente Tito vivió sus últimos meses de vida, el presidente del municipio de ésta, M. Rožič, se despidió con palabras cálidas y emotivas. El presidente de la organización con mayor número de miembros de Eslovenia la Unión Socialista del pueblo trabajador, Mitja Ribičič, ha manifestado el dolor que representa la pérdida de nuestro presidente con las siguientes palabras:

»Človeka smrt pozanje,
človeštva ne, naprej
z njim, kar je storil zanje,
živelo bo vselēj.«

«La muerte al hombre siega,
a la humanidad no!
Adelante con él!
Lo que ha hecho por ella,
vivirá eternamente.»

Estas palabras son sacadas de una poesía de Prešeren, las mismas nos sirven como consuelo y estímulo a la vez ante la cruel noticia: el corazón de Tito dejaba de palpar, el corazón del hombre y jefe por quien el pueblo luchó y denominó a su patria como la «patria de Tito», la Yugoslavia de Tito. Dejó de palpar el corazón del hombre que al frente del movimiento popular creó y construyó la actual Nueva Yugoslavia.

Pais que desarrolló su economía y cultura con el sistema político más avanzado y que tiene una alta reputación entre los países del mundo entero. Corazón que extrajo nuestro país de las tinieblas que rodeaban nuestras viejas naciones, país de distintas nacionalidades, religiones y costumbres, país con sociedades llenas de intrigas, pobreza e injusticias, con atrasos en el orden material y espiritual, país con errores y vida holgazana. Todo esto fue solucionado. La muerte nos ha llevado al hombre que fuera reconocido por todos los continentes de nuestra tierra como la «personalidad de mayor importancia de nuestra época». Fue un héroe legendario. Héroe que ya antes de la guerra combatió en las condiciones más difíciles de aquel entonces por la fortuna de los humildes y oprimidos. Luego, como guerrillero, organizó la lucha heroica de liberación de los pueblos y naciones de Yugoslavia. Fue el héroe legendario, el jefe legendario que no conquistaba, como otros militares, pero liberaba a los pueblos débiles y pequeños. Demostró así a los pueblos del mundo entero cómo es posible vencer al enemigo por más poderoso que sea. Fue un estadista ejemplar. Con sus sabias determinaciones e inteligencia política sabía extraer de las cosas más difíciles el calor y el deseo necesarios para mejorar la vida y la decencia que hasta entonces no tenían los pueblos oprimidos del mundo entero. Por eso creó el movimiento mundial de los «no alineados», el cual es la esperanza de un mundo pacífico, es el fenómeno político actual de mayor candencia. Fue una personalidad excepcional. Personalidad que no solamente influyó en la historia de los pueblos y naciones de nuestra patria sino también en la historia de la humanidad entera. Su mérito es el haber conquistado la felicidad de nuestro pueblo trabajador, el haber luchado por el socialismo y la paz que sin duda son los fines de nuestro mundo actual.

Ha muerto el hombre a quién más queríamos y a quién por su grandeza humana lo respetaban inclusive sus enemigos. Ha muerto el hombre del cual podemos decir que es el primer ciudadano en la historia a quién rodeó un verdadero amor popular. Hasta ahora no conocemos otro. Pero este amor no fue el culto a la personalidad, sino la expresión de una verdadera felicidad. De la fortuna que está unida al nombre de TITO, al trabajo y obra de TITO, a la reforma histórica que TITO ha sellado a nuestra vida y a la del mundo entero.

En cierta oportunidad dijo: «Los frutos alcanzados a través de todo el trabajo que hemos realizado no deben atribuirse solo a mí, sino a toda la generación y compañeros que me siguieron y lucharon conmigo. Un hombre solo

no puede hacer mucho. Nuestros éxitos son el fruto de nosotros todos.»

Hoy más que nunca debemos tener en cuenta éstas sus palabras. Todos los frutos de la obra de Tito están presentes. Aquí está su herencia. Su reputación y gloria. Con ellas están consolidadas también el nombre JUGOSLAVIA, nuestra revolución socialista, la autogestión socialista, la política mundial de los no alineados de todo el mundo. Y por ser TITO quien creara un nuevo tipo de dirigente, una nueva forma de dirigir un país socialista, una nueva responsabilidad popular que forman la tribuna del pueblo trabajador y su independencia propia, no debemos pues dudar en ningún momento del camino a seguir. El dolor por la pérdida de TITO, por la muerte de nuestro héroe, nos dicta la voluntad heroica de ser merecedores de la herencia por él dejada. Debemos tener conciencia de que junto a Tito ha crecido una nueva generación de revolucionarios como lo era Kardelj. Y es así que sigue creciendo la invencible fuerza que surge de las mismas raíces de las que creciera TITO.

Es por ello que se equivocan los que creen e inclusive algunos desean que ahora después de Tito nos volvámos hacia atrás. Al contrario! Ahora más que nunca nos esforzaremos por mantener la política de TITO, es decir socialista, popular, progresista, autogestora y no alineada, audaz y fiel!

Más que nunca se acrecentará ahora la responsabilidad de la Unión de comunistas en el amplio frente popular y en el sistema delegativo. También seguirán trabajando todos los cuerpos elegidos democrática y colectivamente en todos los órdenes como hasta ahora. La presidencia de la Rep. Fed. Soc. Yugoslava ya ha tomado en estos momentos la responsabilidad constitucional en pleno para la independencia y seguridad, para la hermandad e igualdad entre las naciones y nacionalidades de la Rep. Socialista Yugoslava, para su política de no alineación, de paz y coexistencia. También en esto radica la grandeza de Tito. La misma se traduce ya en aquella época en la cual lleno de vitalidad creadora incluía dentro de nuestro sistema constitucional la dirección conjunta que a principios del año setenta ya habíamos puesto a prueba con éxito en la vida económico-política de Yugoslavia.

La muerte de esta personalidad excepcional es sin duda una pérdida incalculable. Tito es un fenómeno histórico sin precedentes. La diferencia entre Tito y personalidades que le son parecidas en la historia del mundo, radica en que Tito nunca estuvo solo sino acompañado por nuestro pueblo entero, por nuestras naciones y nacionalidades de Yugoslavia toda, acompañado por todos aquellos que siempre luchan por la justicia de las masas oprimidas y avasalladas. Y toda esta enorme fuerza queda «con él y con los que han trabajado con él.» El ha trabajado para esa fuerza, en ella queda su espíritu, espíritu que seguirá viviendo en el futuro y será la garantía para los que practiquen la visión que tenía TITO en un mañana mejor.